

Шумарски лист

Издаје Југосл. Шумарско Удружење

Пеђује редакциони одбор. — Главни и одговорни уредник: инг. Милан Мариновић.
Уредништво и управа налази се у Загребу, Шумарски дом.

Издаје Југосл. Шумарско Удружење. Чланови Удружења добивају га бесплатно. За нечланове претплата 50 Дин.

Бр. 8.

Загреб, 1. аугуста 1922.

Год. 46.

Садржaj:

prof. Dragutin Vesely (Sarajevo): Računanje poduzetničkoga dobitka. — Ing. Petar Rohr Našice): Eksproprijacija velikih šumskih posjeda. (Svršetak.) — Ing. Anton Šivic (Ljubljana): Pržavni nadzor gozdov v Sloveniji. (Konec.) — Job. M. Jekić (Скопље): Нешто о шумарству у Француској. (Наставак.) — Stevo Lukač, min. savjetnik n. m. (Sarajevo): O iskoritavanju bosanskih hrastova. — Prof. dr. Aleksander Ugrenović (Zagreb): Šumarska ekskurzija u Našice. — Literarni pregled. — Šumska industrija i trgovina. — Биљешке. — Iz Jugoslovenskog Šumarskog Udruženja. — Službene vijesti.

Dioničarsko društvo
za eksploraciju drva
Zagreb, Gajeva ul. 32

Telefon 16-34, 14-55, 12-38.
Brzojaví: „EXPLOITAT“.

Parna pilana i tvornica
parketa Virovitica.

Parna pilana Teslić.

Prodajni ured Banja-Luka.

Proizvadja i eksportira:
hrastovu robu, parenu i
neparenu bukovinu, me-
kanu rezanu gradju, gorivo
drvo te parkete.

Société Anonyme
d'Exploitation forestière
Zagreb, Gajeva ul. 32

Téléphone 16-34, 14-55, 12-38.
Télégrammes: „EXPLOITAT“.

Scierie à vapeur et fabrique
de parquets Virovitica.

Scierie à vapeur Teslić.

Bureau de vente Banja-Luka.

Produits et exportés:
matériaux eu chêne, hêtre
étuvé et non étuvé, bois ten-
dre matériaux de construction
et matériels sciés et bois pour
chauffage et parquets.

Učiteljska tiskarna v Ljubljani

je najmoderneje urejena in izvršuje vsa tiskarniška dela od najpriprostejšega do najmodernejšega.

Tiska šolske, mladinske, leposlovne in znanstvene knjige. — Ilustrirane knjige v eno- ali večbarvnem tisku. — Brošure in knjige v malih in tudi največjih nakladah. — Časopise, revije in mladinske liste.

Okusna oprema ilustriranih katalogov, cenikov in reklamnih listov.

Lastna izdelovalnica šolskih zvezkov.

Šolski zvezki za osnovne šole in srednje šole. Risanke, dnevnik in beležnice.

UČITELJSKA KNJIGARNA

prodaja slovenske znanstvene, strokovne, leposlovne, pripovedne in mladinske knjige; dalje knjige za osnovne šole, srednje in obrtne šole; zalogal vsakovrstnega papirja, pisalnih, risalnih in šolskih potrebščin in učil; razglednice, umetne in pokrajinske v veliki izbiri.

Puškarna

▼
KRANJU

r. z. z o. z.

Tvornica lov. pušaka s elektr. pogonom. Skladište svakovrsnog oružja, municije i lov. potrebština. Sve popravke izvršuje stručnjaci.

Brzojavi: PUŠKARNA KRAJN.

Cjenik na zahtjev!

Творница лов. пушака с електр. погоном. Складиште сваковрсног оружја, муниције и лов. потребштина. Све поправке извршује струњчаци.

Брзојави: ПУШКАРНА КРАЈН.

Ценике шаље на захтев!

Lovske puške sviju vrsti

od jednostavnije do najfinije izrade, za sačmu ili kuglu, trocjevke, automatične pištole, flobertpuške, po tipu ili na rudžbi, municiju i pribor dobavlja najjeftinije, nadalje preuzima i izvršuje popravke i preudezbe oružja sviju vrsfi

SLOVENSKA TVORNICA ORUŽJA

prije: P. WERNIG, BOROVLJE, d. s o. j.

RADOVLJICA (SLOVENIJA).

Prof. Dragutin Vesely (Sarajevo):

Računanje poduzetničkoga dobitka.

Praktični promjer iz šumarske kalkulacije.

I ovaj sam članak napisao jedino stoga, što mislim, da će mnogome drugu u praksi dobro doći.

Prije nego što pređem na sam primjer, valja ustanoviti pojmove i način računa.

Pri kalkulaciji šumske takse dostavljava se poduzetniku dobitak izražen u postocima uloženega kapitala¹ (ukupnih troškova).

Po tome je:

Uloženi kapital + p % u ime dobiti = prodajna cijena.

Uloženi se kapital sastoji od proizvodnih troškova i šumske takse.

Ako označimo proizvodne troškove sa K, šumsku taksu sa T, a prodajnu cijenu sa P, dobije gornja jednadžba ovaj oblik:

$$K + T + (K + T) 0 \cdot 0 p = P$$

Iz ovoga se obličca izračuna taksa T kako slijedi:

$$K + T + K 0 \cdot 0 p + T 0 \cdot 0 p = P$$

$$T + T 0 \cdot 0 p = P - K - K 0 \cdot 0 p$$

$$T (1 + 0 \cdot 0 p) = P - (K + K 0 \cdot 0 p)$$

$$T 1 \cdot 0 p = P - [K (1 + 0 \cdot 0 p)]$$

$$T 1 \cdot 0 p = P - K 1 \cdot 0 p$$

$$T = \frac{P - K 1 \cdot 0 p}{1 \cdot 0 p} \quad \quad 1.)$$

Iz gornjega obličca je poduzetnički dobitak D = (K + T) 0 · 0 p.

Nastojat ćemo, da preuređimo obličac za šumsku taksu tako, da mjesto takse dobijemo na prvoj strani jednadžbe poduzetnički dobitak.

$$T = \frac{P - K 1 \cdot 0 p}{1 \cdot 0 p}$$

$$T + K = \frac{P - K 1 \cdot 0 p}{1 \cdot 0 p} + K$$

$$(T + K) 0 \cdot 0 p = \left(\frac{P - K 1 \cdot 0 p}{1 \cdot 0 p} + K \right) 0 \cdot 0 p$$

$$D = \left(\frac{P - K 1 \cdot 0 p}{1 \cdot 0 p} + K \right) 0 \cdot 0 p$$

$$D = \frac{P - K 1 \cdot 0 p + K 1 \cdot 0 p}{1 \cdot 0 p} 0 \cdot 0 p$$

¹ Da se dobitak izražava u postocima prodajne cijene, bio bi račun dakako vrlo jednostavan. (Prodajna cijena \times 0 · 0 p).

$$D = \frac{P \cdot 0 \cdot 0 p}{1 \cdot 0 p} \dots \dots \dots \dots \quad 2.)$$

+ dobitak = prodajna cijena.
Do ovoga drugoga obličca možemo doći i izravno: Troškovi +

$$\begin{aligned} (P - D) + (P - D) 0 \cdot 0 p &= P \\ P - D + P 0 \cdot 0 p - D 0 \cdot 0 p &= P \\ D + D 0 \cdot 0 p &= P - P + P 0 \cdot 0 p \\ D (1 + 0 \cdot 0 p) &= P 0 \cdot 0 p \\ P 0 \cdot 0 p \\ D &= \frac{P 0 \cdot 0 p}{1 + 0 \cdot 0 p} \\ D &= \frac{P 0 \cdot 0 p}{1 \cdot 0 p}^1 \end{aligned}$$

Vidimo, da na računanje dobitka utječe samo prostotna mjera i prodajna cijena, dok na računanje šumske takse utječu također i proizvodni troškovi.

Ako hoćemo dijeljenje da pretvorimo u množenje, možemo napisati obličac za šumsku taksu i ovako: $T = (P - K 1 \cdot 0 p)$

$\frac{1}{1 \cdot 0 p}$ te onaj posljednji faktor izračunati jednom za uvijek za potrebne postotne mjere n. pr.:

	10 %	15 %	20 %	25 %
$\frac{1}{1 \cdot 0 p}$	0.909091	0.86956522	0.83333333	0.8

Isto možemo učiniti također pri obličcu o poduzetničkom dobitku $D = P \cdot \frac{0 \cdot 0 p}{1 \cdot 0 p}$, pri čemu je posljednji faktor:

	10 %	15 %	20 %	25 %
$\frac{0 \cdot 0 p}{1 \cdot 0 p}$	0.09090909	0.13043478	0.16666667	0.2

Kako se vidi, ovaj je postupak jednostavniji od dijeljenja samo uz 25 % dobiti.

I. Primjer.

Ukupni troškovi za m^3 tvorivoga drveta franco pilana (obaranje, izrada, dobava, prevoz, slaganje, manipulacija, amortizacija, struganje i. d.) jesu 112.54 d.

Budući da se kod četinjača oobiva od $1 m^3$ obloga drveta $0.6 m^3$ rezane robe, moramo pomnožiti troškove za $1 m^3$ obloga drveta sa

¹ Obličac se može napisati također $D = \frac{P \cdot p}{100}$, kako je ove godine ot $1 + 0 \cdot 0 p$

štampan u Borošićevom šumarskom kalendaru, samo što je tamo iznakažen štampsakom pogreškom.

$1 \cdot 6$ ili, što je brže, podijeliti ih sa $0 \cdot 6$, da dobijemo troškove za $1 m^3$ rezane robe.

$112 \cdot 54 : 06 = 187 \cdot 57$ d. Tome valja pribrojiti troškove oko manipulacije, eventualno i transporta rezane robe, ukratko sve troškove po m^3 do unovčenja, uzimimo $28 \cdot 40$ d. Ukupni su troškovi dakle za $1 m^3$ rezane robe $187 \cdot 57 + 28 \cdot 40 = 215 \cdot 97$.

Prodajna cijena neka bude 320 d, dobitak 20% .

1. način.

$$215 \cdot 97 \times 1 \cdot 20 = 259 \cdot 16$$

$$320 \cdot 000 - 259 \cdot 16 = 60 \cdot 84 : 1 \cdot 20 = 50 \cdot 70$$

$$215 \cdot 97 + 50 \cdot 70 = 266 \cdot 67$$

$$320 - 266 \cdot 67 = 53 \cdot 33$$

$$\text{Šumska taksa} = 50 \cdot 70 \text{ d.}^1$$

$$\text{Poduzetnički dobitak } 53 \cdot 33 \text{ d.}$$

2. način.

$$320 \times 0 \cdot 20 = 64 : 1 \cdot 20 = 53 \cdot 33$$

$$215 \cdot 97 + 53 \cdot 33 = 269 \cdot 30$$

$$320 \cdot 00 - 269 \cdot 30 = 50 \cdot 70$$

$$\text{Šumarska taksa} = 50 \cdot 70 \text{ d.}$$

$$\text{Poduzetnički dobitak} = 53 \cdot 33 \text{ d.}$$

Pokus: Uloženi kapital = $215 \cdot 97 + 50 \cdot 70 = 266 \cdot 67$ d.
Od toga $20\% = 266 \cdot 67 \times 0 \cdot 20 = 53 \cdot 33$ d.

II. Primjer.

Ukupni su proizvodni troškovi za prm ogrjevnih drva $48 \cdot 22$ d; dobitak 15% ; prodajna cijena 65 d.

1. način.

$$48 \cdot 22 \times 1 \cdot 15 = 55 \cdot 45$$

$$65 \cdot 00 - 55 \cdot 45 = 9 \cdot 55 : 1 \cdot 15 = 8 \cdot 30$$

$$48 \cdot 22 + 8 \cdot 30 = 56 \cdot 52$$

$$65 \cdot 00 - 56 \cdot 52 = 8 \cdot 48$$

$$\text{Šumska taksa} = 8 \cdot 30 \text{ d.}$$

$$\text{Poduzetnički dobitak } 8 \cdot 48 \text{ d.}$$

2. način.

$$65 \cdot 00 \times 0 \cdot 15 = 9 \cdot 75 : 1 \cdot 15 = 8 \cdot 48$$

$$48 \cdot 22 + 8 \cdot 48 = 56 \cdot 70$$

$$65 \cdot 00 - 56 \cdot 70 = 8 \cdot 30$$

$$\text{Šumska taksa} = 8 \cdot 30 \text{ d.}$$

$$\text{Poduzetnički dobitak} = 8 \cdot 48 \text{ d.}$$

Pokus: Uloženi kapital = $48 \cdot 22 + 8 \cdot 30 = 56 \cdot 52$ d.

Od toga $15\% = 56 \cdot 52 \times 0 \cdot 15 = 8 \cdot 48$ d.

¹ Ova se taksa odnosi dakako na $1 m^3$ rezane robe. Za $1 m^3$ obloga drveta iznosi $50 \cdot 70 \times 0 \cdot 6 = 30 \cdot 42$ d.

III. Primjer

za množenje mjesto dijeljenja.

2. način.

Ukupni troškovi proizvodnje 215·97 d; prodajna cijena 320 d; poduzetnički dobitak 25 %.

$$320 \times 0\cdot2 = 64$$

$$215\cdot97 + 64 = 279\cdot97$$

$$320 - 279\cdot97 = 40\cdot03$$

$$\text{Šumska taksa} = 40\cdot03 \text{ d.}$$

$$\text{Poduzetnički dobitak} = 64 \text{ d.}$$

$$\text{Pokus: Uloženi kapital} = 215\cdot97 + 40\cdot03 = 256 \text{ d.}$$

$$\text{Od toga } 20\% = 256 \times 0\cdot20 = 67 \text{ d.}$$

Ing. Petar Rohr, Našice:

Eksproprijacija velikih šumskih posjeda.

(Svršetak.)

Pitanje eksproprijacije, bila ova provedena ovim ili onim putem, nije ali samo pitanje pojedinih vlasnika tih velikih šumskih posjeda, nego se tom eksproprijacijom u velike tangiraju i interesi naše cijelokupne šumsko-tvorničke industrije, koje ne samo da su osnovane u krilu pojedinih velikih šumskih posjeda u namjeri, da si osjeguraju barem najnužniji potrebiti kvantum surovina potrajno iz neposredne blizine, nego i zato, što su ta naša industrijska poduzeća velikim dijelom i sama posjednici velikih šumskih gospodarstva, s istoga razloga, t. j. s razloga osiguranja trajnoga namirivanja najpotrebnijim surovinama.

Kada ne bi postojali i drugi razlozi, tima bi poduzećima da kako u načelu bilo svejedno, da li im se te surovine dovode pod pilu iz privatnih ili iz državnih šuma, no nije im svejedno, da li ih dobivaju iz tudje, ili vlastite šume.

No ima, kako rekoh, i drugih razloga zašto danas ovakav preokret u pitanju vlastništva ni čistoj industriji ne može da odgovara. Valja se naime samo zamisliti u činjenicu, da ta šumsko-industrijska postrojenja već dulji niz godina postoje, da sva ta industrijska postrojenja imadu cijelim nizom tih godina izgradjene željeznice, čime si je svako takovo postrojenje u praksi u glavnome barem točno odredilo one interesne sfere, koje garantuju najnužniju količinu potrebitih im surovina trajno. Valja si samo zamisliti, recimo, jednu licitaciju sa pismenim ponudama pa da na toj licitaciji postane dostalec netko — bog zna odakle!

To sve može da bude. Ali sada dolazi na red sama eksploatacija toga dosta loga objekta sa svim onim neprilikama, koje samo pitanje izvoza u sebi sadržaje, pitanje željeznice! Tu bez sumnje nastaju takove komplikacije tehničke i gospodarske naravi, koje ili isključuju svaku konkurenčiju u licitaciji, ili svaku ingerenciju za izgradnju jedne valjane i permanentne željezničke mreže.

Iz točke 4. stavljenih pitanja, jasno proizlazi, da su ovakovi slučajevi predvidjeni, te da postoji mogućnost potrebe, da se onakovi šumski posjedi »koji imadu svoja industrijska poduzeća, ili koji snabdijevaju druga takova postrojenja« — izluče od eksproprijacije.

U ranijim izvodima već sam upozoravao kakovu važnost imaju veliki šumski posjedi u području šuma županije virovitičke, odnosno kotara našičkoga, za ovdje etablirana industrijska poduzeća. Već sama činjenica, da na prostoru, što ga obuhvata županija virovitička, postoje naša najveća industrijska postrojenja, kao n. pr.: »Našička tvornica tanina i paropila d. d.« sa svojom tvornicom tanina, paropilom, tvornicom pokućtva, tvornicom bačava, tvornicom parketa u savezu sa »Krndijom gosp. i šum. ind. d. d.« (vlastelinstvo Našice) sa svojim velikim skladištem bačvarske gradje te razne rezane robe i gradje; onda »Drach d. d. za ind. drva u Virovitici« i »Eksplatacija drva d. d. u Virovitici; »Slavonska ind. drva Suhopolje«; »D. d. Milan Prvić u Cabuni«; »Slatinska ind. drva Slatina«; »Braća Frank Normanci« te konačno »S. H. Guttmann, Belišće« s paropilom, tvornicom tanina, tvornicom parketa, tvornicom bačava i suhom destilacijom drva — dostačnim su dokazom, da svi veliki i mali šumski posjedi, koji su na dohvatu ovih postrojenja, snabdijevaju ista s potrebitim surovinama.

Jasno je, da je tima postrojenjima prigodom postavljanja kalkila za osnutak tvornice, baš na onome mjestu, gdje je i sa gradjena, služio podlogom barem onaj kvantum surovina, koji je s tih objekata moguć. Taj kvantum surovina u tome kalkilu sačinjava dakle onaj minimum, koji je tim postrojenjima absolutno potreban za mogućnost trajnoga podržavanja pogona. Taj minimum, rek bi, daje garanciju za opravdanost opstanka toga industrijskoga postrojenja uopće.

Ta industrijska poduzeća ne samo da su od silne narodno-gospodarske važnosti za državu uopće, a za ovu okolicu napose (Našička tvornica tanina i paropila d. d. na pr. isplaćuje nedljivo oko K 1.000.000 radničtvu kao zaslubinu), nego su one od blagotvornoga upravo djelovanja i na sama okolišna šumska gospodarstva, koja su baš pod uplivom jedne moćne konkurenčije morala da svoja gospodarstva organizuju na modernoj podlozi industrijsko-gospodarskoj i dakako finansijskoj, gradeći željeznice i izradjujući u vlastitoj režiji.

Sada nastaje jedno novo pitanje: Ako je potrebno, da se uzme obzir na industriju, što svakako jeste, u kakav položaj dolazi onaj privatni posjed, koji iz bilo kojega razloga nije mogao da za sada još pristupi industrializaciji svojega objekta,

ali je možda vodio uzorno šumsko gospodarstvo sa čisto uzgojnoga stanovišta, što se svakako za šumska gospodarstva u vlastnosti naših industrijskih poduzeća baš ne može uvijek ustvrditi?

Ako je jedan doprineo podignuću narodnoga blagostanja dizanjem industrije, u koliko je manja zasluga onoga drugoga, koji je uz velike žrtve odricanja podigao opću vrijednost svoga objekta na pravu kulturnu visinu — na najveću visinu mogućega šumskoga uzgoja!?

Držim stoga, da je načelno glavno, da svi radimo, koliko koji može i znade, da se valjanim radom diže produkcija do najveće moguće visine, pa je takav rad bilo posredno bilo neposredno uvijek u korist svih nas, koji tu državu sačinjavamo. Ta država treba stoga da podupire svaki pošteni i čisti produktivni rad, dajući mjesta i zaštite svakoj zdravoj inicijativi. To traži i od nas pojedinca i od svih t. j. države zahtjev za samoodržanjem našeg vlastitog državnog, narodnog gospodarenja, po tome i za učvršćenjem našeg vlastitog državnoga individualiteta.

Moramo biti sposobni da živimo u zdravoj konkurenciji s ostalim svijetom, — koji takodjer producira, i — konkurira. —

Time u zvezi dotakao bi se još jednoga momenta, koji se iz sklopa ovih razmatranja pravo ne može da izluči, a to je pitanje paše, o d n o s n o i ž i r o p a š e.

Dok u pitanju žiropaše zastupam gledište, da se ova iskoristi u punom opsegu svagda, kada se god nadade prilika, jer se time omogućuje razmerno najjeftinija prehrana odnosno tov svinja, a time i prištendnja na kukuruzu (dakako uz pravednu naplatu), to sam u pitanju paše dubokoga uvjerenja, da se onako pašarenje, kako se kod nas provadja, mora smatrati kao najekstenzivniji način gospodarenja.

Držim upravo suvišnim upozoravati na one naše krajeve, koji su upravo bogati brojem i vrsnoćom soga blaga — i bez pašnjaka, na krajeve koji obiluju mlijekom i mlječnim produktima svake vrste, — dok je opće poznata činjenica, da su naši krajevi sa mnogo pašnjачke površine baš u tom gospodarskom pogledu daleko zaostali, osobito gledom na vrsnoću i na prosjek vrijednosti blaga, a da o mlijeku i njegovim produktima i ne govorimo.

Pašarenje u velikim površinama jeste bez sumnje dokazom prosječnog kulturnoga nivoa dotičnoga kraja, pogotovo kada se znade, da su te iste površine, koje su u ustima mnogih i mnogih navodno najveća socijalno-ekonomска potreba našega naroda, tako trnjem i šikarom zarasle, da se gledajući iste ne može pobuditi osjećaj uvjerenja, kako je to i zbilja najveća socijalno-ekonomска potreba našega seljaka. Da su ti pašnjaci životno pitanje našega zemljoradnika, onda biti pašnjaci drugačije izgledali!

No ovakovi, kakovi su, baš su i najrječitijim dokazom suvišnosti, i najozbiljnijim mementom onim mnogobrojnim spasiteljima našega naroda, kojima nema nikada dosta pašnjaka nego traže u tu svrhu još i šumu!

Jest, priznajem da i ti pašnjaci sačinjavaju jedan socijalno-ekonomski problem, ali taj se problem imade riješiti što prije tako, da tih i ova kovačkih pašnjačkih površina po mogućnosti što prije nestane, da ih se privede intenzivnoj kulturi.

Baš ti pašnjaci daju pravi smjer onome našemu iskrenom djeđovanju i nastojanju, da našega seljaka kulturno-ekonomski podignemo, te da vodeći računa o njegovim običajima, iste sve-demo postepeno u onu kolotečinu, koja je jedino opravdana, da izbjijemo uzde iz ruku onih, koji — pod plaštem socijalnoga spašavanja — propovijedaju, znalice ili neznalice, jednu socijalnu neistinu, jedno kulturno ruglo.

Ako je u pomanjkanju dostatnoga agranoga zemljišta mjestimice i postajala intenzivnija potreba na pašnjačkoj površini, tad se ta potreba odražavala na samome pašnjaku upravo onako, kako se odražuje slika u ogledalu.

Provedbom agrarne reforme, kolikogod joj je način provedbe za osudio, nestalo je faktično te potrebe pašarenja u tom i tolikom opsegu. Karakteristika našega seljaka i njegove pašnjačke potrebe kao i njegova shvaćanja leži u činjenici, da je, kako rekoh, pašnjak trnjem obrasao, — a on agrarnom reformom dobiveno sijeno iznosi na trg i prodaje ga tamo za skupe novce, na kojima onda sjedi!

Istdobno dok mu se blago po pašnjacima i šumama šeće, prodaje on agrarnom reformom dobivenu slamu za skupe novce, — a za zemlju potrebiti gnoj ostaje na pašnjaku i u šumi!

To su nezdravi ekonomski pojavi baštinjeni iz doba »otvorenih šuma«, koje bi trebalo malo po malo suzbijati sa svim sreststvima, na svakome koraku.

Nijesam principijelni protivnik otvaranja šume za blago. Ne. Neka se ta dozvola daje u punom opsegu svagdje, gdje ne ima opravdanih gospodarskih razloga za zabranu, ali da se pod raznim »potrebama«, koje zbiljno ni ne postoje, dosadanje stanje te zle navike ne samo održi, nego na račun naših šumskih kultura još i proširuje, — protiv toga se izjavljujem sa svom ctpornošću svoga ne samo šumarskog već i nacionanog osvjedočenja!

Iskreni patriotski rad treba da podje i u pitanju pašarenja obratnim smjerom s konačnim ciljem, da se neracionalno pašarsko gospodarenje stegne kvantitativno na minimum, a racionalno kvalitativno digne na maksimum.

Taj kvantitativni minimum je toliki, koliko je potrebno, da stajsko blago imade svoj potrebiti »ispust« i da blago može »plandovati«, a kvalitativni maksimum je uvjetovan valjanim uredjenjem pašnjačkih površina za svaku vrst blaga odijeljeno, u savezu sa hranjenjem blaga u štali, sabiranjem stajskog gnoja za dubrenje polja i livada, podizanjem mljekarstva i sistematskim oplemenjivanjem domaće rase. U tome smo složni svi, koji imademo uvid u sve nedostatke i potrebe našega seljaka: i gospodari, koji su zauzeti za što intenzivniju obradu zemlje; i veterinari, koji forsiraju oplemenjene stoke, i to u štali pod nadzorom, a ne u šumi bez računa; i konačno šumari, koji pozajemo

gospodarsku ekstenzivnost pašnjačkog i intenzivnost šumskoga gospodarenja, te koji poznajemo štetnost paše u šumama.

Uočimo li, da samo u bivšem provincijalu i području bivše granice imade oko 411.310 kat. jut. drvom obraslih pašnjaka, da je nadalje oko 973.706 kat. jut. u cijeloj Hrvatskoj i Slavoniji čistih pašnjačkih površina, da je nadalje jedan veliki dio starih šumskih sastojina za pašu otvoren, da je konačno gotovo sva veleposjednička zemlja agrarnom reformom došla u ruke maloposjeda, da je napose od 745.401 kat. jut. livade (cijele Hrvatske i Slavonije) došlo istim putem u ruke seljaka gotovo sve, onda držim, da je smjer naše pašnjačko-gospodarske politike točno određen.

Neka seljak sijeno i slamu ne prodaje, neka ga upotrijebi u štali. Neka čisti svoje pašnjačke površine, a šumu po mogućnosti neka pusti na miru, a ne da se i iste branjevine, mlade, tek osnovane sastojine — kako se na žalost dogadja — u tu svrhu nepotrebno žrtvuju.

Velika mogućnost pašarenja dovodi seljaka od vašara na vašar, povećaje ugon marve na pašu u spekulativne svrhe, on postaje vašarskim trgovcem i odbacuje — plug.

Zato je potrebno, da se broj neophodno potrebitog blaga odredi nekim maksimumom, prema kojemu neka se odredi minimalni opseg apsolutne potrebne pašnjačke površine.

Prema svemu tome dakle:

1. Budući, da je socialno-ekonomski motiv neodrživ, budući da nacionalno-politički motiv ne može da bude mjerodavan a ni potreban, budući da su i nacionalno-ekonomski, kao i ekonom-sko-politički razlozi tek uvjetno opravdani, to ne vidim ni opravданoga razloga za apsolutnu provedbu eksproprijacije.

U koliko bi pak samo uvjetno, prema ranije iznešenom ekspropriaciju u principu ipak i mogli opravdati, to preporučujem put — evolucije. Pitanje žiropaše neka se uredi na pravičan način, a pitanje paše neka se stegne na minimum, bez obzira na vlasnost objekta, i u razborite granice apsolutne potrebe.

Ekonomска potreba na drvetu postoji, u koliko žiteljstvo nije dionikom kakovoga ovlašteničkog ili pravoužitničkog prava, i u koliko u stanovitim krajevima ne ima šume. U takovim slučajevima neka odmogne saobraćajna politika. Namirenje ove potrebe na gradi kao i na ogrijevu ne sačinjava nikakov problem tamo gdje šume imade, te bi trebalo samo zgodno namirivanje građe udesiti po selima i turnusima, i propisati pravilan cijenik.

Namirenje s ogrijevom je još jednostavnije, jer si ga svaki može radom u šumi (proredama) ili iz leževine te prorednim materijalom lako i jeftino nabaviti.

Za eksport potrebiti i sposobni materijal isključen je iz držav. cijenika, za njega važi tržna cijena.

Kontrola ekonomске potrebe pojedinca mora biti omogućena te osjegurane zaštitne mjere protiv izrabljivanja.

2. U koliko sam se tek uvjetno izjavio za eksproprijaciju šuma uopće, i to samo postepenim preuzimanjem objekata smjerom od najpasivnijih do aktivnijih, neka se takove eksproprijacija provede samo i u vijeku korist države, nikada ne u korist bilo kojega samoupravnog tijela.

Administrativno zaokruženje može da se provede u okviru makar i političkog razdijeljenja zemlje, u koliko će se ovo držati naravnih ekonomskih meda, ali i svakako emancipovan o od političke uprave, s direktnim podloženjem Ministarstvu Šuma i Ruda, koje neka preko svojih, recimo oblasnih direkcija, koje s političkom upravom ne imaju dakako ništa zajedničkoga, vodi nadzor nad šumama svih kategorija, prepustajući posvemašnju slobodu gospodarenja šumsko-upravnom činovničtvu, u ranije iznešenom smislu.

Samoupravna tijela ne smiju da budu instancijom za šumarstvo na njihovom teritoriju, jer će šuma i nadalje biti objekt vječitog natezanja između paše, drva, građe, između seljaka i upravnika, te raznih političkih momenata i potreba pojedinca ili samoga upravnog tijela. Teško onda siromašnim šumarima!

A rondacija i komasacija svekolikog šumskoga posjeda u koliko nije već od prije provedena, potrebna je stvar. Pri tome neka se uzme u obzir potrebe gospodarstva za sva vremena, osobito obzirom na ovakove čestice preko kojih će se imati da izgradi željeznica. To vrijedi naročito za dolove u brdskom terrainu.

Razumije se, da se u svim tako eksproprijsanim šumama imade uvesti strogo potrajno gospodarenje.

3. Kako sam već izložio svrhu današnjeg a šumskog gospodarskog ideal a, na temelju industrijalizacije, te ekonomskog i finansijskog najvećeg kapaciteta, to je i odgovor na postavljeno pitanje jasan.

Dobro i valjano vodeno privatno šumsko gospodarstvo na osnovu netom i ranije istaknutom, a koje počiva na intencijama slobodnoga gospodarenja i konkurenциje, dakle na intencijama privatnog šumskoga gospodarstva, dosta su velikim razlogom, da ih se u njihovom nastojanju podupre, a ne spriječava.

Gоворити о »максимуму«, који би се и након ексpropriјације, била она provedена silom, т. ј. наједампута, или природнијим svojim razvojem т. ј. evolucijom — имао оставити и надалје у рукама дотичнога власника, исто је тако теško, као што је теško говорити о »екзистенчном minimumu«, а који би се имао досадњем власнику и надалје препустити, да — може живjetи — а ипак је тај »максимум« и тај »minimum« у овоме slučaju jedno te isto.

Po mome šumarskom shvaćanju maksimum u šumarstvu ne može se uopće ograničiti, jer je u principu za objekt sam bolje, što je on veći, zato u koliko se u ovome slučaju ti pojmovi pokrivaju, bolje je говорити само о »minimumu«.

Princip: Minimum šumskoga objekta mora biti toliki, da se još uvijek dade potrajno i valjano gospodariti. Kada toga preduvjeta ne bi morallo biti, onda bismo mogli napustiti svekoliko šumsko gospodarenje, podvrći te komplekse individualnoj razdiobi, pa bi takav minimum odnosno maksimum bio opredjeljen kvocientom šumske površine i broja duša.

A to bi bilo svakako najgorje, što bi mogli da učinimo, jer, ukoliko se velike površine ne mogu izvrći lošem gospodarenju, bilo bi nemoguće male površine podvrći valjanome. Kod prvih, jer ne smije da bude, a kod potonjih, jer ne može da bude.

Ta su pitanja već i ranije bila na dnevnom redu, pa je uvijek prevladalo osvjedočenje, da je minimum šumskog kompleksa određen mogućnošću valjanog i potrajnog gospodarenja.

Ako promotrimo naš šumski zakon, naći ćemo u § 22. istoga slijedeće: »da se zakonite ustanove propisane glede nastojanja oko šuma i lugova točno izvršuju, imadu vlasnici za šume dovoljne veličine, koju će zemaljska vlast ustanoviti po osobitih razmjerih, narediti vještih gospodara, koji su po vlasti priznati kao sposobni, pa se ustanovljava: u osječkoj i požeškoj županiji 10.000 jutara, u zagrebačkoj županiji 4000 jutara i u varaždinskoj županiji 2000 jutara. Onaj, koji ima u osječkoj i požeškoj manje od 500 jut. odnosno u varaždinskoj manje od 100 jut. u zagrebačkoj manje od 200 jut. može gospodariti kako hoće, samo neka se drži šumsko-redarstvenoga propisa.

Oni pak, koji imadu više od 500, 200 i 100. a manje od 10.000, 4000 i 2000 jut. moraju se ujediniti ili priklopiti svoj objekt pod upravu najbližega velikog posjeda.«

Tako zakon. Iz ovoga svega jasno proizlazi, da je zakonodavac već onda predpostavlja — uvaživ opće okolnosti pojedinih županija, da je pametno i dobro gospodarenje moguće tek od 10.000, 4000 i 2000 jut. dalje, što više — od toga broja jutara dalje je svaki obvezan gospodariti po svim pravilima šumske nauke, t. j. dobro, ali — posve samostalno. A to je važno!

Sve ono, što raspolaže s manjim površinama, smatra za samostalan valjan život nesposobnim, preporuča i određuje udruženje, dok se za one ispod 500, 200 i 100 jut. u glavnome uopće i ne brine.

Kako stojim na gledištu, da u našoj državi nebi smjelo da bude ni jednoga šumskoga posjeda, koji ne bi ujedno već u sebi krio i garanciju, da će gospodariti kako treba, ne samo za sebe nego i za sveukupnost, to po mome uvjerenju ne bi smjeli uvoditi reforme, kojima bi za život sposobne objekte cijepali u onakove, koji ne bi mogli udovoljiti zahtjevima gospodarstva i potreba s općim značenjem.

Važnost naših šuma ne leži u tome, da namirimo samo svoje potrebe, već da s našim produktima izlazimo u inozemstvo, na strani trg. Tu mogućnost daje samo objekt, koji producira više, nego li mu vlasnik treba za sebe, i koji sa svojim produktima raspolaže kako najbolje znade — uz potrajno gospodarstvo. Pa kada to sve znademo, onda ne sputavajmo onu ingerenciju i onaj

ambijenat, koji daje najveću garanciju, da može solidno konkurirati, jer konkurenca podržava i diže energiju pojedinca.

Zato se pojedincu imade osjegurati i objekt rada u onome opsegu, da može da radi — ako mu se već ostavlja.

Držim, da su u § 22. š. z. s istoga razloga onako određene granice.

Novi šumski zakon imao bi što više, da spriječi svako suvišno drobljenje šumskega posjeda. Određujući minimum ispod kojega se ne smije ići, da podje dapače još i dalje nego § 22., te da taj minimum za šume na absolutnom šumskom tlu po mogućnosti i poveća.

No ako bi se uza sve to, išlo ipak za cijepanjem, osobito iz obzira na one šumoposjede, koji imadu i gospodarskoga zemljišta, u svrhu namirenja njegovih gospodarskih potreba, onda neka se ne zaboravi, da osim gospodarskih potreba imade i kućnih, i potreba agrarne industrije, koje žive od drveta. Neka se takovi šumski objekti riješe svake druge dužnosti, osim one za namirenje potreba njenoga vlasnika, a vlasnik neka s njima gospodari kako najbolje znade.

Da li će te šume služiti jugoslovenskom šumarstvu na ponos i diku — to je druga stvar!

Veličina takovih objekata imala bi se ustanoviti za svaki slučaj posebno, i ne da se propisati na prečac, ako nam je stalo do toga, da rješavanjem tih pitanja ne stavimo u pitanje i našu agrarnu industriju, naše ribnjičarstvo itd. što baš u slobodnoj Jugoslaviji tek ima da dođe do snažnog razvoja.

Svi ti obziri imadu da nadu izražaja u tome minimumu, a preko toga minimuma treba ostaviti sve ono, što je dokazalo životnu sposobnost, u potpunom opsegu.

4. Na osnovu ranije istaknutih momenata treba poduprijeti i osobitu zaštitu vlasti osjegurati svim onim objektima, koji su s postojecim industrijama, kao i onima, koje se tek imaju osnovati, u vezanom kontaktu. Naročito svim onim šumskim objektima, koji su industriju omogućili, koji je podržavaju, a koji posred toga nijesu zanemarili ni čisti šumske-uzgajni momenat. I takovi objekti neka se očuvaju u dosadašnjoj vlasnosti.

5. Ta potreba sjegurno ne postoji tamo, gde je bilo dosta obradive zemlje našega veleposjeda, jer je agrarnom reformom ista došla u ruke našega seljaka-zemljoradnika, te bi bila vječna šteta u tu svrhu riskirati još i šumsko tlo u potpunoj kulturi. To bi pitanje možda bilo aktuelno samo tamo, gde nije bilo veleposjeda, a gde je dosta šume na zemljištu sposobnom za gospodarstvo. Ispravnije bi svakako bilo, da se žiteljstvo u šumom bogatim krajevima posveti i šumskim poslovima, jer nije n. pr. kod nas u Slavoniji shvatljivo, da se u nekim krajevima iste naselja i na absolutnom šumskom tlu ne bave takovim poslovima i zaradivanjem, pa su šumska gospodarstva u mnogo slučajeva upućena, da se posluže samo sa radnicima iz našeg Primorja, Like, Gorskog Kotara i Slovenije.

Ako imade u drugim dijelovima naše države slobodnoga, za kolonizaciju sposobnoga, a kulturi još otudenog zemljišta, neka se najprije ova napuče. Neka se odvodnim radnjama spašava tlo od povodnja n. pr. Lonjskoga polja ili slično, pa će se udovoljiti i eventualnoj potrebi kolonizacije i općoj kulturi bolje i više, nego, da šumskom kulturom urešene krajeve u tu svrhu uništavamo. Za ove imademo vremena onda, kada smo se prenapučili i kada smo sve neproduktivne površine priveli dobrome obradivanju.

6. U Hrvatskoj i Slavoniji nema servituta. To je pitanje riješeno segregacijom. Naše z. z. i imovne općine, kao produkt ove segregacije, imaju zadaću, da podmiruju tražbinu ovlaštenika i pravoužitnika. Dakle je to i svrha njihova gospodarstva.

U koliko bi se rad i ti objekti ekspropriisali u korist države, nastaje pitanje, da li će ti objekti i nadalje služiti istoj svrsi, ili će se pitanje snabdijevanja imati postaviti uopće na nove temelje. To jest, da li se ne će morati ekspropriisati — uz dakako potpunu oštetu i to pravo, što ga uživaju ovlaštenici odnosno pravoužitnici, te da se ovi snabdijevaju isto onako sa drvima kao i svi ostali, koji nijesu dionici takovih prava.

Idejno bi bilo dakako najbolje, kada te razlike nebi bilo, odnosno, kada bi te razlike mogle da nestanu i to u onome smjeru, da svi drvo jednako kupuju.

To bi djelovalo vrlo povoljno i potrošak, a i na tendencu, našega seljaka, a kojoj je on vrlo sklon — da drvom trguje.

Mogućnost nabavke drva mora mu se dakako osjegurati. U koliko to osjeguranje pravno zasjeća u vlasništvo onoga čija je šuma, bila bi i to neka vrst servituta. Gospodarstvo kao takovo ne oduševljava se dakako ni za kakove servitute pa bilo u kojoj god formi. Ova pak vrsta servituta, ukoliko bi se cijenici kretali barem u blizini opravdane visine faktične vrijednosti, ne bi imala više onoga nepovoljnoga utjecaja na gospodarstvo, kao služnost u dosadanju smislu. Dakako, da je pitanje otkupa toga ovlašteničkoga prava teže nego i mislimo, te se bojim, da to uopće ne bi uspjelo. Drugi način opskrbe bio bi kombinacija jednoga i drugoga načina snabdijevanja — a to je od prilike ono isto, što i danas postoji. Samo bi se pitanje izvršivanja ovlašteničkog i pravoučitničkog prava, kod z. z. i imovnih općina, moralo modificirati tako, da se drvo daje prema faktičnoj potrebi od slučaja do slučaja unutar onih granica, kako to cijeli etat njihovih šuma dozvoljava. Gospodarstvo tih šuma neka se udesi tako, da po potrebi cijeli njihov etat ne prekorači kvalitativno one granice, koje su odredjene seljačkom potrebom.

Za one pako, koji nijesu ovlašteni, preostaje ona t. j. dosadanja šuma (koja nije svojina z. z. odnosno imovnih općina) i — dosadanji način drvarenja. I kod ovih neka sedrvarenje omogući samo u faktičnim granicama potrebe, i to u prvom redu neka se izrabe svi lakši načini opskrbe prije, nego li se dira u faktični etat. Etat ovih šuma može uopće da samo djelomice

u obzir dodje, t. j. u koliko sadržaje u sebi i tanke gradje, te za dalji eksport nepodesnoga materijala. Tu je razna leževina, pro redni materijal i t. d.

Na ovu točku svratiti će se još pri koncu.

7. Odgovoreno p o d — 2. i 3. Uvijek samo u korist države. Individualna razdioba je najveće zlo.

8. Držim, da bi eksproprijacija komunalnih i sličnih šuma naišla na poteškoće, makar je baš za ove šume uputno, da se maknu ispod kompetencije i ingerencije onih čije su, naime — seljaka ovlaštenika, a i pravoužitnika.

Svaki od nas znaće, da te šume onako, kakove su danas, ne odgovaraju u potpunom opsegu onoj svrsi, kojoj su namjenjene. Možda i zato, što su premalene kao gospodarske jedinice, a osim toga svaka takova jedinica stoji pod utjecajem posebne uprave — t. j. odbora, koji se utjecaj često ne može da dovede u sklad s razboritim gospodarenjem. Jedno je sigurno, da gospodarstvo u tim šumama ne može da udovolji onoj potrebi, za koju su stvorene.

Te šume nebi smjele da imadu ništa drugoga pred očima, nego faktičnu ekonomsku potrebu svojih ovlaštenika, pa prema tome ne bi smjele niti da se bave s drugom vrstom uzgoja, nego onakovom, koja će tu ekonomsku potrebu seljaka moći trajno da namiruje.

Te šume ne bi smjele tako dugo igrati se visokošumskog uzgoja, dok im se ne stvore preduvjeti zato, jer to što vrijedi za šume svakoga privatnika to vrijedi i za šume z. z. Ako se to šumsko gospodarstvo imade da postavi na moderne temelje današnjeg gospodarstva, onda su one svaka za sebe premalene, pogotovo ako treba da udovolje i svojim servitutnim dužnostima i tržnoj konkurenciji. One bi se morale zajednički gospodariti — i neodvisno od upliva drugoga, nego onoga, koji je uvjetovan samom upravom. Toga se prava ali neće nijedan interesenat, poznavajući samoljublje našega seljaka, odreći. Vodeći računa o tome, ne može se u tom specijalnom slučaju govoriti o drugom, nego o ekonomskom gospodarenju, samo bi se i način podmirivanja imao da kreće na temelju faktične ekonomske potrebe i u granicama produktivne snage samoga objekta.

Stoga je i potrebno, da se odabere za te šume onakova vrst uzgoja, koja će u najkraće vrijeme dati najviše onakovoga materijala — naročito gradje — kakovog seljak najviše potražuje, t. j. takozvanu seljačku gradju. Držim, da je za ove šume potrebna država u pravu baš zato, jer uslijed vladajućih pri lika te šume nije moguće podvrći nazorima modernijeg šumskog gospodarenja.

Naglasio sam više puta, da je regulisanje vršenja prava držarenja neophodno potrebito. Ono ne smije da se vrši administrativno-automatskim načinom, nego samo po diktatu faktične ekonomsko-kućne potrebe. Znademo, da se danas ta njihova kompetencija izdaje ne po potrebi, nego po ovlašteničkom kroju. Dobije i onaj koji n. pr. gradu treba kao i onaj koji ju ne treba.

Praktični rezultat toga jeste, da onaj koji građe treba ne dobije dosta, a onaj koji ne treba, da ovu na trg iznosi, ali ne svome susjedu, koji je treba, nego u grad, jer tamo su bolji placi. I tame je cijela bit toga ovlaštenja zapravo izigrana, i ne postizava svrhe. Možda bi bilo potrebno pronaći put, kako bi se u tom smislu izjednačila i sama ovlaštenička prava, uz naplatu odnosno, pravičnu otstetu — (odkup!).

9. Uzmemo li u obzir običajni način gradnje našega seljaka te ekonomski život njegov u kućanstvu njegovome, honorirajbć mu njegove dobre i lijepo običaje, odstranjujući sve ono što je danas u ekonomskom pogledu neodrživo, možemo njegovu potrebu na gradj da za novogradnju označimo sa $12-13 m^3$, pri čem smo odbacili podsjeke, a odbacimo li i otvoreni štednjak u kući i one ogromne zidane peći u stanbenim prostorijama, na kojima po obitelji zimu prospava, onda je s 8 pr. m. ogrijeva udovoljeno najprečoj njegovojo potrebi. Upozoriti mi je ovdje, da je gradnja dakako samo periodična potreba, pa se va imade ustanoviti uvijek samo po faktičnoj potrebi za svaki slučaj napose.

O paši rekao sam svoje mišljenje u općem dijelu.

10. Naglasio sam već poteškoće, koje će izbiti u pitanju pravice odštete. Istakao sam gospodarsku i financijalnu gotovo nemogućnost, da se ova transakcija provede uopće — »pravično«.

Ta transakcija, provedena jedino zato, da se udovolji slovu zakona, koji zapravo niti ne isključuje mogućnost inakoga rješenja, potresti će neminovno našom najsolidnijom gospodarskom institucijom, koja će odjeknuti i u inozemstvu, bezuvjetno na našu štetu. Pogotovo ako se udari drugim, nego li putem posebene provedbe, i to, — puštajući nesmetani rad aktivnim posuzećima, — najprije tamo, gdje su nacionalno-ekonomski razlozi najjači, — to su naši pasivni krajevi. Pitanje pravice odštete za nas je zato pitanje od najveće važnosti, jer je baš ono u stanju dokazati nam našu sposobnost ali i nesposobnost, našu kulturu ali i nekulturu.

Ta transakcija zasjekla bi duboko u naš državni organizam, a i u interesu onih, koji nisu naši državljanji, i koji bi upotrijebili sva sredstva za respektovanje svojih interesa. Ako se domaći čovjek mora da pokloni pred apsolutnim autoritetom svoje vlastite države, to će povredeni interesi pojedinih, ovdje angažvanih inozemaca, pogodenih prisilnom ekspropriacijom, odjeknuti cijelim kulturnim svijetom, i porušiti vjeru u naš prestiž kao pravno uredjene države, — dakako i opet na našu štetu.

Ta pravična otšteta mora dakle da se glatko i brzo uredi u punoj visini faktične vrijednosti ekspropriisanoga objekta — i to u gotovom e novieu. Ogromne su to svote! Tako ogromne, da probit ovakove reforme nestaje u sjeni te ogromnosti, tako teške, da bi se naše gospodarsko i financijalno stanje, kad bi tu svotu državna vlast i smogla, pod teretom istih možda i slomilo.

Zar ne bi bilo bolje, da se naše pozitivne vrijednote umjesto da se izlažu opasnosti zaduženja, upotrijebe u smjeru poboljšanja našega i onako teškoga gospodarskoga stanja? Zar ne bi bilo bolje, da država svom snagom digne produkciju na svim linijama našega privrednoga života — što nam eto već javno poručuje vanjski gospodarski i industrijski svijet, umjesto da požuruje bezobzirnu eksproprijaciju naših najsolidnijih gospodarskih objekata?

Zato još jednom: bolje je da se kanimo prisilne eksproprijacije, a ako već mora tako da bude, onda valja udariti opreznim putem — evolucije!

Troškove oko podizanja produktivnosti u pasivnim krajevima — a i to je momentano barem obzirom na naše nepovoljno gospodarsko stanje neuputno — ne će nitko, pa ni inozemstvo zamjeriti, makar i za posuđene novce.

Samo strukovnjaci šumari zvani su, da se izjave o vrijednosti kojega objekta, pa bi se ta procjena imala obaviti za svaki objekt posebno.

11. Postupak sam neka bude povjeren sudbenim vlastima u 2—3 instancije, i šumarskim stručnjacima — slično kao kod provedbe segregacija.

Neka mi bude dozvoljeno ovdje upozoriti još i na činjenicu, da se je u zadnje doba — na žalost i u šumarskim krugovima — počelo da upotrebljava riječ »etat« i u onim značenjima, gdje joj nije smjelo da bude mjesta. Svaki od nas znade, da se pod tim pojmom imade da razumije samo onaj godišnji sječivi prihod, koji unutar jedne ophodnje jednom do sječe sazrijeva. Recimo dakle unutar 120 godina. Ako dakle tu riječ upotrijebimo i u svim naredjenjima »o snabdijevanju zemljoradnika drvom«, onda se mora misliti, da u ogrijevne svrhe — ako je potrebno, — ode i sva gradja možda najbolje tržne kvalitete, jednako kao i leževina, onda se mora misliti, da i sva tehnička gradja najjačih dimenzija mora, da se dade — ako treba, — u svrhu, da se izteše jedna greda od n. pr. 13/16 cm i t. d.

U koliko sam se ja u ovoj raspravi možda takoder poslužio tim izrazom, mislio sam dakako samo na onu vrst drva, koja se unutar etata nalazi, a odgovara dimenzijama seljačke gradje i potrebe. Sve što je sposobno za eksport, ne bi se smjelo trpati pod istu kapu s onim šumskim produktima, koji su dobro upotrebljivi u lokalne svrhe, ali eksportnih troškova ne podnose.

Ing. Anton Šivic (Ljubljana):

Državni nadzor gozdov v Sloveniji.

(Nadaljevanje in konec.)

Organizacija gozdnopolitične uprave z ozirom na določbe ustave in zakonov o obči upravi in o samoupravi.

Dosedanja organizacija gozdnopolitične uprave v Sloveniji je v I., torej najnižji stopnji približno že tako, kot jo ustava in zakon o obči upravi predvidevata. Pri okrajnih glavarstvih (prihodnjih srezkih upravah) so kot strokovni referenti dodeljeni okrajni gozdarski inženjerji in sicer po eden dvema ali več okrajnim glavarstvom skupaj. Okrajnim gozdarskim inženjerjem je prideljeno potrebno gozdarsko pomožno osebje, ki je primerno razmeščeno po pokrajini.

Tačasna razmestitev gozdarskega osebja politične uprave v I. stopnji je razvidna iz preglednice na strani 511.

Zastopniki unifikacije gozdnopolitične uprave z upravo državne gozdne posesti, ki naj bi temeljila na »Uredbi o izmenama in dopunama uredbe o ustrojstvu ministarstva šuma in rudnika od 15. marta 1919. godine in o organizaciji šumarske struke u kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca« z dne 27. junija 1921. pa grajajo, da pride pri organizaciji, kakršno imamo v Sloveniji in jo predvideva tudi zakon o obči upravi, gozdarski strokovnjak premalo do veljave, da je isti več ali manj odvisen od administrativno-pravnih uradnikov; boje se, da se ne bi gozdarstvo izigravalo v politične svrhe i. t. d. Iz teh vzrokov zahtevajo, da naj bi v I. stopnji uradovale »Šumske uprave«, ki naj kot oskrbovalni organi državnih gozdnih posestev ob enem tudi prevzamejo od okrajnih glavarstev vse gozdarske in lovske agende razen kazenskih obravnav. Okrajna glavarstva pa naj bi imela na predlog teh šumskih uprav samo uvajati in izvrševti kazensko postopanje zaradi prijavljenih prestopkov gozdnih in lovskih zakonov.

Proti takšni unifikaciji gozdarskega službovanja pri šumskih upravah pa imamo v Sloveniji sledeče pomisleke:

a) Nepravilno bi bilo, ko bi predstojnik šumske uprave v svojstvu kot upravitelj kakega državnega ali verskozakladnega gozda izdajal zapovedi (odloke) strankam, ko bo on sam marsikaj kot stranka prizadet. Kako bi nastopal kot izvedenec, ovaditelj in razsodnik v stvareh, v katerih je od slučaja do slučaja sam vdeležen kot zastopnik zasebne lastnine države, verskega zklada, i. t. d.? Ali bodo mogli imeti drugi, po njem nadzirani gozdní posestniki popolno zaupanje v njegovo nepristranost?

Ali bo mogoče, da bo upravitelj državnih gozdov obdržal svojo neodvisnost napram strankam, ki vozijo les iz državnih

Šumske uprave (okrajnega gozdnega nadzorništva)			Sedež okr. gozdne inženjerije			Dodeljeno gozd. tehn.-pomož. osebje			Pripravljenje gozdne nadzornih postaj			Sedež okr. gozdarja			Opomba
	ime	okališ okroma območje		celotna gozdnina	površina v hektih		ime	območje		celotna gozdnina	površina v hektih				
1	Kranj	politična okraja Kranj, Radovljica	214500	107981	Kranj	—	1	Kranj I.	sodni okraj Kranj	42975	21901	Kranj	—	sodeljujeta tudi v pisarni okr. gozd. inženjerja	
2	Ljubljava	politični okraj Ljubljana, Logatec Kamnik, Litija	298600	129220	Ljubljana	1 okr. gozdar	2	Kranj II.	sodni okraj Tržič in nekaj občin Radovljiskega okraja	27181	13981	Kranj	—	sodeljujeta tudi v pisarni okr. gozd. inženjerja	
3	Kočevje	politična okraja Kočevje, Črnomelj	170400	55927	Kočevje	—	3	Škofja Loka	sodni okraj Škofja Loka in nekaj občin Radovljiskega okraja	57406	29749	Škofja Loka	—	spadala bi na Jesenice	
4	Novo mesto	politična okraja Novo mesto, Krško	180200	88045	Novo mesto	—	4	Radovljica	sodni okraj Kranjska-gora in nekaj Radovljiskega okraja	86938	42250	Radovljica	—	spadala bi na Jesenice	
5	Celje	politični okraji Celje, Konjice, Brežice	210800	98146	Celje	1 okr. gozdar	1	Ljubljana	politični okraj Ljubljana	94400	39807	Ljubljana	—	spadala bi na Jesenice	
6	Slovenijski gradec	Slov. gradeč, Prevalje, Mozirje (eksplotura)	162303	87482	Sl. gradeč	—	2	Litija	" " "	68300	35979	zač. "	—	spadala bi na Jesenice	
7	Maribor	politična okraja Maribor, Ptuj	225500	81770	Maribor	—	3	Kamnik	" " "	61100	29234	Kamnik	—	spadala bi na Jesenice	
8	Murska Sobota	politični okraji Murska Sobota, eksp. Dol. Lendava; Ljutomer	129900	29115	Murska Sobota	—	4	Logatec	" " " Logatec	74800	24200	Logatec	—	spadala bi na Jesenice	
9							1	Kočevje	sodni okr. Rihnica, Vel. Lašče	45720	18839	Kočevje	—	spadala bi na Jesenice	
10							2	Kočevje	sodni okraj Kočevje	70080	24361	Kočevje	—	spadala bi na Jesenice	
11							3	Črnomelj	politični okr. Črnomelj	54600	12727	Črnomelj	—	spadala bi na Jesenice	
12							1	Novo mesto	Polit. okraj Novomesto	93400	44197	Novo mesto	—	spadala bi na Jesenice	
13							2	Krško	" " " Krško	86800	43248	Krško	—	spadala bi na Jesenice	
14							1	Celje	sodna okraja Celje, Vransko	63561	28488	Celje	—	spadala bi na Jesenice	
15							2	Celje	sodni okraj Lasko	30767	16272	Celje	—	spadala bi na Jesenice	
16							3	Konjice	politični okraj Konjice in sodni okr. Šmarje	55072	27632	Konjice	—	spadala bi na Jesenice	
17							4	Brežice	polit. okr. Brežice	61400	25754	Brežice	—	spadala bi na Jesenice	
18							1	Sl. gradeč I.	polit. okr. Slovenski gradeč	81600	41932	Sl. gradeč	—	spadala bi na Jesenice	
19							2	Sl. gradeč II.	" " " Prevalje	29800	20834	Sl. gradeč	—	spadala bi na Jesenice	
20							3	Radmire	" ekspr. Moravje	50903	24695	Radmire	—	spadala bi na Jesenice	
21							1	Maribor I.	sod. okr. Maribor I. breg	65300	33522	Maribor	—	spadala bi na Jesenice	
22							2	Maribor II.	" desni br.	61500	17918	Maribor	—	spadala bi na Jesenice	
23							3	Ptuj	politični okraj Ptuj	98700	30230	Ptuj	—	spadala bi na Jesenice	
24							1	Murska Sobota	polit. okr. Murska Sobota razen štirih občin	91238	21039	Murska Sobota	—	spadala bi na Jesenice	
25							2	Ijutomer	polit. okraj Ijutomer in štiri občine Prekmurja	38672	8070	Ijutomer	—	spadala bi na Jesenice	

gozdov, ki hodijo drvarit ali sploh na delo k državnemu gozdnemu upravi? Ali bo mogel te ljudi in pa kupce eraričnega lesa, kadar zakon zahteva, ovajati in jih pripraviti do tega, da v svojih lastnih gozdih gospodarijo po zakonitih predpisih?

Ti razlogi so privedli že bivšo Avstriju do tega, da je l. 1891. definitivno odpravila takozvane »delegirane« gozdarske komisarje, o katerih sem poročal v prvem delu tega članka (glej br. 6.).

V poštev pa prihaja še okoliščina, da oskrbnik državnih in verskozakladnih gozdov ne bi imel niti časa niti zadostne prakse za gozdnopolicjski nadzor in z njim združeno poslovanje.

b) Šumske uprave bi bile posebno v Sloveniji, kjer imamo opraviti z ogromnim številom individualnih, posebno malih gozdnih posestnikov, tako draga institucija. Treba bi bilo skoraj v okolišu vsakega okrajnega glavarstva (srezke uprave) ustaviti po eno šumsko upravo z namišljenim delokrogom.

Da bi mogla takšna šumska uprava pravilno in brezhibno poslovati, moralo bi se jej prideliti ne le tehniških asistentov temveč tudi pravnega referenta, kancelista in drugo pisarniško osebje.

Zastopniki unifikacije so sicer mnenja, da je pravni referent v I. stopnji nepotreben, ker naj bi se po njih mnenju šumske uprave v pravnih vprašanjih obračale do II. stopnje (namreč šumske direkcije). To stališče pa je — vsaj pri nas — popolnoma nevzdržljivo, ker II. instanca ne sme prejudicirati v administrativnem postopanju odločbam I. instance, sicer bi sploh ne mogla razsojevati v dotednih predmetih o morebitnih pritožbah strank, ki so jih te naperile proti ukrepom I. instance.

c) Unifikacija predvideva, da pošilja šumska uprava samo ovadbe zaradi prestopkov v svrhu kazenskega postopanja okrajnemu političnemu oblastvu, v ostalem poslovanju pa da je šumska uprava popolnoma samostojna, koordinirana tem oblastvom.

Glede te koordinacije so zopet pomisleni. Okrajno politično oblastvo bo namreč k predloženi ovadbi od šumske uprave vsekakor zahtevalo tudi predspisov, da se prepriča, preden stranko obsodi, kakšne zapovedi je izdala šumska uprava in na katerih zakonitih določbah iste temeljijo. Okrajno glavarstvo (srezka uprava) bo torej vendar kontroliralo in presojalo tozadevno uradovanje »samostojne« šumske uprave in ob morebitno dognanih nezakonitostih kazenski predlog celo zavrnilo!

Pomisliti pa je še, da bi bilo težko zahtevati od administrativno-pravnega uradnika okrajnega političnega oblastva, da kazensko posluje v gozdarskih agendah, ako ta oblastva v gozdarskih stvareh ne bi imela kar nič več opraviti. Kako in kje naj si potem dotedni uradnik srezke uprave zadobi v to potrebne prakse?

V marsičem je treba sodelovanja več resortov. Komisijska obravnavanja more v takih slučajih vendarle voditi samo administrativno-pravni uradnik, ki ima vpoštovati podana izvedeniška mnenja vseh vdeležencev posameznih resortov in nikakor ne

gre, da bi vsak resort po svojem lastnem uradu posebej komisijoniral.

d) V Sloveniji bi bila dodelitev policijskega nadzora upravam državnih gozdov dandanes sploh neizvedljiva, ker imamo glasom statistike, ki sem jo objavil v Jugoslovanski Šumi v številkah 24. do 31. letnika 1921. le 0:26 % državnih in 2:85 % verskozakladnih gozdov, tem nasproti pa 96:89 % zasebnih, od katerih odpada na veleposest od 1000 ha navzgor samo 14:21 %. (Poslednja posestva imajo itak nameščeno svoje lastno strokovno osebje.) Tako na primer po celej Štajerski ni nobenega državnega gozda, torej nobene šumske državne uprave, ki bi mogla prevzeti še gozdnopolicijsko službo v svoji okolini in bi bila logično Štajerska torej brez vsaktere šumske uprave ali gozdnega nadzorstva.

e) Ustava in zakon o obči upravi z dne 26. aprila 1922. sploh ne dopuščata unifikacije, ker veli člen 18. tega zakona, da spadajo vsi posli obče uprave v I. instanci v pristojnost srezkih poglavarjev, katerim se po členu 19. dodeljujejo po potrebi posebni strokovni referenti (med temi tudi šumarski).

Ker moramo navedene razloge, predvsem pa ustavo in zakon o obči upravi sedaj vpoštovati, treba je, da poklicani gozdarski faktorji ob danih razmerah razmišljajo in skrbe, kako urediti vse to, kar je potrebno v svrhu tem večje zaščite gozdarstva in uspešnega delovanja onega gozdarskega osebja, ki bo dodeljeno srezkim upravam.

Po členu 20. zakona o obči upravi smejo biti posamezni strokovni referenti postavljeni tudi za dva ali več srezov. To je v Sloveniji že upošteto, kakor kaže razmestitvena preglednica na strani 511.

Povdariti pa moram takoj, da je poslovanje okrajnih glavarstev, na katerih sedežu ni gozdarsko-strokovnega referenta, kolikor toliko otežkočeno, ker je temu referentu pošiljati vse gozdarske vloge in spise v izjavo odnosno v sestavo osnutka za rešitev in jih mora ta dotičnemu okrajnemu političnemu oblastvu zopet vračati. To poslovanje je precej okorno. Ako pa bi posloval pri vsakem okrajnem glavarstvu (srezki upravi) poseben gozdarsko-strokovni referent, bi isti lahko rešaval imenom srezkega poglavarstva vse stvari, razen kazenskih spisov, stopivši ob nejasnih gozdarsko-pravnih stvareh v ustmeni dogovor s koreferentom-pravnikom. Poslovanje bi bilo pospešeno, ker bi prišle vse vloge takoj v rešitev in srezka uprava bi bila nedvomno v mnogoterem oziru razbremenjena. V tem slučaju niti ne bi bilo potrebno, da se za gozdarskega referenta obdrži dosedanji poseben urad (okrajno gozdro nadzorništvo ali šumska uprava), ker bi vsi spisi direktno dohajali na srezko upravo (gozdarski referat).

Po pravomočnosti odlokov, odredb, prepovedi, zapovedi, i. t. d., bi gozdarski strokovni referent na sedežu srezke uprave lahko takoj poskrbel za njih zaznambo po svojem okrajnem gozdarju, dočim dandanes pri okrajnih glavarstvih, kjer ni

gozdarsko-strokovnega referenta, taki spisi večkrat dlje časa obležijo, kar eksekutivno vnanje službovanje gozdarskopomožnega osebja zelo ovira in mu dela vse polno težkoč. Dodelitev gozdarsko-strokovnega referenta vsakemu (vsaj važnejšemu) srežu je pa odvisna največ od finančnega položaja. Vendar pa bi bila takšna pomnožitev gozdarskotehniškega osebja še vedno neprimerno cenejša, kakor ustanovitev samostojnih šumskih uprav s posebnimi ubikacijami in z vsem potrebnim pomožnim in pisarniškim osebjem in razmnoževalnimi stroji in drugimi pripravami (NB: posamezni okraji imajo do 178 županstev!) Po nekod po Sloveniji bi bilo pomanjšanje obsežnih okolišev, ki jih imajo sedaj posamezni okrajni gozdarski inženjerji, t. j. prihodni strokovni srezki referenti, zelo potrebno, ker je njih teritorij, kakor je razvideti iz že večkrat omenjene razmestitvene preglednice na strani „, ploskevno preobširen, poleg tega pa še hribovit, gorat, težavno pristopen, strm in zelo naporen. To je vzrok, da okrajni gozdarski inženjer ne more vsako leto vsega svojega okoliša pregledati; poleg tega pa se ima boriti dandanes še z raznimi drugimi težkočami, na pr. z dragimi komunikacijami (železniške vožnje, vozovi, poštne vožnje), ki jih s sedanjim, preskromno odmerjenim potovalnim pavšalom niti zdaleka ne zmaguje.

Ako pa ostane razdelba gozdarskih okolišev približno taka, kot je sedaj in bo ostal posamezen gozdarskostrokovni referent dodeljen po več srezkim upravam, treba je, da vlada poskrbi za najožje sodelovanje in sopomoč gozdarsko-pravnega koreferenta pri posameznih srezkih upravah, sicer je, kakor nas dolgoletne izkušnje učijo, vsako uspešno, smotreno in brzo poslovanje nemogoče. Ta koreferent naj ima daljšo gozdarskopravno prakso in naj se zatorej ta referat dodeli le starejšim pravnikom srezke uprave, kakor je bilo pred prevratom običajno. Ako se namreč poveri gozdarskopravni referat mlajšim močem, trpi gozdarstvo ne le vsled nedostatnega praktičnega postopanja, ampak tudi vsled tega, ker se mlajše osebje pri srezkih upravah naravno večkrat menjava kot starejše, kar kontinuiteti gozdarskopolitičnega službovanja ni v prid.

Pridobitev, da bodi gozdarski strokovnjak v strokovnih stvareh ne le referent, ampak tudi — imenom srezkega poglavarja — decernent, naj vsekakor ostane v veljavi. Sestavi odnosno reviziji obstoječe zadevne službene instrukcije za gozdarsko osebje občih upravnih oblastev bo torej baš sedaj treba posvetiti največjo pozornost in bo pri obnovi te instrukcije natančno ugotoviti delokrog in naloge ter način poslovanja gozdarskih strokovnih referentov in gozdarskopomožnega osebja.¹

Za gozdarsko-strokovne referente, dodeljene srezkim upravam, bo treba — kot doslej — zahtevati popolno fakultetsko kvalifikacijo in po predpisani gozdarski praksi položeno preiz-

¹ Tudi za pravne referente srezkih uprav bi bilo treba izdati službeno instrukcijo za gozdarsko-pravne posle.

kušnjo za samostojno gozdno gospodarstvo. Ker pri politični upravi te prakse ni lahko dobiti, naj bi se prevzemalo v službo politične gozdne uprave predvsem osebje, ki je nekaj let službovalo pri upravi državnih gozdov in domen.

Poslednje velja tudi glede pomožnega osebja, ki mora imeti primerno izobrazbo in preizkušnjo za gozdno varstvo in tehniško-pomožno službovanje. Brez te kvalifikacije tega osebja skoro ni možno porabiti za vnanje službovanje in navodila posameznih, predvsem malih gozdnih posestnikov.

Kakor sem opisal v 7. broju tega lista, se je po prevratu leta 1918. v II. instanci v Ljubljani izvršila delna unifikacija gozdarske službe, vendar je ostalo gozdnopolitično službovanje po posebnem »odseku A« ločeno od uprave državnih in verskozakladnih posestev, ki je pripadla »odseku B«.

Tudi v drugi instanci so možni slučaji, da je včasih ta prizadeta kot stranka pri reševanju kakre pritožbe, četudi bi se to le redkeje pripetiti moglo.¹

Ni pa nobenega dvoma, da bi bila tu unifikacija lažje izvedljiva, kot v prvi, najnižji instanci, vendar pa le tedaj, ako bi bila II. instanca ali povsem samostojna (direkcija šum) ali pa tedaj, ko bi vse agende, tako gozdnopolitične uprave kakor uprave državnih in verskozakladnih posestev spadale v delokrog velikih županov.

Ponovno citirani zakon o obči upravi pa v členu 1. izrecno izključuje pristojnost obče uprave do uprave državnih domen, ki bo institucija zase, dočim spadajo v delokrog obče oblastne uprave vsi posli, v kolikor jih zakon o samoupravi ne dodeljuje področju oblastnih samouprav.

Iz tega sledi, da spada nadzor gozdov, lova, ribarstva, v kolikor izvira iz postavnih določb, v delokrog obče ali oblastne uprave, katerej načelujejo v oblasti (II. instanci) veliki župani. Tem so dodeljeni za opravljanje strokovnih poslov strokovni referenti za gozdarskopolicijske agende, torej šumarji.

Delovanje dotičnega gozdarsko-strokovnega referata pri oblastni upravi (II. instanci) se bo raztezalo večinoma na stvari, ki sem jih navedel na strani 364., broj 6, tega članka glede prejšnjih deželnih gozdnih nadzornikov. Doseči bo pa treba, da bo dotični referent v čisto strokovnih stvareh ne le referent, temveč tudi decernent.

Gozdarski referenti seveda ne bodo le policijski organi, kar tudi dosedaj niso bili, temveč bodo tudi zanaprej sodelovali pri pospeševanju gozdne kulture, četudi pride marsikateri dosedanji njihov posel na samoupravna oblastva, tako morda vzgajanje gozdnih sadik za zasebne gozdne posestnike, s čimur se je doslej bavilo izključno le gozdarsko osebje politične uprave; v njih delokrog bodo gotovo tudi še nadalje spadali: pogozdovanja z državno in drugo podporo, pouk o gozdarstvu na kmetijskih in gozdarskih šolah in v strokovnih tečajih, preizkušnje za gozdno varstvo in tehniško-pomožno službovanje kakor tudi za lov in

lovske varstvo, premotritev prošenj za pripustitev kandidatov k preizkušnji za samostalno vodstvo gozdnega gospodarstva, prošenj za šolske stipendije in podpore, zbiranje, razporedba in objava gozdnih in lovskih statističnih podatkov, tarifa za gozdne odškodnine, sodelovanje pri agrarnih operacijah, in drugo.

Pač pa bodo posebno v drugi instanci marsikateri posli, ki jih sedaj vrši odsek A (za gozdnopolitično upravo) v direkciji šum odpadli in prešli na samoupravo, tako na primer najbrž zaračunavanje dohodkov in izdatkov deželnega gozdnega zaklada, deželnega lovskega zaklada, i. t. d., razne evidenčne, kako zamudne stvari, ki so zahtevale mnogo časa in so močno zaposlovale maloštevilne gozdarske referente v direkciji šum.

Delokrog odseka A v direkciji šum je dandanes tudi po teritoriju tako velik in vsled različnih gozdarskih razmer v posameznih krajih Slovenije, kakor tudi vsled raznovrstnih gozdnih in lovskih deželnih zakonov in predpisov prav raznoličen. Po uredbi o razdelitvi države na oblasti z dne 26. aprila 1922. pa bi se imel delokrog teritorialno razdeliti v dva dela in sicer na ljubljansko in na mariborsko oblastno upravo, ki bi imeli vsaka svoj lasten gozdarsko-strokovni referat.

Za gozdarskopravne posle (o priliki rešitev pritožb zoper ukrepe in odloke srezkih uprav) posloval bi pri oblastni upravi poseben pravni referat. V ta referat bi torej spadale pravne rešitve v kmetijskih, gozdarskih, gradbenih, zdravstvenih in drugih zadevah. V kolikor treba, imel se bo ta referat sporazumeti s prizadetim strokovnim (v gozdarskih stvareh torej z gozdarskim) referatom.

Gozdarskemu strokovnemu referatu bi načeloval referent (pred prevratom nazvan kot deželni gozdn nadzornik, odslej morda oblastni gozdn nadzornik, ako mu je sploh treba dati kak naziv). Njemu bi bili prideljeni dve strokovni pomožni moči (gozdarska inženjerja). V bivši avstrijski upravi so te pomožne moči deželnega gozdnega nadzornika bile običajno dodeljene obenem še enemu ali dvema okrajnima glavarstvoma kot okrajni gozdn nadzorniki; uradovali sta torej ob enem pri dveh instančah, kar pravzaprav ni pravilno. Ta institucija je obstojala pač po eni strani iz finančno-ekonomskih ozirov, po drugi strani pa je bila potrebna, da je imela dotična pomožna moč deželnega gozdnega nadzornika priliko, dobivati za poslovanje pri I. instanci potovalni pavšal in priti tu in tam do komisij ob stroških strank.

Po prevratu referenti odseka A v direkciji šum niso bili več prideljeni ob enem I. instanci. Da pa so njih prejemki vsaj nekočliko izenačeni s prejemki pri I. instanci eksponiranih okrajin gozdnih nadzornikov, dobivajo kompenzacijsko doklado, ki je pa vsled neprestanega padanja naše valute postala dandanes že prav malenkostna.

Vsekakor se bo moralno pri reorganizaciji gozdarskopolitičnega službovanja v oblastni upravi vzeti opisano vprašanje glede dodeljenih pomožnih moči gozdarskega referenta v posebno raz-

motrivanje in ukreniti primerno, da se ne bodo dotični inženjerji napram svojim kolegom čutili oškodovane. Napisani razlogi so temu krivi, da se vsakdo brani, priti od I. instance k II.

Kakor za referente I. instance, tako bo treba tudi za strokovnega referenta pri oblastni upravi zadevno službeno instrukcijo iz leta 1895. obnoviti in po razmerah preureediti. Bivši urad »deželnega gozdnega nadzorništva« bo menda lahko odpadel, ker bi se moglo vse uradovanje morda vršiti imenom oblastne uprave.

V III., najvišji instanci posluje ministrstvo za šume in rudnike v Beogradu kot najvišja gozdnopolicijska oblast. Kot taki bilo bi ministrstvu pridržano sledeče:

Odobravanje vsakoletnega proračuna o potrebščinah za gozdarsko osebje, drevesnice itd., posameznih oblastnih in srezkih uprav; imenovanja, premeščanja in upokojitve ukaznih uradnikov; načelni predpisi takega značaja, ki so v zvezi z gozdarstvom vsega ozemlja kraljevine; vrhovna rešitev pritožb zoper rešitve oblastnih uprav v takih stvareh, ki so po zakonih, predpisih, naredbah, pridržane ministrstvu; vrhovni nadzor nad pravilnim izvrševanjem obstoječih gozdnih in lovskih zakonov in naredb; izdajanje novih in izpремembe obstoječih pravilnikov, službenih predpisov in splošnih odredb; vpostavljanje in opuščanje gozdarskih uradov (referatov) ali službenih mest, kakor tudi prelaganje teh na kak drug kraj, izvzemši postaje gozdnopomožnega osebja v okviru odobrenega proračuna; razširjenje in omejitve področja podrejenih uradov ali organov; v gotovih personalnih zadevah po službeni pragmatiki, na pr. priznanje in podelitev nagrad in podpor nad gotov znesek.

Ministrstvo naj bi, poslužuječ se pravice o splošnem nadzoru delovanja gozdarskega osebje, dalo poslednjemu možnost, da se sme vselej, kadar se gozdarskim agendam po pristojnih uradih ne bi posvečala potrebna pozornost kljub stavljenim predlogom, pritožiti v svrhu odpomoči do višje instance. Oblastni strokovni referent pa naj bi imel pravico in dolžnost da te pritožbe, ko se je prepričal, da so upravičene, predloži ministrstvu, ki naj poskrbi za primerno remeduro, ako je sam ne bi bil mogel pri oblastni upravi izposlovati.

Gozdarsko osebje, dodeljeno oblastnim in srezkim upravam, naj bi bilo, kar se napredovanja tiče, po možnosti v skupnem državnem staležu gozdarskega uradništva. Pri tem bi bila mero-dajna glede splošnega stališča uslužencev dosedanja uradniška službena pragmatika iz l. 1914., dokler se ne uveljavi nov »zakon o civilnih državnih nameščencih«, glede službenega poslovanja pa bi se imela vpoštovati obnovljena in smotreno revidirana ter popravljena instrukcija za gozdarsko osebje politične uprave iz leta 1895.¹

¹ Vrlo rado smo ustupili mesta i donijeli bez promjene ovu raspravu našeg odličnog stručnjaka g. ing. Šivica, akoprem se s njegovim izvodima u pogledu unifikacije službe ne slažemo, jer je njegovo stanovište sprečeno svačanju većeg dijela šumarstva i J. Š. U. Op. ur.

Јов. М. Јекић:

Нешто о шумарству у Француској.

(Наставак)

Системи гајења шума. У Француској су усвојена обично ова три система гајења шума, и то: као **високе** (futaie), као **средње** (sous futaie) и као **просте изданачке** шуме (taillis simple). Овај последњи начин ређи је и мањом је примењен у приватним шумама.

Системи сеча. Према систему гајења примењени су и системи сеча: Тако, за **високе** шуме примењен је систем: „**жардинаж**“ (jardinage), то јест **пробирна** сеча, при коме се узимају за сечу поједина дрвета, која су зрела за сечу, али која су кврна, суха или уопште дрвета, која је потребно уклонити из шуме са буди којих разлога, а за средње шуме примењен је систем сеча са **резервом** (en réserve), који се састоји у томе, што се у **изданачкој** шуми остављају извесна дрвета као резерва за даљи пораст.

Уређење и експлоатација шума. Све су шуме како државне тако и општинске уређене. Експлоатација и једних и других врши се по утврђеном експлоатационом систему. По овоме плану цело-купна напред речена површина државних шума у Инспекцији Северног Гренобла од 8.646 ha подељена је на 16 главних већих одељења (série) према конфигурацији терена. Свако одељење подељено је опет на многобројне мање одељке (parcelles). Ови су одељци и парцеле обележени извесним знаковима. Белеге се ове обнављају сваке године. На равнијим положајима између сваке парцеле постоје просеци, управо путеви, којим се може прилазити са запреком за извоз исечених дрва. И ови се просеци редовно сваке године чисте, да не зарасту. Овај посао чишћења просека извршују настојници чувара шума (brigadiers) и све ово мора без условно бити готово и у реду пре приступа обележавању за сечу, да се не би погрешило како у погледу граница, тако и у погледу извршења плана за експлоатацију. На трошкове за одржавање просека — траса — и граничних белега Инспекција Вода и Шумадибија за то сваке године потребан кредит на уређење шума.

Сваке године редовно обележавају се дрвета намењена за сечу или за резерву онако, како је то предвиђено у експлоатационом плану за сваку парцелу. Једампут извршена сеча на извесној парцели понавља се на исти начин, и то: у **високим** шумама после 12—16 година, а у **средњим** и **изданачким** после 25 година. То јест обрат (rotation) је у првим шумама 12—16 година, а у другим шумама обично 25 година. Ови обрати за државне шуме важе и за општинске шуме.

Обележавање, прибор и поступак. Обележавање у **високим** шумама саобразно је методи пробирне сече. По овој методи, за коју француски шумари имају термин: „**jardinage**“, обележавају се

дрвета на првом месту која су изваљена, крива, сува, полусува, шупља, и уопште ма којим узроком кварна и опала (*déperissants*), а тек на другом месту обележавају се и дрвета, која су здрава, али дозрела за сечу, имајући при томе на уму и подмладак и потребан склоп шуме. Обележавају се за сечу све врсте дрвета, које се на дотичној парцели налазе, то јест како смрчева и јелова тако и букова и сва остала дрвета без обзира и на квалитет и на употребу истих, само ако се са шумарског гледишта имају уклонити одатле.

При самом обележавању шумари се служе једино државним шумским жигом без употребе нумератора и без употребе боја. Сама форма овога жига слична је нашем жигу, јер је на једној страни изрезан монограм и број шумске инспекције, којим се жигоше, а са друге стране је овога жига и секираца добро напуштена за садељивање дрвета. По томе је употреба обичне и гломачне секире за овај посао и непотребна.

За премеравање дебљине дрвета служи се само простом дрвеној пречницом (*diamètre*), која је подељена само од 5 на 5 см све до 105 см, до које се дебљине поједина дрвета обично и налазе. По томе се и обележена дрвета деле на клеке по дебљини од 5—5 см, и то почев од 20 см па на више. Дебљина дрвета кад не износи пуних 5 см, рачуна се овако: ако је разлика у вишку 1—2 см, сматра се мерено уiju (тану) класу, а ако је разлика у вишку 3—4 см, онда у идују вишку (дебљу) класу. На пр. дебло од 22 см рачуна се у 20 см, а дебло од 23 и од 24 см рачуна се у 25 см; дебло од 37 см рачуна се у 40 см, од 46 см у 45 см итд. Обележена пак испод 20 см дебљине у пречнику рачунају се сва у једну класу као ситна дрвета под именом: *étoes*. Само се ова разликују на танка дрвета четинара (*étoes resineux*) и на танка дрвета лишћара (*étoes feuillus*). Ово исто важи и за извале (*chablis*). Ако се дрво из једнога пања (корена) рачва у два или више дебала, онда се свако дебло за се рачуна, што важи нарочито за јелова и смрчева дрвета као важнија. Отуда у рачуну продаје увек изилази вели број дебала (*tiges*) од броја обележених дрвета (*arbres*).

На свако дрво за сечу ударају се по две белеге, и то једна при земљи, која по сечи остаје на пању, а друга белега на прсној висини. Само на погранична дрвета ударају се, поред белеге на прсној висини, и по две белеге при земљи. Обраћа се пажња и на страну, са које треба ударити белегу, особито на ова погранична дрвета.

Обележавање резерве. У такозваним **средњим** шумама поступак при обележавању битно се разликује од поступка при обележавању у **високим** шумама. Док се у високим шумама обележавају она дрвета, која се имају исећи (*marque en délivrance*), дотле се напротив у **средњим** шумама обележавају дрвета, која се имају од сече поштедити. Овај начин обележавања зове се обележавање **резерве** (*marque en réserve*). Ове **резерве** може бити 5 и више класа. За ове класе француски шумари имају ове термине, и то: „*baliveau*“, „*moderne*“, „*ancien*“, „*bisancien*“ и „*vieilles écorces*“. *Baliveau* су најмлађа класа дрвета, т. ј. испод 25 година старости

као одређеног обрата за ове шуме. **Moderne** су класа дрвета старија од првих за два пута. **Ancien** су класа дрвета старија за три пута. **Bisancien** су за четири пута старија. **Vieilles écorces** су најстарија дрвета, преко четири и више пута старија од прве класе. Према томе **baliveau** представља такозвано **доње**, а **moderne** и све остale класе представљају такозвано **горње** дрвеће у средњим шумама.

Дрвета прве класе (**baliveau**), за која шумар нађе да их треба оставити за доњи обрат, маркирају се шумским жигом са једном белегом, и то само до земље. Бирају се за то обично важније врсте и угледнија дрвета. Број оваких дрвета на једном хектару управља се према стању шуме, но по правилу има бити најмање 200 комада.

Дрвета друге класе (**moderne**) обележавају се са по две белеге, а остале старије класе са по три белеге такође само при дну до земље.

Ова радња обележавања резерве назива се у француском шумарству општим именом: „**баливаж**“ (**balivage**).

Ако су дрвета из прве класе, која треба оставити за резерву тако танка, да је незгодно на њих ударати белегу обичним жигом, онда се оваква дрвета обележавају једном другом спровом, т. ј. малим повијеним оштривом са дрвеним сапом (дршком), која се зове: „**гриф**“ (**griffe**). Овим се грифом само кора са дрвета у прсној висини скине у виду једне мале бразде за 10—12 см дугачке, и нешта више. Ова се радња зове: „**грифаж**“ (**griffage**).

Ова овако обележена дрвета, било са шумским жигом при земљи, било са грифом на прсној висини, имају бити поштеђена од сече. Напротив сва остала необележена дрвета без разлике имају се исећи, ако иначе која од ових нису изузета од сече са буди којих разлога, што се то у условима сече обично напомене.

Ако се на истом простору одређеном за сечу налазе дрвета и старијих класа (**moderne, ancien** итд.), као што то обично и бива у овом систему гајења шума, онда се оваква дрвета, која треба исећи, било што су сува, полусува, суховрха, кварна, преживела, или са буди којих разлога, обележе шумским жигом и до земље и на прсној висини. Ова овако обележена дрвета зову се: „**абонданс**“, т. ј. дрвета за сечу. О њима се води засебан рачун и по врстама и по димензијама, јер им се и вредност процењује на другој основи, т. ј. као и она дрвета у **високим** шумама. Рачун о обележеним дрветима из прве класе обично се води укупно само на број (без обзира на врсту). Ово је стога, што су дрвета из старијих класа као одрасла и скупља, па се зато на њих већа пажња и обраћа.

Вођење рачуна о овој **резерви** корисно је у сваком погледу, јер се свакипут може знати стање шуме на извесној парцели и тиме се осигурати од могућих злоупотреба с ма које било стране.

Обележавање **резерве** примењује се само у шумама лишћара, а ретко и само исузетно у шумама четинара. —

Прибор, који служи при обележавању резерве у **средњим** шумама, исти је, који служи и при обележавању у **високим** шумама. Но за обележавање **резерве** постоје и нешто лакши жигови, а сем

тога је овде на употреби и поменути „гриф“. Што се тиче пречнице, ова је за обележавање **резерве** непотребна. Шта више, она је непотребна и за сама дрвета, такозвана „**abondons**“, јер односну дебљину извежбани шумар може оценити и од ока. Тако је овај рад обележавања знатно упрощен и олакшан.

Што се тиче помоћног особља за обележавање, ово се састоји обично из четири чувара шума, који раде сваки са по једним жигом односно грифом и пречницом (овде је ова у употреби), а сем тога још и један настојник, који води записник обележавања. Шумар, односно шеф Инспекције Водा� и Шумा� управља обележавањем и вођењем записника. Он је увек по средини, а десно и лево су од њега по два чувара са радом. Бригадир је или уз њега или на таком одстојању, да лако може чути сваког чувара и уписати одмах обележено дрво, чим га који о том извести. Ово помоћно шумарско особље тако је извежбano у овим пословима, да је шумару овај рад са њима много олакшан, чим су му потребни какви надничари или ма каква друга послуга.

Примена напред изложеног начина обележавања у **високим** шумама разликује се у главноме од обележавања, које се у нас практикује, једно тиме што се не употребљују ни боја ни нумератор, и друго што се обележавају сва дрвета без разлике, која год треба уклонити из шуме са разлога оправданог правилним гајењем шума. С обзиром на сам прибор за прилике, које владају у Француској, наведени поступак сасвим је уместу, али за наше прилике морају и даље остати на употреби и боја и нумератор. Далеко је важнија и управо од битног услова за правилно гајење шума ова друга разлика, т. ј. у пажњи, која дрвета треба обележавати ради сече и уклањања из шуме. Истина је, да се и у нас на то пази, али је ова пажња ограничена на избор међу дрвета важнијих врста, као на пр. храстова и јелова, док букова и сва остала мање важна остају недирнута. Па и ова ограничена пажња могућа је само у случајевима, кад се обележавање врши по самој иницијативи Шумске Управе. Али, како је (са оскудице привредног плана) често, да иницијатива за обележавање не потиче од Шумске Управе, већ од шпекуланата, то је и оволико пажње Шумској Управи унапред осуђено. Отуда су у нас у државним шумама важније врсте дрвета скоро већ истребљене, а остале мање важне пропадају без икакве користи. Зато су неопходно потребни и план експлоатације и путеви за извоз дрва. Било је очекивати, да се с оваким штетним радом у државним шумама престане. За ово зе дала прилика на поновној рестаурацији земље. Али, авај! не само да су се стари штетни послови напустили, већ су још више потенцирани на горе.

Напред описано обележавање **резерве**, које се у Француској примењује у **средњим** шумама, може се и у нас применити. Француски шумари истина признају, да се обележавањем овим начином сама дрвета нешто повређују и тиме донекле заостају у порасту, али они за овај посао немају другог практичнијег начина с обзиром на циљ, који желе да постигну.

Обележавање и одређивање дрва за продају и сечу врши се увек преко лета, тако, како би се и лицитација могла одржати пре

зиме, а најдаље крајем Септембра или у почетку месеца Октобра. Са обележавањем почиње се одмах, чим се снег отопи и време за рад на терену буде повољно, а то је обично месеца Маја. Са овим се никако не прекида, док се све не доврши.

За све редовне сече, које се врше на основи плана експлоатације, Шумска Управа, односно Инспекција Водâ и Шумâ, нема ни од кога да очекује наредбе за обележавање. Но за ванредне сече и продаје, наредбе потичу, према важности предмета, или Декретом Председника Републике, или решењем Министра, или решењем Главног Директора, и, напослетку или решењем Префекта. Но ово последње решење (Префекта) ограничено је само на извесне случајеве у општинским шумама.

Процена и продаја дрва. По извршеном обележавању на једној парцели одмах се врши процена обележених, односно намењених дрва за сечу и продају. Процена се врши по садржини дрвета и по вредности. Дрво, употребљено за грађу (*bois de service*, *bois d'industrie*) рачуна се на кубични метар у обломе (*bois en grume*), а дрво за гориво (*bois de feu*) на стер (*en stères*). За оцену вредности узима се у обзир пијачна цена дрвета по одбитку трошкова на сечу и подвоз до прве жељезничке станице.

Овако обележена и процењена дрва како у државним тако и у општинским шумама излажу се одмах продаји пошто се пропишу услови и обзнати лицитација. Продаја дрва врши се искључиво јавном усменом лицитацијом (*vente aux enchères*). Сам начин лицитације и цео поступак при овој битно се разликује од наших лицитација. Тако лицитација се почиње озго па на ниже. Од које се суме као највеће почиње, а на којој се као најмањој заустави па при лицитацији, служи у главном за мерило процењена вредност дрва. Али се ово ничим не ограничава, тако, да почетна (највиша) сума може бити три, пет па и више пута већа од процењене, и зауставља се увек изнад процене, а никад на овој или још мање испод ове. Шта више, направљена је и скала, на којој се може зауставити, како би се могло предустројити оно познато ситничарење лицитаната. Како сума са којом се почиње, тако и сума на којој се зауставља, т. ј. испод које се не лицитира ниже, тајна је за лицитанте. Исто тако је тајна за лицитанте и процењена новчана вредност дрва. Они знају само процењену количину и каквоћу дрва, место где се налазе и остале услове продаје.

Продају врши комисија, коју састављају: **Префект** или овога заступник, **консерватор** и **главни благајник** (*trésorier général*). Присутни су, и то: надлежни шумар — као шеф Шумске Управе, који даје потребно обавештење, један чиновник, који води записник, и два низа чиновника, који наизменце читају скalu — таблицу — по којој се лицитира. Сви присутни лицитанти држе у рукама услове и пазе на скalu, по којој се лицитира. Чим у читању наиђе сума, по којој лицитант мисли купити дрва, он одмах викне: „узимам“ (*pends*) и тиме је лицитација свршена. Дешава се, да се у једном истом моменту по двојица лицитаната огласе са пријемом. У овом случају решава комисија, чији се глас први чуо. Но, ако ниједан од ових не би попустио, већ би сваки за се налазио да је

у праву, онда се одмах држи између њих двојице ужа лицитација. Али сада лицитација не иде са спуштањем, већ са подизањем цене према читаној скали, и овај се посао одмах сврши.

Лицитацијом руководи **консерватор**. Он је тај, који држи потребну тајну и одређује, са којом ће се ценом почети лицитирати и по коју ће се минималну цену лицитацијом предмет продати. Он дакле не допушта, да продаја отиде у бесцење, и чим нађе за потребно, он викне: „стој!“ (*halte!*) и тиме задржи даљу лицитацију. Но, ако се ко тада одмах изјасни, да пристаје узети и по цену на којој се задржало, онда му се уступа. У противном лицитација се одлаже за идућу годину. Дакле, непродана дрва на једној лицитацији, продају се тек идуће године на редовној лицитацији, сем ако би продају каква нарочита потреба захтевала, у ком случају одређује се и ванредна лицитација. Никад ни у ком случају не продају се дрва испод руке нити испод процене.

Број лицитаната, од кога зависи одобрење лицитације, није утврђен. Лицитациона комисија овако састављена може према своме нахођењу уступити лицитацију ма био само и један лицитант. У осталом на овим је лицитацијама увек довољно лицитаната. И жене као и мушки учествују у лицитацији. Лицитацију одобрава **префект** и одмах је извршена. Овако извршена продаја дрва не може се ни у ком случају кварати, као што се ово у нас често чини на штету државног морала.

Колико је овај начин продаје дрва у Француској упроштен и практичан, довољно је ако овде наведем, да су на лицитацијама, којима сам ја обе године присуствовао, лицитирани по 80 и више објекта сваки за себе или највише по два уједно, и све је ово било свршено од 9 па до 12 часова пре подне. Искључена је и свака могућа злоупотреба. Стога би овај начин продаје требало увести и у нас. Напомињем још и то, да су у 1917. години обележена дрва у државним шумама Северног Гренобла била процењена на 142.000 Fr., а продана су на лицитацији за 205.000 Fr. Обележена, односно за продају одређена дрвета у општинским шумама у истим пределима Северног Гренобла била су процењена на 233.000 Fr., а продана су за 320.000 Fr. Према овоме излази, да су дрва из државних шума за 40%, а из општинских за 35% скупље продања. Рачунајући по кубичном метру у облози у државним шумама била је процењена на 17 Fr., а продана за 24 Fr., а у општинским шумама кубични метар био је процењен на 25 Fr., а продан за 35 Fr.

Услови продаје. Из услова о продаји дрва налазим за потребно навести овде два врло важна услова, и то: услов за оправку шумских путева и услов за огрев чувара шума. У свакој продаји дрва, поред осталог, ставља се и услов, по коме је закупац дужан платити извесну таксу на име оправке путева. Величина ове таксе може бити до 5% процењене вредности закупа. Од закупца се не тражи, да ову таксу унапред депонује. За оправку ових путева стара се Шумска Управа, т. ј. Инспекција Водâ и Шумâ. По поднетом рачуну ове Инспекције закупац је дужан исплатити раднике на оправци пута. Тако су сваки пут путеви у државним шумама у

исправном стању, што је и за самог закупца олакшано. Сем тога, у условима продаје закупац се обvezује још и то, да извесну количину дрва, која припада дотичним шумарима на име огрева, пренесе до њиховог стана или да им вредност тога наплати у готову, што се све ово тачно прецизира у условима. Оба ова услова врло су корисна и практична, те би их требало под извесним погодбама применити и у нас.

Што се тиче осталих услова, ови су више-мане слични условима, који се и у нас примењују. За оштете или за неиспуњавање прописаних услова закупац подлежи строгим казнама. Истина, да је опет с друге стране обезбеђен од осталих многобројних формалности, које би његов рад кочиле, као што је на пример поновно маркирање, метрење или премеравање осечених дрва. Чине му се и олакшице у бесплатној грањи за направу потребних точила, мостова или путева за извоз осеченог материјала са сечишта до првог постојећег пута. Кору и грање непотребно му дужан је безусловно скупити и оставити на гомиле. Ранијих година било је наређивано спаљивање скупљене коре и грања, али се ово у практици показало као штетно, јер су се и при највећој пажњи ипак чинили пожари те зато се ово данас не практикује. Још у условима сече предвиђа се, да се дрвета, која су од 60 см па на више дебела, окрешу од великих грана и стубова, па само да се као тако окресана обарају.

Време сече и извоз дрва. У т. зв. **високим** шумама сеча и извоз дрва врши се преко целе године, а у т. зв. **изданачким** и у **средњим** шумама сеча и извоз дрва ограничава се само на зимње време између 15. Септембра и 15. Априла. Сеча (обарање) храстовине за љуштење коре дозвољава се изузетно до 1. Јуна. За извоз осеченог материјала са сечишта до најближих путева закупац се служи точилима, пажљивим суљањем и сточном запрегом како где сам терен допушта. На понеким местима, где то природа терена допушта, Шумска Управа, као што је напред речено, израдила је просеке и овима се врши извоз дрва без велике муке. Шта више према начину рада, нарочито при експлоатацији **изданачких** и т. зв. **средњих** шума, и нема се потребе са запрегом заилазити и на сама сечишта, јер се све може изнети на рукама и на рамену до најближег просека, одакле се даље са запргом носи. Ово је од врло велике важности по рационално подизање шума.

Сва дрва за гориво у ситним облицама као притке и мотке, купе се и вежу у **снопове** или **бремена** (fagot), и тако се носе за продају у трговини. Овако везана као **бремена** или нарамци лако се товоре и преносе. Особито пекари само оваква дрва употребљују. Употребљују се иначе и за огрев. У ове снопове купе се и вежу и гране и органци па и полурутрула сухад, каква дрва у нас по шумама потпуно пропадају. Отуда у шумама у Француској не може бити ни онога лома од лежећих дрва као у нас. **Бремена** дрва вежу се или каквим витким прућем или жицом на 2—3 места. Не постоји никакав закон и пропис о величини и форми ових **бремена**. Обично су дугачка по 2—3 метра. Према величини **бремена** и каквоћи дрва опредељује им се и цена. Но ако се дрва лиф-

рују у овим сноповима за војно или ма какво друго надлештво, онда се обично установи, да 30 бремена (fagots) одговарају једноме стеру дрва.

Сеча за војне потребе. Сем редовних сеча у току обе ове ратне године вршена је у државним шумама знатна сеча и за војне потребе, тако, да је у појединим парцелама Шумска Управа била принуђена издати дрва и за 3—4 године унапред и противу плана експлоатације. Сечена су не само дрва за огрев, но и дрва за грађу. У осталом поступак је у погледу обележавања и процене дрва као и код осталих редовних сеча. Рачун о томе подноси Шумска Управа Министарству Агрикултуре, које се по том на неки начин обрачунавало са Министарством Војним. Сечу су вршили војници под строгом контролом официра и чувара шума, који су уједно и сами дисциплиновани војници. Осечена дрва за огрев у ситним облицама такође су и за војну потребу везана у снопове. И дрва и грађу возили су такође војници, но са сопственим колима, за која им је плаћана надница. Поред ових сеча, које су вршene у т.зв. **средњим** шумама, у 1918. год. вршена је сеча и у **високим** шумама, где су израђивана метарска и првокласна дрва у државној режији и посредством заробљеника. Сечена је зато букова гора и слагана у метрове или како се то у Француској рачуна у **стерове**. Величина једног сложеног метра или **стера** на сечишту у шуми обично је ова, и то: ширина 1 м, дужина 1·10 м и висина 1·40 м. Ова сеча и метрење у сопственој режији био је то ове године изузетан случај, јер се иначе по тврђењу шумара Француза, никада не врше сече у државној режији, пошто се истукством утврдило, да ове много скупље стају. Шта више, како ми он представи, да се и ово, што се ради са заробљеницима, не рентира. Међутим у нас још једнако има шумара великих поборника за експлоатацију у режији и при свем досадањем рђавом истукству.¹

Зашто се врши ова и овога сеча за војску у држ. шумама, узрок је тај, што су сопственици приватних шума и сувише претеривали са ценама дрва из својих шума.

Имао сам прилике прегледати и једна и друга сечишта за војну потребу и ништа нисам могао приметити, што би се косило са рационалном сечом и редовним приликама. Напротив кад се погледа у сечишта наших шума, а особито још ако сечу војска врши, шумар мора затворити очи, да не види зло, које се овим чини нашим шумама.

Сеча за домаће потребе. Сече за т.зв. **домаће** потребе не постоје ни у државним ни у општинским шумама, или, бар не постоји то у начину, какав се у нас практикује. Све сече, па и ове за **домаће** потребе (ако би их било) и у државним и у општинским шумама врше се посредством каквог предузимача сече, јер је само

¹ Кривица за неуспех властите режије лежи у рђавој организацији државне администрације. Ако се та модернизира, може и држава радити у режији баш с таким успехом као и приватник, како доказују бројни примери код куће и у иноzemству.
Оп. Ур.

на тај начин могуће очувати шуме од штете и квара, пошто се предузимач под тим условима и обвезује за сечу. Овај начин потребно је и у нас увести.

У општинским шумама оставља се обично једна четвртина као **резерва** за ванредне случајеве, а која се рачуна било по простору шуме било по садржини дрвета. Но и ова **резерва** има се употребити само у извесним и оправданим случајевима, за које и надлежна Шумска Управа буде сагласна.

У француском шумском закону има једна карактеристична одредба за општинске шуме, по којој општина има право у својој шуми само у границама могућности шуме (*sur la possibilité*). Другим речима, она има право на сечу највише онолико, колико годишње прирашћује, а ни у ком случају више. На случај сукоба између ње и Шумске Управе у овоме питању спорно питање решава Државни Савет (*Conseil d'Etat*).

Извале и лежећа дрва. Исто тако, као што се не даје **домаћа** потреба, не издају се ни извале ни лежећа дрва појединцима, ради чега би ови тумарали по шумама, као што се то у нас ради. Истина у француским шумама, које се на напред наведени начин експлоатишу по утврђеном плану за то, и не може бити толико извала нити уопште лежећих дрва. Али у шумама, особито које се гаје на природан начин као **високе** шуме и не могу се сасвим избећи извале. Само по која извала овде онде не даје разлога Шумској Управи, да ради тога пушта кога за употребу тих извала, пошто би то било од далеко веће штете но користи. Но, ако би услед каквих ванредних елементарних непогода било више извала на некој парцели, која по плану експлоатације не долази одмах на ред за сечу, онда се само у овоме случају појављене извале обележавају, процењују и излажу продаји.

(Свршиће се.)

Stevo Lukač, min. savjetnik n. m. (Sarajevo):

O iskorištanju bosanskih hrastova.

Od godine 1886 do godine 1892 bio sam šumskim upraviteljem kotara Prnjavor, gdje su se baš u to vrijeme izradjivali hrastovi u francuske dužice.

Sam Morpurgo et Parente izradio je u to vrijeme preko 300.000 hrastova je d i n o u dužice, razumije se u raznim dimenzijama. Od hrastova nisu se tada izradjivali drugi sortimenti, osim francuskih dužica, čemu su postojali razni uzroci.

Uložio sam veliki trud, da iskoristim tu rijetku situaciju i da utvrdim t a č n u kubaturu oblog drveta, što je potrebno, da se poluči 1000 komada francuske dužice 3—6 zola široke, zol debele i 36 zoli duge tako zvane vergino robe.

Rezultat moga tačnoga šestgodišnjeg istraživanja slobodan sam u nižoj tablici javnosti staviti do znanja.

Mjera se razumije sa korom. Hrastovi nisu bili unapred taksirani, nego su sjeceni, kako ih je šumsko osoblje predavalo po ugovorima raznim firmama. Izrično izjavljujem, da je firma predavano sve hrašće, što je imalo dimenziju od 45 cm prsne debljine napred, ako nije bilo sasma nesposobno za tehničke svrhe. Firme su pri tome dobro napredovale, i ako u to vrijeme cijene dužicami nijesu bile osobito visoke, a trebalo je osim toga bosanskoj robi dobiti marku i dobar glas na francuskom tržištu.

Tabela, koliko treba oblog hrastova drveta, da se poluči 1000 komada dužica 3—4 zola široke, zol debele a 36 zoli dugačke:

Debljina odrezka mjerena u sredini s korom u cm:	Potrebito oblo drvo u cm ³ :
46	21·84
56	17·07
66	13·74
76	11—
86	10·78
96	9·34
106	9·06
116	8·55
126	8·33
146	7·57

Bosansko hrašće imalo je u sebi mnogo tehničkih mana, ali — što je bila osobita odlika našega hrasta — on je vrlo cijepak i uslijed toga iskoriste se i onakovi odresci, što bi u Slavoniji ostali u šumi kao taninske gulje.

Austrija je bosanske hrastove u b e s c i j e n e prodala i iskoristila, ali bi se još i danas moglo naći sastojina, gdje bi se

još koja hiljada hrastova mogla izraditi na dužice, ako se ti hrastovi ne posijeku u švelere, kao što se je započelo u opsegu šumske uprave Teslić.

Ovdje se izradjuju škartirani hrastovi od stranih firmi: Morpурго & Parente, Kern itd., a osim tih hrastova i nezreli hrastovi u vlastitoj režiji, samo da se podmiri jedan dio potrebe državnih željeznica na švelerima.

U racionalnoj državnoj upravi nesmije nikada jedna grana uprave zatajiti svoje principe, da druga grana dode jeftino do potrebnoga materijala.¹

Ako mi i nismo u stanju, da konkuriрамo s našim dužicama na svjetskom tržištu, to ipak ne smijemo mi u interesu našega vinogradarstva, da isječemo sve hrastove u švelere.

Mi moramo, da ostavimo hrastovih sastojina za pokriće vlastite potrebe na buradima.

U Hercegovini i Dalmaciji već je danas nedostatak buradi vrlo osjetljiv. Taj nedostatak poskupljuje vino i šteti našu privrednu na mnoge milijone. Zar ćemo mi uvažati nužne dužice po skupe novce iz inostranstva?

Tko i najmanje pozna kvalitet bosanskih hrastova i naše prilike, mora se sgražati i na pomisao, da bi se mogao naći jedan strukovnjak, koji će škartirane, stare, falične hrastove, kao i nezrele hrastove izrađivati još u švelere.

Pri tome upozorujem po svojem vlastitom iskustvu, da šveler od bosanskih hrastova (*Qu. sessiliflora*) ne traje ni tako dugo, kao šveler od crnog bora ili impregnirani bukov šveler.

U velikom i važnom državnom interesu zahtijevam, da se izrada hrastova u švelere u Tesliću čim prije obustavi i u svrhu dobave švelera upotrebe bukove ili borove sastojine. — Mi imamo fabriku za impregniranje švelera, zašto ona ne radi, kao što je bilo do sloma Austrije?

Napominjem, da sam stekao dugogodišnjim radom iskustvo, da je bilo uvjek rđavo za privредu, kad su se sa najvišeg upravnog mjesta davala naređenja potčinjenom osoblju, a nije se pitala za mnijenje srednja strukovna oblast. O ovome ču u jednom od dojdućih članaka opširno, da progovorim.

¹ O tom pitanju je raspravljano i na odborskoj sjednici J. Š. U. u Sarajevu te je stvoren zaključak, da se upozori Ministarstvo Š. i R. na štetu, koja nastaje forsiranom sjećom hrastovine; neka se izrađuju bukovi pragovi, a čim prije podignu novi drž. zavodi za impregnaciju poput onog u Kruševcu. Op. ur.

Prof. dr. Aleksander Ugrenović:

Šumarska ekskurzija u Našice.

U razdoblju od 5. do uključivo 9. juna t. g. održana je pod vodstvom pisca ovih redaka te uz učestvovanje profesora dr. Gjure Nenadića, dr. Andrije Petračića i dr. Viktora Koudelke naučna ekskurzija slušača trećeg i četvrtog godišta gospodarsko-šumarskoga fakulteta zagrebačkoga u cilju, da se razgledaju, upoznaju i prouče prilike šumskoga gospodarstva i drvne industrije u okolini Našica.

Jedva da je u jednoj grani privredne i stručne nastave vrijednost zorne obuke — a prema tome i ekskurzija — od tolike važnosti kao u šumarstvu. Već je sam producijoni period u šumskom gospodarstvu tako dug, da on nesumnjivo apsorbuje najmanje tri ljudska vijeka najintenzivnijega stručnoga rada. Možemo dakle reći, da prosječno svaki od nas može da svojim očima vidi tek jednu trećinu producijonog razdoblja, ophodnje — kako mi taj pojam zovemo, govoreći jezikom uređenja šuma. Vrlo su rijetki među nama oni, koji dočekaju uspjehe polovine ophodnje, a nikoga nema — niti će tako skoro biti — među nama, tko bi mogao da doživi i početak i konač ophodnje neke visoke šume, te da pod pilom ugleda hrastovinu, koju je on sadio.

Ta željezna istina i nužda sili nas, da svaki od nas svoje individualno praktično znanje — barem u dvije trećine obima — mora da obogaćuje na tuđem iskustvu, da uči na uspjesima ili neuspjesima svojih starijih drugova. Odatle i važnost ekskurzija po šumarsku nastavu kao neminovni komplement njene teorijske strane.

U prvim počecima razvitka šumarske nastave je terenska zorna obuka ishodište i težište tadanjega posve empirijskoga stručnoga gbrazovanja. Kao daljnji razvojni oblik nosioca praktične šumarske obuke javljaju se tako zvane »zavodske šume«, kao vjerne pratilice izolovanih šumarskih akademija. Kad se ono sedamdesetih godina prošloga vijeka u Njemačkoj, kojoj moramo priznati prioritet u radu oko pridizanja šumarske nastave, bila razmahala borba o pitanje: da li akademija ili fakultet, baš su »zavodske šume« bile jedan od najjačih argumenata u prilog izolovanih akademija, kojemu su i protivnici priznavali odličnu važnost. No kako si je konačno i odlučno prokrčila put misao, da šumarska nastava spada na univerzitet, izgubila je i »zavodska šuma« na svojoj prvoj važnosti a na njeno mjesto počele su da stupaju ekskurzije. One danas zaista i čine vrlo važni dio obuke te ujedno opravdavaju potrebu, da se šumarski fakulteti podižu u kulturnim centrima, odakle je moguće brzo saobraćaj sa šumskim objektima, kojima se valjano gospodari.

Šumarskim dakle ekskurzijama treba da je svagda na umu širok cilj. One treba da daju mogućnost, da se slušačima odnosno kandidatima šumarstva dove pred oči gospodarske cjelosti, koje su takove i u administrativnom i gospodarskom smislu, te da se prikažu razlike, koje rezultuju iz različnosti stanovišta, iz raznoličnosti gospodarskih principa, načina administracije te kategorije sopstvenosti.

Dojmovi, što ih učesnici nose sa takovih ekskurzija, treba da su potpuni i trajni, tako da svaki od njih uzmogne na osnovu vlastitoga zapažanja stvarati vlastite sudove i zaključke.

Da se poluči potpunost i trajnost dojmova to će reći, da ekskurzija uopće dođe do svoje prave vrijednosti kao bitni sastavni dio obuke, potrebno je da ona bude i metodički udešena. Ovamo spada prije svega orientacija u terenu te svestran prikaz svih prilika, koje su odlučne po gospodarenje i upravu, donešen od onih stručnjaka koji rukovode ove radove.

Konačno ekskurzije ne smiju da budu fizički naporne, jer neracijonalni potrošak fizičke energije smanjuje interes i pažnju učesnika te tako znatno smanjuje njihovu obrazovnu vrijednost.

Polazeći sa ovih spoznaja te držeći na umu konačni cilj svake ekskurzije, dodosmo se na pripravni rad. Moramo s osobitim priznanjem istaći, da smo na svakom koraku kod vlasnika (»Krndija d. d. gospodarska i šumarska industrija«, »Našičko ribnjačarsko društvo« d. d., »Našička tvornica tanina i paropila d. d.«) kao i njihovih uprava (direktor i šumarski savjetnik Franjo Gröger, direktor g. Aleksandar Sorger, Sor, šumarnik Petar Rohn, direktori g. Živanović i Vlaisavljević a i kod nadzorne šumarsko-policiske vlasti (g. inspektor Josip Grünwald) našli ne samo na skrajnju susretljivost i gostoprимstvo već i mnogo razumijevanja za naše ciljeve, na kojim im ovom zgodom izričemo svoju blagodarnost.

Program ekskurzije izgledao je ovako:

Utorak dne 6. VI. 1922. — Gornja Motičina.

1. Zajednički polazak — 5 sati u jutro — šumskom željeznicom do »Jablanika«.
2. Pješice preko »Obradovog brda« (odio 19., 20.) preko »Pijeskova« (odio 21., 22.) — kulture hrasta i crnoga bora — na »Veliko debelo brdo« (odio 23., 24., 25.) — garište, sjećina, srednjodobna sastojina hrast i bukvica.
3. Željeznicom kroz »Kerekuš dol« u »Marijin dol« do »Staklane« (lugarica) — na Staklani kratki odmor sa okrijepom.

Poslije odmora:

4. Pješice preko »Bošnjakovog brda« (odio 50.) — čista hrastova sastojina srednje dobe — na odio 49. (sjećina) — preko »Gračevog brda« (odio 56., 57., 58., 59.) (hrastove kulture) u »Rijeka dol« (kulture omorike crnoga bora i jele), na kamenolom (majdan) ispod odjela 61.
5. Željeznicom natrag na »Staklanu« — objed.

Srijeda dne 7. VI. 1922 — D. Motičina.

U 5 sati zajednički odlazak sa kolima u D. Motičinu.

1. Kratki put pješice kroz »Hrastovac«, »Vis«, »Vladičin dol« (odio 2., 7., 8., 9.) — hrastove, omorikove, crnog bora i ariševe kulture — (stara polja) — proreda (odio 8.) — u »Šljivik« (»Gajić«) — kulture omorikove (Christbaum-kulture).
2. S kolima povratak u šumski vrt kod šumarije D. Motičina, razgledanje šumskog vrta, kratki odmor sa okrijepom.

Poslijе odmora:

3. S kolima u Našice do »Dudića« pješice kroz odio 214. (stara šuma za pašu zatvorena) i odio 220b (stara šuma za pašu otvorena) preko »Općinske šume« u »Vujnovac«.

4. Preko »Vujnovca« (proreda) izmedju odjela 200—225. u »Paličevac« — srednjedobna omorikova sastojina (snjegolom odio 199.).

5. Lugarnica »Paličevci« — objed — povratak u Našice.

Cetvrtak dne 8. VI. 1922. — Vrabačka, Ribnjak, Gjurgjenovac.

1. 6 sati u jutro zajednički odlazak s kolima do šume »Vrabačka«, Žestelji — put kroz šumu na

2. Ribnjak i razgledavanje Ribnjaka.

3. Željeznicom duž Ribnjaka do zimovnjaka — kratki odmor, okrijepa.

4. Ciglana i palenje ugljena u Topolovcu — ako vrijeme dopusti.

5. Željeznicom u Gjurgjenovac i razgledavanje »Našičke tvornice tanina itd.

6. Objed i povratak u Zagreb.

Program je u glavnome izvršen uz neke neznatne modifikacije.

Već prvi dan na zajedničkom sastanku bili su učenici vrlo ugodno iznenadeni, kad je svaki od njih dobio u ruke štampanu knjižicu »Vodič«, koja je sadržavala sam program te prikaz objekta. Knjižici su bile priložene potrebne karte: jedna pregledna (1 : 75.000) za čitav posjed te dva izvataka iz gospodarstvenoga nacrta (1 : 20.000) sa naznakom mreže unutarnjega razdjeljenja i ucertanim smjerom ekskurzije.

Na izvjesnim, već unapred određenim mjestima, održana su informativna predavanja gospode kolega, koja vode upravu, na koja se nadovezala diskusija sa strane profesora te upiti sa strane slušača. Sve to uvijek u vezi sa demonstracijom u naravi.

Predaleko bi nas vodilo, kad bi na ovome mjestu iznosili onu množinu interesantnih stručnih pitanja, odgovora, diskusija i objašnjavanja, koja se izmjenjivala živahnim tempom, što je najboljim znakom, koliki je duboki interes probudila ekskurzija među učenicima.

Umjesto toga neka nam bude dozvoljeno, da na ovom mjestu iznesemo interesantni sadržaj »Vodiča« u obradbi g. kolege Rohra.

Opći pregled.

Nakon što se je izmjenilo više vlasnika, kupljeno je godine 1732. dne 3. VIII. današnje vlastelinstvo Našice po Josipu II. barunu Pejačeviću, za 18.000 forinti i 100 dukata, od grofice udove O' Dwyer i tako dospjelo konačno u ruke obitelji grofova Pejačevića-virovitičkih.

Tadanjem vlastelinstvu pripadahu sela »Gradacz, Sełnar, Cseremosniak, Solian, Nasicze, Vukojeffczy, Podgoracz, Gor. Motitsina, Klokotschefczy, Susnyary, sa novonaseljenim selom Pribisevac, te Stypanovac, Gyrgenovac i Ostroschnicy. Nadalje sela Szent Martony, Kersnicze i Rybniak«.

Tek 1751. godine, 28. VI., kupljena je »D. Motitsina« od Petra, Antuna Hillepranta baruna od Prandave za svotu od 2400 forinata.

Od onda se je posjed nalazio u neprekidnom vlasničtvu obitelji Pejačević, koja je 1772. dobila grofovski naslov.

Na zauzimanje blagopokojnoga Ladislava grofa Pejačevića, oca današnjega vlasnika g. dr. Teodora grofa Pejačevića-virovitičkog, postade glasom odluke

od 27. II. 1872. god., a s danom proglašenja smrti njegove t. j. 7. IV. 1901. godine, cijeli ovaj posjed: fideikomis (povjernica).

Pravni pojam fideikomisa potječe iz najstarijih vremena. Sadržina toga pojma razvila se je do danas u znatno drugim i viševrstnim oblicima, a nailazimo je u mnogim zapadnim državama sve do u novije i najnovije doba.

Našički fideikomis spada među t. zv. obiteljske povjernice (familijске fideikomise), a nalazi svoj zadnji oslon u negdanjem austrijskom zakonu iz god. 1868., te kulminira u tome, da se posjed imade očuvati od uništenja, od otuđenja i rasparčavanja, t. j. objekt se imade sačuvati za sva vremena cijeloj obitelji Pejačevića-virovitičkih u potpunom svome opsegu i potpunoj svojoj vrijednosti. To ograničenje provedeno je i gruntovnici, a neposredna gruntovna instancija za takove fideikomise jesu gruntovnice kod kr. sudbenih stolova. Za našički fideikomis dakle kod kr. sudbenog stola u Osijeku.

Posjed je zapravo zadružan, a posjednik je zapravo cijela interesovana obitelj. Odgovorna osoba za cijeli objekt jeste glava zadruge, t. j. obitelji, dakle otac odnosno najstariji sin, kojega onda zovu »uživaoc«, dok onoga, koji čeka naslijedstvo zovu »čakaoc«. Uživaoc upravlja posjedom i rasporeduje, raspolaže s dohotkom toga posjeda po slobodnoj volji ili po nekom obiteljskom statutu.

Sve posjedovne promjene, ukoliko su uopće provedive, moraju da imadu pismeni pristanak i uživaoca i čakaoca, od potonjega i izjavu u ime njegova naslijednika. Potreban je nadalje pristanak t. zv. »kuratorija«, koji sastoji iz 3 naročito u tu svrhu imenovana lica, te ima da bdiye nad interesima cijele obitelji, a povrh toga i pristanak nadležnog kr. sudbenoga stola kao povjerninske oblasti.

Gruntovno otuđenje kojega posjedovnoga dijela moguće je u opće samo tako, da se za otuđeni dio dade ekvivalent jednako vrijednog drugog kojeg zemljišta ili da se protuvrijednost dade u kakovoj drugoj nepotrošivoj glavnici sa koristonosnim uloženjem.

Dakako da je ovakovo »vezano« dobro, u današnjim prilikama, u kojima prevladava noviji socijalni duh, nemoguće i onim časom, čim bi objekt, što ga takav fideikomis prestavlja, postao smetnjom opravdanom socijalnom naročito agrarnom razvitu države, odnosno njenog zemljoradničkog naroda. Zato i naš ustav kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, predviđa dokidanje takovih fideikomisa.

Tim dokidanjem, koje se dakako imade, da provede posebnim zakonom, omogućuje se parcelacija i otuđivanje poljoprivrednoga zemljišta, samo je poželjan najveći oprez, da se istodobno ne prekorači granica apsolutne nužde, i da se očuva i kvalitet i kvantitet same gospodarske proizvodnje.

Možda da je baš ta nemogućnost slobodnoga otuđivanja (parcelacije) u prošlosti bio nedostatak fideikomisne uredbe. U nekim izvjesnim slučajevima sigurno i jeste, jer je time u jednu ruku bio onemogućen naravni proces u cilju ispravnije razdjebe poljoprivrednoga tla, a time i automatskog socijalnoga izjednačenja, a u drugu ruku onemogućivala je ta uredba, da se vlasnik riješi onoga i onakovoga viška na poljoprivrednom tlu, kojega bi se inače iz raznih razloga tehničke i gospodarske, a i finansijske naravi, on možda i sam vrlo rado riješio bio.

Ne može se ipak poreći, da je takav fideikomis imao i trajno dobrih svojstava za sam opći narodno-ekonomski napredak, s jednostavnoga razloga zato, što je posjednik, koji je bio upućen na uživanje takovoga objekta, u onoj i

onolikoj mjeri, koliki je bio dohodak istoga, bio primoran uložiti sve svoje sile, da na objektu uvede takovo gospodarenje i takav postupak, koji će mu trajno osigurati što veću rentu. I to strogo trajnu po mogućnosti jednaku ili višu rentu. I cto baš u tome momentu leži jedna nesumnjiva zasluga fideikomisa za šumu.

To je naročito vrijedno istaći, jer to nas šumare može u prvome redu da zanima u času, kada se fideikomisna uredba javno žigoše kao opće nevaljala.

Novi šumski zakon neka nam zato umjesto dokinutog fideikomisa donese, za sve šume bez razlike vrsti i kategorije — u koliko ne bi jači razlozi drugačije zahtijevali — ono, što se dokidanjem fideikomisa također dokida, a to je stroga obvezatnost potrajnog, a po mogućnosti i po potrebi i strogo potrajnog gospodarenja.

Da je kojom srećom vlastelinstvo našičko postalo fideikomis za 1—2 decenija prije, imali bi danas ovdje nekoliko tisuća jutara nesposobnih oranica dođuše manje, ali zato isto toliko tisuća jutara izvrsne šume više, jer tada ne bi bilo moguće krčenje šuma i pretvorba tla u oranicu u onolikoj mjeri, u kolikoj se je u 80. i 90. godinama (sve do 1895. god.), dakle još prije jedva dvadeset godina, provodila — doduše u »dobroj« namjeri, ali uz zlu pretpostavku, da će time dobiti »mnogo dobre« oranice.

Ne imajući kvalifikovanih činovnika — upravnika, bez i jednoga tekućeg metra željeznice, a po tome i bez mogućnosti unovčenja drvnih produkata, palo je u samome području ovoga vlastelinstva u tim godinama preko 10.000 kat. jut. najlepših šuma u ravnici, žrtvom sjekire i budaka, sve u slijepoj vjeri, da će se poljoprivrednom obradbom tih površina postići neslućeni uspjeh.

Stotine i stotine plaćenih ruku dalo se je na posao. Drvo, koje nije nazlazilo na kupca (valja znati, da nije bilo niti državne željeznice) gorilo i izgaralo je u ogromnim hrpmama dan i noć. Cijela stabla, samo da se uštodi na poslu, to jest, da ne moraju biti rascijepana, jer inako ne htjede sirovo drvo goriti, zakapana su u zemlju, samo da nestanu. Tako je onda radnik »varao! Bilo mu je lakše i brže iskopati jamu nego cijepati drvo, i tako je u razmijerno kratko vrijeme iskrčeno nekoliko tisuća jutara šume — da postanu oranica ili livada.

U najvećoj su hitnji onda naseljena tri potpuna sela Jelisavac, Markovac i Velimirovac, sagrađeno je nekoliko pustara, a da nitko nije ni vodio računa o tome, da li je to zemljiste uistinu onakvo, kako se očekivalo, i sposobno, da u takom opsegu udovolji postavljenim nadama. Zaboravilo se je, da je tlo ilovasto, u mnogim položajima gotovo nepropusno, da je okolica izvrgnuta poplavama, iza kojih voda onda dugo stagnira itd., te se je moralno odmah tražiti radikalno protusrestvo, koje je onda i pronađeno osnutkom zadruge za regulaciju potoka Karašice i Vučice i njenih pritoka sa sjedištem u Dl. Miholjeu, koja je osnovana na širokoj podlozi cijelog oborinskog područja imenovanih potoka.

Našičko je vlastelinstvo angažovano u toj »vodnoj zadruzi« sa doprinosom od 130.880 K godišnje.

Doprinos je po jutru 9:—, 14:— i 18:50 K, već prema razredu, u koji su uvrštene odnosne površine, t. j. prema stepenu povodnja.

Naseljenici dobije grade za kuće i gospodarske zgrade, te potkućnicu i po 1 jutro besplatno, dok je od iskrčenoga zemljista mogao svaki uzeti — prema radnoj si snazi — i po više jutara u zakup, plaćajući godišnje najprije po 8:— K u ime zakupnine, onda postepeno i više, ali nikada ne preko

32.— K, sve do godine 1921., kada je preporukom ministarstva za agrarnu reformu bilo moguće pristupiti i dobrovoljnoj likvidaciji toga odnosa i to tako, da su zakupnici prekupili uzakupljene zemlje, uz cijenu od 2000:— do 2500:— K po jutru.

Tako je oko 3000 jutara otudjeno. Tehničko sredjivanje za grunitovni prenos baš je sada u tečaju.

Na drugom jednom dijelu tako iskrčenog zemljišta osnovani su umjetni ribnjaci, kojim upravlja posebno dioničarsko društvo pod imenom »Našičko Ribnjačarstvo d. d.« a koji zapremaju površinu od 2300 kat. jut. od koje je 1700 jutara pod vodom, dok ostatak ima da posluži proizvodnji gospodarskih produkata potrebitih za umjetno prehranjivanje riba.

Nadalje je na površini od 200 kat. jut. tih krčevina osnovana »Našička tvornica tanina i paropila d. d.«, koja je prvobitno uzakupila a poslije i prekupila to zemljište. Tako se je danas na tom prostoru razvila jedna od najjačih naši industrija, koja ima više odjeljenja, kao: tvornica tanina, paropilu, tvornicu bačava, tvornicu parketa, tvornicu pokućtva itd. Do prevrata zvala se je ta tvornica »Neuschlossova tvornica tanina i paropila d. d.« kojih je bilo više, u raznim krajevima a koje su imale svoju centralu u Budimpešti. Raspadom bivše monarkije dospjele su te tvornice u područje naslijednih država, tako i »Našička« u Jugoslaviji, druga jedna pod Rumunjsku itd., uslijed česa je provedeno nacionalizovanje tih pojedinih tvornica u onoj državi, kamo je koja dospjela. Tako je i »Našička« nacionalizovana u Jugoslaviji te je danas u istoj zastupan sa velikim dijelom uz švajcarski i naš do-maći kapital. Centrala je u Zagrebu.

Jedan znatni dio tih iskrčenih površina, koje su tako reći preko noći stvorene, davane su pod takozvani velezakup budući da nije dostajalo novca, da ih se podvrgne valjanom gospodarenju, t. j. da se uzmognu provesti sive potrebite investicije.

Poljsko-gospodarski dio samoga vlastelinstva reprezentovan je zapravo tek onom površinom, kojom je vlastelinstvo samo gospodarilo i što je prestatljalo tek pravu vlastelinsku ekonomiju, koja je do prevrata reprezentovala površinu od kojih 7000 jutara. Na ovoj je podržavano stočarstvo (merino-ovce), švajcarija, konjogoštvo, svinjogoštvo i tovljenje blaga u vezi sa tvornicom žeste, koja je osnovana sa (kontingentom od 2000 hl.) Proizvodnja je obuhvatala sve vrste žitarica i šećeru repu.

Agrarna reforma je toj slici dala posve novi lik, budući da je do sada rasparcelirala — osim onih 3000 jutara za naseljenike — oko 5000 kat. jutara.

Velezakupa je dakako u prvom redu nestalo, a koliko će se sve grane gospodarstva i dalje održati odnosno razviti i usavršiti moći, ovisiti će o dalnjem načinu provede i o konačnoj provedbi agrarne reforme, s kojom je naročito u početku učinjena mnoga nepotrebna krupna pogriješka, budući da je provođena bila bez ikakvih predrađanja — gotovo slijepo.

Vinogradarstvo zaprema odlično mjesto u gospodarstvu, te se baš sada nalazi u najljepšem stepenu svoga razvitka. Vinogradi broje oko 40 jutara. Regeneracijom pojedinih starih dijelova, uvođenjem plemenite vrsti loze, biti će uspjeh bez sumnje još i bolji. Berba zadnjih 2 godina bila je i kvalitativno i kvantitativno vrlo povoljna, te su se podrumi, koje je pljačka izpraznila, opet prilično napunili. Prosjek berbe zadnje 2 godine jeste oko 500 hl vina.

Voćarstvo je tek u razvitu — ukoliko se barem radi o plemenitim

vrstama. Opsežne poskuse sa voćarstvom, koji su vanredno uspjeli, polučila je šumska uprava na raznim mjestima, uvodeći voćarstvo isprvice više iz estetskih — a i praktičkih motiva. Naročito uspjeva jabuka, kruška i orah. Okolica je prikladna za voćarstvo to više, što kasni mrazovi ne igraju osobite uloge, te je važno samo pripaziti na izbor mjesta. Šljivarstvo je domaće voćarstvo a igra znatnu ulogu i u životu ovamošnjeg naroda. »Žetva« je u glavnome tek onda dobra, kada urodi — šljiva. Zato je ta grana voćarstva naročito i kod velikog posjeda uvažena.

Povrtljarstvo je do sada podržavano samo za namirenje lokalne potrebe, pa će se teško i jače razviti moći, jer pitanje vode čini velike po-teškoće. Postoji ipak nastojanje, da se isto proširi na trgovačkoj podlozi.

Ciglana je moderna, stalna »kružna peć«, koja radi uz najveći godišnje do 2.000.000 komada vrsne vigure i crijeva. Nadalje podržaje šumarstvo jednu »poljsku peć«, koja daje godišnje do 400.000 komada dobre cigle, te u prvom redu imade da namiruje potrebe šumarstva.

Šumarstvo

ima okruglo 24.000 kat. jutara. Od ovih je 22.000 kat. jutara stari »naslijedeni« šumski posjed, dok je 2.000 kat. jut. novi kupljeni šumski posjed, koji je nabavljen kao ekvivalent za površine u ravnici prodane nekim zem. zajednicama. Šumom obraslo tlo je zapravo od ovdje iskazane površine samo 23.000 kat. jutara, od kojih opet okruglo 14.000 kat. jutara odpada na »brdske šume«, 9.000 kat. jut. odpada na »nizinske šume«, koje zajedno sačinjavaju jednu jedinu gospodarsku jedinicu sa 120 god. ophod. uz visoko-šumske uzgoj i čistu sjecu.

Za »brdske šume« sastavljena je gospodarska osnova godine 1899. Za »nizinske šume« nije bilo moguće istodobno sastaviti osnovu, budući, da je u to doba još nejasno bilo što, i koliko će šumā — za koje je bila podijeljena već i dozvola krčenja (pretvorba u oranici) — preostati. Tek odlučnim istupom tadanjega upravnika ovovlastelinskih šuma i gotovo zakulisno spremljenom »urotom« u sporazumu s današnjim vlasnikom (ondašnjim velikim županom), uspjelo je, da se već podijeljena dozvola krčenja ravnice povuče i opozove. I time su tek spašene one površine, koje prestavljaju današnje »nizinske šume«. To je eto razlog, da su »nizinske šume« istom prigodom prve 10 godišnje revizije gospodarske osnove za »brdske šume«, u istu uključene, čim je postignuta i veća normalnost u međusobnom odnosu pojedinih dobnih razreda, budući da ravnica raspolaže u glavnome s onakovim dobnim razredima kojih »brdske šume« nemaju.¹

Cijeli šumski kompleks leži u političkom kotaru Našice, — u 4 upravne općine — i to: Našice, Klokočevac i Podgorač, Feričanai, i 15. poreznih općina — i to: Gor. Motičina, D. Motičina, Seona, Martin, Gradac, Zoljan, Našice, Vukovojevi, Stjepanovi, Kršnici, Gazije, Klokočevci, Pribiševac, Sušine i Breznica.

Gospodarenje šuma m. a. Prije sastavka gospodarske osnove nije bilo uopće redovitog gospodarenja. Ukoliko se je odnosno i htjelo »gospodariti«, bilo je to uvijek gotovo na štetu šumē.

¹ Međutim je cijeli aborat o reviziji prigodom pljačke 1918. godine uništen.

O omedjašenju posjeda — niti govora. Slabi mjestimični pokušaji pogoršali su samo stanje, jer jesu provodjeni skroz diletantski i loše, što je u narodu samome urodilo samo nepovjerenjem. Šumska paša dakako — na sve strane. Upravo — idealno!

Stare hrastove sastojine vrlo oštećene, često prebrane, tako, da su u glavnome ostajala samo manje vrijedna stabla. Tek posve udaljeni i nepričnati dijelovi ostadoše donekle poštedeni. Tlo je u mnogo navrata podivljalo ili potpunoma osušeno i opustjelo. Bukove su sastojine u glavnome bolje sačuvane.

Cijeli posjed načičkan je tudim enklavama, i td. i td. Razboritom dobrovoljnom arondacijom posjeda, koja se je glavnom provodila sporazumnoj zamjenom, došlo je u posjed šumske uprave, do danas, blizu 800 kat. jutara tako enklaviranh čestica. Te su enklave većim svojim dijelom već pošumljene, a dijelom čekaju na pošumljenje, koje se u glavnome obavlja istodobno sa pomladnjem okolišnih šumske površina. Osobita važnost je prigodom provedbe takove arondacije poklonjena onim uskim dolovima medju brdima, kojima se je imala provesti željeznica, te je to još i danas jedan od ponajglavnijih problema uprave u pogledu svih onih dolova, koji su još u tuđoj ruci.

Agrarnom reformom nam je taj proces vrlo otešan, jer uvijek postoji opasnost »odvojenja«, pa će biti potrebno na tu činjenicu prigodom konačne provedbe naročito svratiti pozornost mjerljavnih lica.⁴

Omedjašenje posjeda provedeno je posvuda. Medjašne su točke trajno fiksirane no nažalost prigodom pljačke mnoge uništene.

Unutarnje razdjeljenje provedeno je u skladu s naravnim crtama po dolovima, potocima, te gorskim kosama i rebrima, nastojeći, da se veličina pojedinih odjela kreće oko 50 jutara. Odjeli su označeni brojevima. Gospodarski projekti (Wirtschaftsstreifen) s velikim slovima. Pobočni projekti (Schneissen) arapskim brojevima. Smjer projekta u ravniči ovisi o općoj figuri šume, te o smjeru glavnih javnih komunikacija. U starijim sastojima ravnice prihvaćeno je od nužde staro lovsko razdjeljenje — koje dakako ne odgovara za drugo nego za lov. Medašni i glavni gospodarski projekti u brdskim šumama imaju širinu od 4—6 metara. Pobočni 2 metra. Prema tome dali služe većem ili manjem saobraćaju. U ravniči su glavni projekti prema potrebi i širi. Lovvački projekti u pojedinim šumama jesu 2 m. široki, a provedeni su u skladu sa općim razdjeljenjem. Neobavljenje mjerljike radnje ne mogu se na žalost nastaviti, budući nam je sav inventar pljačkom uništen. Medju inim i: 1 teodolit, 3 universalna instrumenta, 2 busolna instrumenta, 2 instrumenta za nivelliranje, 2 kugelrollplanimetra itd.

Geološka formacija i karakter konfiguracije. Tlo pripada tercijarnoj tvorbi. Ilavača je u glavnome podloga svugdje a nailazi se i na čisti pjesak. U višim dijelovima je vapnenac, ilovasto i pjeskovito vapno, kamen pieščenjak te razni škriljavac. U ravniči u glavnome teška ilovača sa više ili manje pjesaka, mjestimice i čisti pjesak.

Nadmorska visina između 100 i 600 m — a ipak je cijela konfiguracija naše Krndije — dakle područja »brdskih šuma« gotovo planinskoga karaktera ispresjecano mnogim dolovima i strmim obroncima, te uskim gorskim kosama.

Vrst drveća je u »brdskim šumama« bukva i hrast kitnjak, i to — hrast zauzima u glavnome toplige južne položaje, bukva hladnije dolove i sjeverne strane. U primjesi dolazi: kesten pitomi, javor, grab, utrešen pitomi kesten i javor. Hrastove su sastojine čestim ranjim prebiranjem najljepših sta-

bala strađavale i po množini i po vrsnoći. Trajnim žirenjem (paša) umanjena je i mogućnost naravnog pomladivanja. Tlo je naročito na eksponiranim mjestima često posve omršavilo, te je gotovo i ne moguće uzgojiti drugu vrst šume do crnogorične. Iva i topola dosađuju silno, uz njih breza i gorski jasen. U nizinskim šumama dolazi uz hrast lužnjak naročito još i jasen pa briest, te joha i grab. Iznimno i bukva na pjeskovitim gredama.

Pomladivanje je šuma po mogućnosti naravno, a prema potrebi i umjetno.

Budući je cilj gospodarstva da uzgoji tehnički što vrijednije drvo, to je jasno, da u planinskim šumama uživa svaku prednost hrast pred bukvom, te se ovaj užgaja pretežno umjetnim načinom. Žir se sadi pod motiku po cijeloj površini tako, da glavna sastojina bude hrast u dobroj mješavini sa bukvom. Dobro je došao kesten i grab, a naročito javor.

U nizinskim se šumama sadi hrast lužnjak pod motiku, dok se ostale vrste naplođuju naravnim putem. U tim šumama uživa protekciju hrast i jasen pred svim ostalima u mješavini s brijestom i grabom te johom.

Suhi, istrošeni dijelovi u brdskim šumama, s pokrovom od mahovine, te onakovi s kamenom podlogom, koji su naročito pod kržljavim hrastovima bili kroz decenije suncu i vjetru izloženi, te napokon sve stare arondirane, isušene i iscrpljene enklave (nekadanja polja i vinograd), zagajuju se isključivo 2–3 godišnjim presadnicama crnoga bora. Svježiji, s bujnim korovom i travom pre rasli dijelovi zagajuju se trogodišnjim presadnicama omorike. Pokusa radi, a i s estetskih razloga umeće se mjestimice ariš. U novije vrijeme pridolazi u češći obzir i jela. Prožinjanje crnogoričnih kultura, obavlja se kroz prve 2–3 godine po 1–2 puta na godinu, da prebujni korov ne guši biljke.

Za uzgoj potrebitog crnogoričnog materijala služe šumske vrtovi, kojih imademo tri. Najveći i glavni je onaj u Dl. Motičini, koji može normalno da godišnje producira do 300.000 komada 2–3 godišnjih presadnica.

Nadalje je za pokriće lokalne potrebe jedan maleni vrt u selu Gazijs, te jedan u Gor. Motičini, gde je smješten i rasadnjak za jelu, kojoj tamošnji položaj vrlo godi, te se lijepo razvija, dok n. pr. u šumskom vrtu u Dl. Motičini ne uspijeva nikako.

Zadnjih je godina prekinut kontinuitet u produkciji crnogoričnih sadjnice, budući da su prilike onemogućivale nabavku sjemenja. Šumsko sjeme je oslobođeno od plaćanja uvozne carine, a ipak je nabavka tako nesigurna, da je skopčana s najvećim poteškoćama, dok se do sjemena dođe. Mi smo slali osobno lugara u W.-Neustadt po sjeme, i samo tako je bilo ove godine moguće, da pravodobno dodemo do njega. Poštom odaslano traje po više mjeseci dok — dakako prekasno — stigne. Sjeme smo do sada nabavljali u W.-Neustadt (Steiner, Grünwald) na najveće zadovoljstvo. Ove godine smo crni bor naručili sa otoka Brača od D. Dubravčića. Sjeme je izvrsne kvalitete.

Ove godine posijano je nanovo 15 kg crnoga bora i 45 kg omorikovog sjemenja — te držimo da ćemo dobiti oko 500.000 komada biljki, za 2–3 godine, sposobnih za presadišvanje u šumu.

Njegovanje šuma je uvjetovano potpunom zabranom paše dok još nijesu poodrasle, te konstantnim upotpunjavanjem nastalih plešina. Sjekira imade nekoliko godina posla sasjecajući ivu i topolu, koje od naravi kao epidemija šumu poplavljaju. Obrana onih vrsti drveća, kojima želimo dati prednost, mora da uslijedi uvijek u pravi čas.

Sasjecanje iz panja izbitih izdanaka mora se također po 2—3 puta obavljati.

Čuvanje šuma povereno je — osim činovnika — 3 nadlugaru, 40 luga, ostalih 30 pomoćnika te 2 šum. oružnika. Na 1 službenika odpada poprečno od prilike 300—400 kat. jutra šume. Na 1 činovnika odpada poprečno od prilike 3000—4000 kat. jutra šume.

Za vrijeme suše postavljaju se straže, koje prema potrebi stražare permanentno i danju i noći. Postavljaju se na mesta uzvisita, sa kojih se lako pregledati može veći dio šume. U godini 1921., koja je poznata sa velike suše, i ako je gotovo dnevno pa i na više mesta gorjelo, negda i istodobno, uspjelo je ali ipak požar već u prvom stadiju lokalizovati. Izdateci za ovakove straže dosegli su u 1921. rekord kao i sama suša. Nedeljni troškovi permanentnih tih straža u doba najopasnije (februar-mart) dosegao su visinu i do 30.000 kruna.

Suša sama nanijela je silnu štetu u crnogoričnim kulturama. Oko 500.000 komada je usušeno poginulo. Dapače je poslijedica lanjske suše opaziti i u starijim 5—6godišnjim jelovim te i u starijim omorikovim kulturama.

Troškovi osnivanja i njegе kultura i čuvanja šuma mogli bi se aproksimativno ovako navesti:

u 3godišnjem razdoblju 1912.—1914. — za osnutak kultura i njihovu njegu 100.000 K, — troškovi čuvanja 74.000,

u 3godišnjem razdoblju 1915.—1917. — za osnutak kultura i njihovu njegu 150.000 K — troškovi čuvanja 130.000 K,

u 3godišnjem razdoblju 1919.—1921. — za osnutak kultura i njihovu njegu 1,120.000 K — troškovi čuvanja 800.000 K.

Sjeća je čista, nakon što je osjeguran osnutak nove sastojine.

Prije sjeća sadi se žir prema urodu istoga, barem 2—7 godina unapravo, prema potrebi 2, 3 do 4 puta pod stoeću još sastojinu. To je t. k. z. predpoladživanje (Vorverjüngung). Prema tome su i biljke u času sjeća toliko godina već stare. Biljka pod zastorom stare sastojine nikne, ostane prema stupnju zastora malena, ali je snažno razvijena i jaka, te čeka samo čas, da dobije dovoljno topline i svjetla te da se onda naglo razvije. Ta mjeru predpoladživanja potrebna je, budući da je tlo sklono »divljanju«. Pod uplivom naime svjetla, obraste tlo uskoro silnim korovom — naročito kupinom i bijelom lozom — te je gotovo nemoguće uspješno zagajivanje površina, nakon što taj korov prevlada. Na žalost nas je rat, a napose i poratne prilike, i u tome nastojanju u mnogome spriječio.

Za uredno vodjenje sjećina, dakle iskorištavanje šuma, od odlučne su važnosti ona pojedina područja u cijelom šumskom kompleksu, koja silom prilika, što ih je sama narav i prostorni smještaj šume opredjelju, u račun ulaze, a koja zovemo

Područje gravitacije — (Bringungsgebiet) — izvozno područje.

Ta »izvozna područja« ili gravitaciona područja, opredeljena su onim glavnim gorskim kosama, koje ne dozvoljavaju, da se izvoz u šumi izradjenoga materijala vrši drugim nego jednini smjerom, — smjerom onoga glavnoga dola, koji je sa više postranih dolova uključen u jednu izvoznu cijelinu, koja je zaokružena spomenutim glavnim gorskim kosama, i za koju je zasebice, neodvisno od drugih, potrebna izgradnja jedne naročite željeznice ili kojega drugoga izvoznog srestva. Pojam izvoznoga područja je za sam izvoz drva, isto, što je i pojma oborinskog područja za oborine.

Takovo je izvozno područje prema tome i jedan zasebni eksplotacioni rajon. Glavni gospodarski projekti, koji idu grebenima tih glavnih gorskih kosa, jesu po tome i onaj naravni okvir, koji jedan takav eksplotacioni rajon, dakle jedno takovo izvozno područje, prostorno dijele od drugoga — u koliko se radi o jednom velikom suvislom, tudjim posjedom ili inom vrsti kulture neprekinitom šumskom posjedu.

Unutar ovakog jednog izvoznog područja nižu se onda jedan do drugoga i sjekoredi, a u ovima i sjećine.

S j e k o r e d i p o r e d j a j s j e č i n a . Sjekored je točno opredijeljen, govorito automatski, i uskladjen u okvir unutarnjega razdijeljenja šuma, (koje je trajnoga karaktera), tako, da se on kreće između pojedinih glavnih gospodarskih prosjeka (Wirtschaftsstreifen) u onome slijedu, kako to starost i kvalitet sastojina dotičnoga područja diktuje.

Sjekored, a unutar sjekoreda i poredjaj sjećina, nije prema tome jedan jedini suvinski niz jedna do druge neprekidno idealno nanizanih sjećina, nego je i broj i slijed i smještaj i načinjanje sjekoreda u jednom te istom području gravitacije, kao i sjećina u jednom te istom sjekoredu, uvjetovan osim dobom i kvalitetom sastojina, još i općom konfiguracijom i karakterom terena, te smjerom kojim se ima izgraditi željeznica — nadalje i pitanjem vremena, kada će se izgradnji te željeznice pristupiti, i kako dugo će željeznica u onome području moći da ostane.

Podudaranje pojma sjekoreda sa pojmom gravitacionog područja postoji tek uvjetno utoliko, ukoliko se vanjske granice od barem dva ili više sjekoreda podudaraju sa granicama toga područja.

Veličina tih sjekoreda ovisi o veličini i broju sjećina, koje taj sjekored čine. Kako je u našem slučaju veličina jedne sjećine odredjena, (uz vrlo rijetke iznimke), veličinom jednoga odjela, to je i veličina sjekoreda odredjena brojem i veličinom onih odjela, koji po naravnoj konfiguraciji terena u taj sjekored spadaju.

Bočni projekti, koji dijele pojedine odjele, jesu po tome i medje pojedinih sjećina.

Rasporedjaj pako sjećina na sjekoredu može da bude, ali ne mora da bude, jedan neprekidni više godišnji slijed, pa je u tome pitanju najmjerodavnije — pored broja sjećina, dakle odjela — faktično stanje samih sastojina prema dobi i kvaliteti njihovoj, u smislu sastojinskog gospodarenja.

Obzirom na činjenicu, da su u pitanju uvijek samo listače šume, kojih je kontinuitet u smislu našega gospodarenja u sjekoredima i sjećinama raznobnim i raznokvalitetnim sastojinama često isprekidani, te napokon obzirom na činjenicu, što najžešći vjetrovi (zapada) nijesu redovita pogibelj, to pitanje vladajućeg opasnoga vjetra nije od odlučne važnosti za ustanovljenje smjera posjeće. Ukoliko bi vjetar imao da se uzme u obzir, izlučuju se posebni vjetrobrani pojasevi prema potrebi, dok se otvoreni rubovi starijih sastojina pored toga pravovremeno pomladjuju. Šteta od vjetra nije do sada još nikada zauzela opasnijih dimenzija, te je ostala vezana o pojedine individualne slučajeve bez naročitog značenja.

Sama gospodarska osnova i načrti što joj pripadaju, obradjuju to pitanje u detalju samo kao konzekvensiju cijelog uredajnjog operata i kao pitanje logične cijelokupnosti i potpunosti istoga, sa čisto teoretskog gledišta dok u praksi prepusta slobodne ruke, uvaživ eksplotacionu mogućnost pojedinih šumskih područja u ranije iznešenom pravcu, prema faktičnoj gospodarskoj potrebi.

(Svršit će se).

Literarni pregled.

Prof. A. Bühler: *Der Waldbau nach wissenschaftlicher Forschung praktischer Erfahrung.*

Imademo pred sobom potpuno izdanje gori navedene knjige u dva sveska, ukupno sa preko 1300 stranica. Prvi svezak izašao je još godine 1918., a drugi je, radi smrti autora (1. januara 1920), mogao izaći tek ove godine.

Ovo je bez dvojbe iz uzgoja šuma najveća do sada u njemačkom jeziku izašla knjiga, jer najopširnija dosadanja djela iz te discipline obuhvaćaju tek 600—800 stranica. Zato je i sam autor nazvao ovo djelo: Ein Handbuch Lehrbuch. Za praktičkog šumara je ova knjiga dobar priručnik, jer sadržaje mnoge rezultate iz radnje šumskih pokusnih postaja, te cijelu literaturu iz uzgoja šuma. Kao učbenik za početnika daka je ova knjiga preopširna, no učinjena je i u tu svrhu dovoljno uporabivom preglednom razdiobom sadržaja, a osim toga je samim tiskom, debljim i sitnjim sloganom, upozorenja na veću ili manju važnost pojedinih stavaka.

Gradivo je u glavnom razdjeljeno na slijedeća poglavlja:

Prvi svezak.

A. Uvod. (Šumsko gospodarstvo i narodno gospodarstvo.)

B. Upliv prirodnih i narodnogospodarskih odnosa na šumsko gospodarstvo.

I. Pregled prirodnih odnosa. Površina, razdioba, položaj, geol. formacije i klima šuma.

II. Upliv ekonomskih i socijalnih odnosa na šumu. Gustoća pučanstva, prometala, veličina šumskih posjeda, pravni odnosi šuma, historički razvitak šumskog gospodarstva.

III. Zadaća uzgoja šuma. Racionalno gospodarenje, metode uzgoja šuma i nauka o uzgajanju šuma.

Dio I. Prirodni faktori uzgoja šuma.

1. Vrsti drveća: Općenito, drveće i grmlje srednjoeuropejske šume, uzgojna i gospodarska važnost pojedinih vrsti, statistički podaci i vrstama koje čine sastojine, iz biljne geografije.

2. Stojbina.

a) Klima: Općenito o klimi, upliv svjetla, temperature zraka, vlage zraka, oborina (padalina), ishlapljivanja, i upliv vjetrova na uzgoj šuma.

b) Položaj: Općenito o položaju, upliv nadmorske visine i geogr. širine, eksfuzije tlo, inklinacije tlo, oblik površne tla.

c) Tlo: Općenito o tlu, mineralni sastav tla, sadržaj humusa, sadržaj vode u tlu, temperatura tla, struktura i profil šumskog tla, biologija tla, karakteristika glavnih vrsti tla.

d) Pregled: Opis stojbine, opis sastojine, bonitet stojbine.

3. Važna šumska uzgojna svojstva raznih drveća, Općenito, podnašanje zasjene, transpiracija, zakorjenjivanje, trajanje života, razmnažanje, vladanje drveća u sastojinama, o priрастu.

Dio II. Gospodarski temelji uzgoja šuma. Šumsko-uzgajna produkcija u opće, vrednost tla, sastojine, rad kao faktor kod uzgoja šuma, uzbijanje drva za vlastitu potrebu i za trgovinu, uzbijanje ogrevnog i građevnog drva, cijene drva, gospodarski položaj šumovlasnika.

Drugi svezak.

Dio III. Praksa uzgoja šuma.

Uporaba tla, njega tla, domaće i strane vrsti drveća u praktičnom šumskom gospodarstvu, uzgoj drveća i čistim i mješovitim sastojinama, naravno i ručno pomladivanje šuma, njega sastojina, vrsti šumskog uzgoja (niske, visoke preborne, srednje šume, i druge vrsti uzgoja), pretvorba jednih vrsti šuma u druge, vrsti uzgoja u ekonomskom pogledu.

IV. dio. Iz povjesti o uzgoju šuma kao znanosti i kao praksi.

U prvom svesku (662 stranice), koji je izdan jošte za života autorovog, osim u nekim početnim poglavlјima, koja spadaju više u šumsku politiku, obradio je dr. Bühler, profesor na univerzi u Tübingenu i predstojnik württemberške šumske pokusne stanice, a prije i predstojnik züriške šumske pokusne stanice, sa neobičnom marljivosti i velikim trudom i razumjevanjem upl v prirodnih faktora na uzgoj šuma sa skroz znanstvenog stanovišta, kao što to do sada nitko obradio nije, pa ni prof. Mayr u svojoj knjizi Waldbau auf naturgesetzlicher Grundlage. Sve svoje navode i tvrdnje potkrijepljuje on sa mnogim rezultatima iz radnja na šumsko-pokusnim postajama, koje su radnje u ovoj knjizi, kako pisac kaže u predgovoru, po prvi puta u velikom opsegu došle do uporabe za šumsko uzgojne svrhe. Već sama činjenica, da je pisac te podatke sakupio i zgodno ih upotrijebio, daju ovom djelu veliku naučnu vrednost.

Osobitu pažnju posvećuje pisac uplivu stojbine na uzgoj šuma, jer o njoj raspravlja u pretežnom dijelu prvoga sveska. Upliv svjetla na uzrast šumske biljka pokazuje sa 10 fotografija, u kojima predočuje uspjeh uzgoja na čistim i pod različitom zasjenom u raznim sastojinama. Na poznavanje tla kod uzgoja šuma polaze veliku važnost i mniye, da bi odnošaj gline i pijeska morao biti šumaru poznat u svakoj šumi. U tom poglavlju navada mnoge vrijedne podatke o ulozi vode u šumskom tlu, o važnosti temperature tla za uzgoj šuma i t. d.

O šumsko-uzgojnim svojstvima drveća raspravlja pisac na blzo 200 stranica. Naročito je ovdje poučan onaj dio, u kojem govori o značenju transpiracije za prirast drveća i sastojina. I o prirastu drveća raspravlja Bühler u ovom poglavlju opširno, mnogo više, nego su dosadanji pisci o uzgoju šuma to običavali činiti. Držimo, da je u ovom razlaganju bio pisac preopširan, jer u kolikogod stoji uzgoj šuma sa prirastom istih u uskoj vezi, ipak se naukom o prirastu mora baviti više uredajna skupina šumske nauke nego uzgojna.

Drugi svezak uredili su nakon smrti piševe po ostavljenom manuskriptu šumarski savjetnik O. Mang i šumarnik H. Probst. Jamačno bi Bühler, da je sam pripravio t'sak i ovog sveska, koješta ispustio, a nešta i pridodao, te bi i ovaj svezak izšao u nekim poglavlјima bolji no što je sada, prem je vrednost njegova i ovako velika.

Ovaj drugi svezak, kao što smo u pregledu naveli, počinje sa poglavlјima o uporabi šumskoga tla, naročito o poboljšanju lošega šumskoga tla, kao o

odvodnjama, natapanju, gnojenju, vezanju peskulja i t. d. Daljnja poglavlja opisuju uzgojne mjere i obzire kod pošumljanja pojedinih vrsti drveća. Ovdje se navodi opširna literatura iz raznih djela i časopisa o uzgoju važnih vrsti drveća, nadalje pregled nalazišta pojedinih vrsti po klimi i tlu. Oko 40 stranica ustupljeno je za literaturu i dosadanje rezultate uzgoja stranih vrsti drveća.

Poglavlja o čistini i mješovitim sastojinama a mogli bi kazati u opće i za druga poglavlja, koja raspravljaju o uzgoju šuma u užem smislu, su za jedan »priručnik« iz uzgoja šuma u nekim partijama premalo obrađena. Tako n. pr. kod čistih sastojina nademo opisane samo sastojine cirbelja, smrekе, običnog bora, crnoga bora, oriša, jele, javora, trepetljike, breze, bukve, hrasta, johe, jasena, graba, kestena i vrbe, a manjkaju opisi drugih tako važnih vrsta drveća, pa i samoga bagrema. Kod mješovitih sastojina nije n. pr. navedeno drugačije vladanje hrasta kitnjaka i hrasta lučnjaka (*Q. pedunculata* i *Q. sessiliflora*) naročito glede podnašanja zasjene u mladosti; kod niskih šuma nije upozorenio na drugačiju izbojnu snagu panjeva hrasta (kitnjaka i lučnjaka) i t. d., a to sve bi se u priručniku za uzgoj šuma moralo nalaziti. No uza sve te manjke moramo priznati veliku vrijednost i drugoga sveska ove knjige, naročito za znanstvene svrhe. (Cijena knjizi je velika, drugom svesku K 325, a cijeloj knjizi oko K 600.)

Prof. dr. Petračić.

Šumska industrija i trgovina.

O pilanskim žagama.

Svi mi držimo, da se celi svet još nalazi u rđavom, posleratnom provizornom stanju, nadajući se, da će doći mesija, koji će čudom urediti ove nesnosne prilike. Živimo od danas do sutra! Rad naš, duševni i telesni, vrlo je slab po kvaliteti i kvantiteti prema predratnome. Ne mislimo, da ovo uskrsnuće ovisi o nama samima. Što nam vredi dobar geografski položaj naše države, što njezino veliko prirodno bogatstvo, kad nećemo da uložimo svu produktivnost mozga i mišića? Samo solidnost rada će nas spasiti!

Da, celi svet na tome boluje. Stare dobro disciplinirane generacije radnika u celom ljudskom delovanju nestaju, a nastaju nove nesposobne, da poprave ove neprilike. Dolazili ste sto puta u položaj, da čujete jadikovke, kako danas nemamo u potreboj meri valjanih radnika.

Iako nismo uvek kadri, da u industrijama, a specijalno u šumskim, imamo kvalificiranih radnika te da medu njih provedemo potpunoma racionalnu razdeobu rada, moguće nam je nabaviti dobre i takove strojeve, koji ne trebaju velike ljudske podvorbe. Da paraliziramo gornje napomenute rđave strane industrijskih poduzeća u preradi drveta, treba da uz dobar stroj tražimo: neka je žaga kao glavni elemenat drvarske industrije dobre kvalitete, udešena za besprekorno rezanje i neka se u pravo vreme zameni nabrušenom.

Nakanio sam, da ovim recima opišem svojstva dobre žage i njezinu manipulaciju u pilanama.

Materijal žage je levani čelik sa 1% ugljika. Ona mora biti tako tvrda, da izdrži razvraku za celo vreme rezanja, a mora biti opet tako meka, da se zubi kod razvraćanja mogu saviti, a da se ne skrhaju.

Forma zubi je ovisna o tome, da li ćemo s njima rezati drvo paralelno vlakancima ili okomito na njih, da li u jednom ili u oba smera. Kod rezanja u smeru drvnih vlakanaca vršna oštrica (debljina žage) zuba pada okomito na vlakanca i reže ih kao dleto. Brušenje je pravokutno, a kut, što ga čini zub sa linijom, povučenom preko vrhova zubi, veći je od 90°. Zubi su pravokutni trokuti, kojih kratka kateta i hipotenuza čine zub. Reže obično u jednom smjeru.

Kod rezanja okomito na vlakanca zubi su oštrokutno brušeni i režu kao nož. U oba smera režu, ako su zubi naizmence na oba zuba koso oštreni. Zubi su jednokvaki trokuti i čine sa linijom vrhova kut ispod 90°. Pošto ove žage režu i u oba pravca, prave više pilevine, usled čega moraju biti veći međuprostori, da pilevina može nesmetano ispadati. Kako međuprostori moraju biti veći, to će biti manje zubi na jedinici dužine; iz toga sledi, da će efekat rada biti manji. Ovi se međuprostori mogu povećati i tako, da se zubi jače razvrate, a tim će opet urezana pukotina biti šira a otpadak veći.

Ova se vrst žage, bila ona duga ili cirkularna, upotrebljava kod skraćivanja balvana i rezane robe. Kod upotrebe ove žage u pilanama nastaju otpaci, koji nisu ni za kakvu veću korist, pa stoga nije od važnosti, da li je taj rez koji milimetar širi ili uži.

Žaga mora biti glatka, da se smanji trenje u pukotini rezanog drveta. Sadašnje žage od levanog čelika imaju mnogo glade stranice nego prejašnje, koje su bile od kovanog železa.

Međuprostor, t. j. prostor između dva zuba, treba da primi pilevinu, što je odlupi jedan zub, a treba da bude od nje pet puta veći i da je drži, dok je ne izbací van.

Ako je u visina reza (debljina rezanog drveta), δ njegova debljina, š širina, a p ploštinu međuprostora unutar drveta, onda je taj prostor

$$p_s = 5 \sqrt{\delta} \text{ ili } p = 5 \sqrt{\delta}$$

Te li žaga razvraćena, onda je š širi, pa će kojeficijenat 5 biti manji.

Udaljenost od jednog vrha zuba do drugoga odredena je iskustvom. Prema Hermannu Fischeru je $p = 0.3$ do 0.5 u^2

$$p = 0.3 n^2 \geq (\frac{5}{2} \text{ odn. } 5) \sqrt{\delta}$$

$$n \geq 3 \sqrt{v \delta} \text{ za razvraćene žage,}$$

$$n \geq 4.2 \sqrt{v \delta} \text{ za nerazvraćene žage.}$$

Zamenimo li $\delta = 0.08$ do 0.4 d (debljina žage) za običnu žagu, a $\delta = 0.1$ do 0.01 d za cirkularnu, dobijemo

$$n \geq 3 \sqrt{(0.08 \text{ do } 0.4) v d} = \sim (0.8 \text{ do } 1.8) \sqrt{v d}$$

$$n \geq 4.2 \sqrt{(0.08 \text{ do } 0.4) v d} = \sim (1.2 \text{ do } 2.6) \sqrt{v d} \text{ za obične zage, a}$$

$$n \geq 3 \sqrt{(0.1 \text{ do } 0.01) v d}$$

$$n \geq 4.2 \sqrt{(0.1 \text{ do } 0.01) v d} \text{ za cirkularne zage.}$$

Udaljenost je dakle zubi ovisna o debljini rezanog drveta, o debljini žage te o tome, da li je obična žaga ili cirkularna i da li je razvraćena ili nije.

Prelaz iz jednoga zuba u drugi ne sme biti oštar već u krugu. Tim se povećava međuprostor za pilevinu, a žaga će se teže moći zacepiti. Iz tih jakih

razloga se ne bi smelo upotrebljavati za brušenje žaga oštrobriđni instrumenat kao što je turpija, i brusna ploča, kako se to obično čini, već instrumente, koji će taj prelaz izbrisuti u krugu. Ovo pravilo više vredi za žage, koje režu u smeru drvnih vlakanaca, jer tu nastaje više pilevine, nego za žage, koje režu okomito na vlakanca.

D e b l j i n a ž a g e. U današnje se vreme upotrebljavaju što tanje žage, da bude manje pilevine i da se što manje troši radne snage, zatim se tanje žage dadu bolje nategnuti u jarmu, rezana je ploha glada.

$$d = D(užina žage) \cdot i$$

$$d = 0.1\sqrt{2r} \text{ kod cirkularne žage (} r = \text{polumer).}$$

Debljina je dakle ovisna o njezinoj duljini ili o promeru.

Kod nerazvraćene žage ima jedan zub, a kod razvraćene ima dva zuba, da odvale tresku od drveta; ujedno ima žaga da svlada trenje u pukotini zareza. Čuli smo pre već da žaga, bila obična ili cirkularna, seče kao dleto, kada reže u smeru drvnih vlakanaca. Potrošak je radnje ovde ovisan o dužini oštrice, dakle o debljini žage, a ne, koliko zub zahvati u drvo.

Potrošak radnje kod žage za rezanje okomito na drvna vlakanca nije ovisan o njezinoj debljini, već o zadiranju vrhova zubi u drvo. Kod ove vrsti žage ne igrat će nikakove uloge širina pukotine zareza, kao kod prve, jer je njezina upotreba ne samo mnogo manja od prve, već nema nikakovog utecaja na ispad rentabiliteta pilane.

Tvrdo, fržasko i smolasto drvo zahteva deblju žagu. Odveć opet tanka žaga nije dobra, jer se ne sme jako nategnuti, da se ne raskine; ugreje se lako, rastegne se pa reže nepravilno. Kod cirkularne se žage u tom slučaju ploča našklobujući i ne da se više izravnati, dok se na tim mestima ne izrežu rupe.

D u l j i n a ž a g e je ovisna o debljini rezanog drveta. To isto vredi i za **promer cirkularne žage**. Duljina odnosno promer žage je u tesnoj vezi s njezinom debljinom. Što je kraća odnosno manjeg promera, to je tanja.

Ako je žaga kraća i tanja u vertikalnom jarmu, gibajuća je masa manja, zatim je pukotina zareza uža, pa je potrebna s tih razloga i manja radna snaga. Na osnovu tih principa konstruiran je moderni brzohodni jaram.

R a z v r a k a. Kad su zubi žage naoštreni moraš jedne zube nakrenuti na levo, a druge opet na desno. Svrha je, da žaga lako hoda u zarezu, i da može svu pilevinu zahvatiti među zube. Za meko je drvo razvraka veća, a za tvrdo manja; veća je, ako reže u smeru vlakanaca, a manja, ako reže popreko; što je žaga duža i razvraka mora biti jača.

Danas je svedena na vrlo malenu meru, dok je pre bila jednaka debljini žage.

Svi razvraćeni zubi moraju ležati u jednoj ravnini; ako su pojedini zubi suviše razvraćeni, izmiče se žaga iz pravca, ugreje se i rezana je ploha valovita. Žaga se pre uporabe mora ispitati o točnoj izvedbi.

Sama se razvraka povađa rukom: ključem ili specijalnim klještim ili pak strojem, što ide brzo i precizno.

U Americi se upotrebljavaju žage, koje nisu razvraćene, nego su vrhovi zubi prošireni u smeru debljine žage. Posebna se sprava natakne na zub, koja automatski raširi vrh zuba. Za nas nema vrednosti.

Oštrenje. Žaga se ostri turpijom ili brusnom pločom (karborundom). Već smo spomenuli, da turpija ne sme biti oštrobridna, već više plosnata sa okruglim bridovima. Isto to vredi i za brusnu ploču.

Samo oštrenje izvodi se rukom i strojem. Kod ručnog oštrenja se služimo turpijom, a kod strojnog turpijom ili okruglom pločom. Strojnom se oštrenju mora dati prednost pred ručnim, a tim više, ako se ostri turpijom a ne pločom. Ni najbolji radnik u tome ne može tako brzo i savršeno oštriti kao stroj. Oštreci okruglom pločom, koja se brzo okreće oko svoje osi, ugreju se vrhovi zubi te gube na tvrdoći, pa se usled toga istupe pre vremena.

Vrhovi žaga moraju ležati u neprekidnoj liniji bila ona pravac, kružnica ili njezin deo. Iskače li koji Zub nad druge, zadire jako u drvo, dok ostali iza njega slabije ili nikako ne rade. Glavni je uvet svake dobre testere da kod oštrenja zubi zadrže svoju prvobitnu formu.

Napose ćemo nešto spomenuti o žagama kod različnih apetacionih strojeva, da bi dobili potpunu sliku o uporabi pilanskih žaga.

Kod vertikalnog jarma reže žaga samo u jednom smeru — prema dole. Pošto reže u smeru drvnih vlakanaca, zubi su pravokutni trokuti i pravokutno se oštore. Iza neprestanog rada od 4 sata ima se zameniti oštem.

Cirkularna žaga. Ako reže u smeru vlakanaca, onda ima svojstva gornje žage; reže li popreko, forma je zubi jednak krakog trokuta, oštrenje je oštrotutno. Izmenjuje se nakon 8 sati, jer ne radi neprekidno. Što je žaga većeg promera, mora biti deblja, a tim treba i veću snagu, koja nije u istom razmeru sa efektom žage.

Trakasta žaga zahteva tešku manipulaciju, jer je odviše duga (do 15 m), tanka (do 2 mm) i zubi sitni. Ne sme se oštiti karborundom, jer će se vrhovi sitnih zubi usled topline kod oštrenja omekšati, već samo turpijom.

Pošto ova žaga radi brzo, moraju međuprostori biti veliki, zatim razvraka mora biti sasvim točna, a vrhovi zubi moraju ležati točno u pravcu. Ako žaga točno ne odgovara ovim zahtevima, gušće se u pilevinu, rezana ploha neće biti čista, hod će biti nejednoličan, pa će efekat biti manji. Spajanje krajeva žage mora se jednakom izvesti vrlo precizno, da ne bi u zarežu zapinjala pa se eventualno i prekinula.

Efekat svake žage je određen veličinom izrezane plohe u jednom satu izraženom u m^2 .

Ing. Stjepan Kušan (Sarajevo).

Биљешке.

Конференција Југосл. Инж. и Архитекта у Загребу.

9. o. мј. одржана је у загребачкој секцији У. Ј. П. и А. конференција о санацији саобраћаја и изградњи нових жељезничких пруга. Наше удружење заступао је тајник инг. Мариновић. О тој конференцији дошао је опшират приказ у 29. броју Југослов. Шуме, а издањи ће и у Техничком листу. На тој конференцији изнешени су управо перазни подаци о нашем саобраћају, у којему влада прави каос. Узрок свому зду има се на крају крајева свести на партизанство, које влада на врховним мјестима, камо се постављају чиновници не по способности већ по страначком вључу. Ако се томе злу нестане чим

прије на крај, катастрофа је неизбјежна не само у том ресору, већ и у осталим гранама и струкама.

По нашем мишљењу једини је спас, да све привредне и стручне организације држе што даље од себе сваку политику те унапређују и усавршују интересе своје струке, те траже што ужу међусобну кооперацију. Наступајући без престанка преко стручних и јавних гласила, служећи се пучким и јавним предавањима, брошурома и књигама — морат ће компактна цјелина интелектуалних привредних кругова увјерити наше политичаре било директно било преко њихових бирача, да се из чиновничке хиерархије мора избацити партизанство и да код намјештања чиновника има одлучивати једино стручна способност, поштење и марљивост.

На конференцији је било говора и о изградњи нових пруга дот. о јадранској жељезници. У јавности се о том питало много пише тако у политичким, као и у привредним листовима (од ових спомињемо нарочито лијепе чланке београдског Трговачког Гласника).

У главном се ради о томе, коће ли се велики амерички зајам утрошити у изградњу једне велике нормалне пруге, која би само један дио наше државе везала с морем или у изградњи и надопуну читавог система жељезница, који би одговарао потребама цијеле државе и развитку нашег привредног живота.

Конференција и готово читава привреда на челу с одличним техничким стручњацима заговарају ово потоње.

За то има међутим слабог изгледа, јер према најновијим вијестима чини се, да ће се влада одлучити за изградњу једне, нормалне пруге. VI. секција нашег удружења узела је такођер у претрес ово питање, да га освијетли са шумарског становишта.

Наслов »инжињер« за апсолвенте шум. академије.

Поводом протеста загребачке технике против одлуке Министра шума и рудника, да се апсолвентима бивше загреб. академије подељује наслов »инжињер« био је позван и наш господ. шум. факултет у Загребу, да даде своје мишљење, које смо објелоданили у 3. броју Шум. листа. То је мишљење **и побиједило**, како свједочи ова одлука, достављена нам по Шум. одсјеку Мин. Ш. и Р. у Загребу.

Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца, Министарство Шума и Рудника Главна шумарска дирекција. Шумарском одсјеку Министарства Шума и Рудника у Загребу.

Министарство Просвете актом својим Б. Х. Бр. 2179 од 11. маја ове године доставило је Министарству Шума и Рудника акт ове садржине:

»На представку Краљевске високе техничке школе у Загребу, а према мишљењу Ректората београдског универзитета, господин Министар просвете сложио се с тим да се апсолвентима бивше шумарске краљевске академије у Загребу може дати титула «инжињер».

Са овом едлуком сложио се и Господин Министар Шума и Рудника, о чему се извештава одсек с тим, да ово објави и преко тамошњег службеног листа. — Генерални Директор, потпис.

Iz Jugoslov. Šumarskog Udruženja.

VI. odborska sjednice J. Š. U.

Od 20.—23. o. mj. održavala se u Sarajevu sjednica upravnog odbora. Izvadak iz zapisnika te sjednice donijet ćemo u narednom broju, a sada donosimo glavnije zaključke.

I. Odgovarajući na poznatih pitanja 11 ministarstva Šuma i Rudnika glede eksproprijacije velikog posjeda, J. Š. U. je zauzelo stanovište, da o toj stvari može samo načelno raspravljati, ne upuštajući se u detalje, koji će se moći izraditi tek na temelju podataka, što ih imaju sakupiti nadležne šumarske oblasti za pojedine krajeve.

Ti će podaci služiti za osnovu zakonu o eksproprijaciji velikih šumske kompleksa, koji zakon treba da izradi ministarstvo Šuma i rudnika. J. Š. U. je mišljenja, da taj zakon treba sačiniti na ovim načelima:

1. Glavna i osnovna misao odredbe čl. 41. al. 1. ustava naše države sastoji se u snabdijevanju naroda ogrevnim i gradjevnim drvetom te ispašom. Da se to snabdijevanje omogući te faktične potrebe narodne zadovolje, morat će se mjestimice i veliki šumski posjedi ekspropriisati. Ta ustanova eksproprijacije nije imperativna već fakultativna t. j. ima se provadati samo u toliko, u koliko su takovi posjedi neophodno potrebni za podmirenje navedenih ekonomskih potreba naroda.

2. Dali je eksproprijacija potrebna i s nacionalno političkih razloga, J. Š. U. drži, da tu ne odlučuju stručni momenti, već interes države i nacije, pa ako je ovi budu zahtijevali, onda treba eksproprijaciju provesti.

3. S eksproprijsanim šumama treba gospodariti tako, da potrajanost prihoda bude osigurana.

4. Vlasniku treba ostaviti za racionalno gospodarenje potrebnu količinu šume, ako to budu dozvoljavali uslovi pod točkom 1. ili 2.

5. Šume koje su vlasništvo ili posjed industrijskih preduzeća ili služe za njihovo trajno alimentovanje imadu i nadalje ostati takovima, dok se potrebe naroda, navedene pod točkom 1. mogu podmirivati ma na koji drugi način.

6. U svrhu pretvorbe u drugu vrst kulture može se ekspropriisati u slučajevima, gdje nema dosta ziratnog zemljišta, a ima dosta šume, koja ne stoji na apsolutnom šumskom tlu.

7. U korist opština (samoupravnih tijela) može se ekspropriisati samo u koliko se radi o pokriću nedostatka na producionej površini njihovih šuma, u svim drugim slučajevima u korist države. Za šume na apsolutnom šumskom tlu kao i za šume zaštitne i zabrane trebalo bi provesti eksproprijaciju, ali samo u korist države, pošto samoupravna tijela ne mogu dati dovoljno jamstva, da će se postići svrha, za kojom ide šumska politika.

8. Eksproprijaciju treba provoditi razumno t. j. evolucijonim putem, imajući svagda pred očima njezinu konačnu svrhu t. j. jačanje naše proizvodnje i podizanje općeg blagostanja.

9. Dotle, dok se eksproprijacija ne izvede, treba vlasnika šume obzirom na socijalne potrebe naroda obvezati na podmirenje opravdanih faktičnih potreba, na ogrijevu, gradi i popaši svih okolnih državljanima, u koliko nisu namireni iz svojih šuma. To se ima provesti putem slobodnog kupovanja.

10. Eksproprijaciju treba vršiti držeći pred očima razumnu arondaciju i komasaciju jednako šumskog kao i poljoprivrednog zemljišta te kločeći se svakog cijepanja i rasparčavanja velikih šumskih kompleksa.

11. Za eksproprisane šume ima se dati pravična naknada, koja se ustanovljuje na ovaj način:

A. Vrijednost šumskog tla ustanovljuje se po čistom katastralnom prihodu, ako je revizija izvršena poslije 1905. godine; u protivnom slučaju ima se prigodom otkupa obaviti revizija stare procjene čistog katastralnog prihoda.

B. Vrijednost sastojine ustanovljuje se:

a) za mlađe šume, koje još nemaju uporabne vrijednosti, a nastale su umjetnim pomladivanjem, po čistom katastralnom prihodu, uzevši u obzir i kulturne troškove, a za one, koje su nastale naravnim putem, na osnovu čistog katastralnog prihoda.

b) za srednjodobne i stare sastojine, koje su već postigle uporabnu dobu, ima se ustanoviti faktična drvna masa i obračunati po poprečnim cijenama šumskih produkata iz godina 1908.—1913. Isplata se vrši u zlatu.

C. Sve obaveze uključivo materijalna prava pravoužitnika, što su ih stekli po važećim propisima kao penzije, otpravnine i t. d. — treba likvidirati iz otplatne svote. Kvalifikovane, neporučne namještenike preuzima novi vlasnik u svoju službu, u koliko nisu od prvoga vlasnika dobili naknadu penzije odnosno otpremnine.

D. Šumske i šumsko industrijske investicijone objekte treba procijeniti po njihovoј uporabnoј vrijednosti i za taj iznos povećati otplatnu svotu.

12. Postupak kod eksproprijacije treba dati u ruke naročito određenim sudovima.

1. Za rješavanje pitanja: koje šume treba eksproprišati, obrazovaće se ukazom na predlog Ministra šuma i ruda »Šumarski Savjet« u koji ulazi: Generalni direktor šuma (ili njegov zamjenik); dva viša činovnika ministarstva šuma i rudnika; jedan direktor oblasne direkcije šuma; po jedan predstavnik ministarstva: trgovine i industrije, pravde, poljoprivrede i agrarne reforme; po jedan delegat Industrijske komore i Jugoslavenskog šumarskog Udruženja (koga upravni odbor predloži) te jedan profesor šumarskog fakulteta.

2. Za procjenu šuma imenovat će se ukazom a na predlog Ministra Šuma i Rudnika sudovi, koji će na licu mjesta donositi svoj zaključak.

Ovaj će sud sastavljati: po jedan šumarski činovnik iz centrale oblasne Direkcije šuma, koga odredi Ministar Šuma i Rudnika, te jedan predstavnik posjednika, koji mora biti državljanim S. H. S.; ova dvojica biraju trećega, koji mora biti šumarski kvalifikovani stručnjak. U slučaju da se prva dva ne slože u izboru stručnjaka, ustanovit će ga Šumarski savjet.

3. Nezadovoljne stranke imadu pravo priziva nadležnim apelacionim sudovima, čije su presude pravomoćne.

4. Sve troškove sudova oko procjena i eksproprijacije padaju na teret onoga, u čiju se korist vrši eksproprijacija.

II. U pogledu donošenja šum. zakona izrazio je odbor mišljenje, da se ne će doći do rezultata namjeravanim načinom, po kojem ima nacrt tog zakona izraditi komisija, sastavljena od činovnika ministarstva, koji jedva dospijevaju rješavati i redovite službene poslove. Zaključeno je predložiti popunjenoj komisiji sa priznatim šum. stručnjacima-pravnicima.

Što se tiče sadržaja zakona zaključeno je predložiti, da isti normira sve, što ima trajnu vrijednost, a da ne dolaze unutra odredbe, što mijenjaju današnje pravne odnose i koje imadu samo prelazno značenje kao: otkop servituta, ograničavanje šuma i eksproprijacija velikog šum. posjeda.

III. Nakon načelne rasprave upućeni su nadležnim sekcijama predlozi: g. ing. Marinovića (O mogućnosti rada u vlastitoj režiji u većem objamu i O carinama na drvne proizvode) te o organizaciji službe, povodom dostavljenog protesta Udruženja jugosl. inžinjera i arhitekta protiv stavljanja tehničke službe pod policijsku oblast; zaključeno podnijeti predstavke po predlogu: Čirko-većevom (Protiv uništavanja hrastovih šuma za izradu željez. podvlaka); Divjakovom (Za obrazovanje Privrednog savjeta); Vučetićevom (Za ustanovljenje penzionog fonda neukaznog osoblja u Srbiji i Za što skorije donošenje činovničkog zakona).

IV. Ustanovljen je dnevni red za glavnu skupštinu (Vidi Poziv).

V. Zaključeno, da članovi podnesu tajništvu predloge za izmjenu Pravila i Poslovnika do konca augusta o. g.

Poziv članovima III. sekcije

(za gojenje i čuvanje šuma te za šumsku produkciju).

Na sjednici glavne uprave J. Š. U. u Sarajevu iznio je ing. Marinović ovaj predlog:

„Prije rata je bilo malo država, koje su raspolagale s takovim kompleksima prašuma, u kojima je bio opravдан način eksploatacije pomoću koncesija na dulje vrijeme. Sve one zemlje, u kojima su bile prilike iole sredene, a željeznička i putna mreža barem donekle razvijena, uzimala je državna šumska uprava eksploataciju šuma te s njom skopčanu izgradnju mreže šumskih prometila u svoje ruke posvuda, gdjegod su izlazili rokovi dugotrajnih ugovora.

To preuzimanje eksploatacije u vlastite ruke bilježi šumarstvo tih država kao preporod, nakon kojega je nastao novi život tako u pogledu uzgoja šuma, eksploatacije i izgradnje prometila kao i u pogledu administracije, koja se je morala sve više akomodirati novim prilikama, gubeći sve više značaj ukočene birokracije. Šumska industrija pozdravila je taj korak s najvećim oduševljenjem, jer je oslobođivši se brige oko eksploatacije mogla sve sile posvetiti razvoju i procватu industrije, a šumska trgovina se je mogla baciti na svoj pravi poziv: traženje i udovoljavanje vanjskog tržišta, napuštajući značaj dozmačeg posrednika.

Od svega je imala država i direktnе koristi, koja se je očitavala uglavnom u povišenju na panju.

Dok je tako u inozemstvu već koncem prošlog stoljeća nastao ovaj preporod, sa žalošću moramo konstatovati, da se kod nas koncesije na dugo vrijeme ne samo ne eliminiraju, nego sve većma favoriziraju tako, te se mlađa šum. generacija s upropasćenjem pita: hoće li joj još uopće ostati drž. šuma, u kojima bi mogla danas sutra razviti rad u smjeru dizanja intenziviteta drž. šum. gospodarenja?

Ove se koncesije opravdavaju time: 1. što je tobože država sa svojom birokratskom upravom uopće nesposobna za eksploataciju u vlastitoj režiji i 2. da nema sretstava za investicije.

Prije nego li prelomimo štap nad vlastitom režijom treba da istražimo, jesu li ti prigovori opravdani i mogu li se grješke popraviti te državi stvoriti

preduvjete za rad u režiji, koji je jedini u stanju podići prihod drž. šuma te našim ambicioznim šumarskim službenicima povratiti već izgubljeno zadovoljstvo i veselje za službu te dati prilike za ekspanziju njihovo volji za rad. Stoga predlažem, da III. sekcija rada do glavne o. g. skupštine raspravi:

1. Je li eksploatacija na dugi niz godina opravdana i kada?
2. Je li kraj današnjeg sistema moguć rad u vlastitoj režiji?
3. Ako nije, koje su tome zaprke i kako ih treba ukloniti?
4. Na koji način da se u većem obimu omogući izgradnja mreže šumskih prometila, kao jednog od preduvjeta rada u vlastitoj režiji?»

Prema zaključku odbora dostavlja se svim članovima III. odsjeka rada kao i ostalim članovima J. Š. U. s pozivom, da svoje predloge u tom pogledu pošalju do 25. VIII. potpisanim, da ih se uzmogne pretresti na glavnoj skupštini u Beogradu.

U Zagrebu, 27. VII. 1922.

Za predstojnika III. sekcije: *prof. dr. Levaković v. r.*

Poziv članovima VI. sekcije.

(za šumsku trgovinu, promet i industriju).

Povodom predloga g. ing. Marinovića, a prema zaključku odborske sjednice u Sarajevu, pozivaju se gg. članovi ove sekcije kao i ostali članovi J. Š. U. koji se bave ovim pitanjem, da bi izvoljeli potpisanim podnijeti konkretnе predloge glede uredenja pitanja željezničkih tarifa kao i uvoznih i izvoznih carina na drvo u našoj državi.

To će se pitanje uzeti u raspravu prigodom konstituisanja odsjeka na skupštini u Beogradu, da J. Š. U. uzmogne u toj stvari zauzeti decidirano stazovište i staviti ministarstvu konkretnе predloge.

Predlozi neka se izvole slati potpisanim najkasnije do 25. VIII. o. g.

Za pročelnika VI. sekcije: *Lenarčić v. r.*

*

Nakon sjednice napravili su učesnici izlet u Sjetline, gdje su razgledali veliku, modernu pilanu tvrtke Feltrinelli et comp., kao i preduzeće u Tesliću. Prvom prilikom donijet ćemo opširan prikaz ovog preduzeća, koje je po svojoj veličini jedinstveno ne samo u Jugoslaviji nego u čitavoj Evropi. Ovom zgodom željeli smo sa strane udruženja izraziti zahvalnost tvrci i svim njezinim činovnicima za gostoprимstvo i trud, koji su uložili, da se izletnici upute i u najmanje tančine komplikovanog procesa suhe destilacije u samoj tvornici. Zatim je pokazana gradnja šumske željeznicice u teškom terenu i uređaj male žage na turbinu. Svuda se opaža vješta ruka gen. direktora Karolyja, kojemu služi na čast, da kao šumarski stručnjak stoji na čelu ovog kolosalnog preduzeća.

G. šumarnik Knežević prikazivao nam je nastojanje šumske uprave, da dovede u sklad interese potrajnog šumskog gospodarenja sa zahtjevima šumske industrije, koja si pomoću 25godišnjeg ugovora osigurava veliku godišnju potrebu od 200.000 m^3 drveta. Prema dosadašnjem iskustvu ti su interesi našli najbolje jamstvo u oplodnoj sjeći.

Pozornost svih učesnika pobudila je pojava, koju bi mogli nazvati raskršnjom tamošnjeg šumarstva. To su tzv. *uzurpacije*, koje nas potiskeju na nomadski život u počecima ljudske kulture. Čudno zvuči, kad se danas u parlamentarnoj državi nalaze slučajevi onakovog smetanja ili bolje reći otimanja državnog posjeda, kakav je uobičajen na nekojim mjestima u Bosni. Dok se na jednom kraju globe pojedinci, što ne rasijeku koje stabalce zaraženo ličinkom potkornjaka, dotle se onđe trpi uništavanje i paljenje stotina hektara najljepše šume, a svojina posjeda dokazuje se potvrdom o odlježanoj kazni radi smetanja posjeda.

Da se to pitanje čim prije rasčisti, pozivamo gg. kolege iz Bosne, da o tome pitanju napišu svoje mnijenje i stave predloge za čim skoriju sanaciju.¹ M.

P o z i v

na

REDOVITU GLAVNU SKUPŠTINU J. Š. U.

koja će se održavati u Beogradu 8. septembra i narednih dana u 9 sati pr. podne s ovim dnevnim redom:

1. Izvještaj upravnog i nadzornog odbora o dosadašnjem društvenom radu.
2. Podijeljenje razrešnice upravnom i nadzornom odboru.
3. Izbor nove uprave.
4. Izvještaj odsjeka rada, rasprave i zaključci.
5. Budžet.
6. Promjena Pravila i Poslovnika.
7. Eventualija.

Dan prije t. j. 7. septembra u 9 sati pr. podne održat će se sjednica upravnog i nadzornog odbora kao i konstituisanje odsjeka rada. Stoga se upozoraju članovi odbora i odsjeka, da već 6og u večer ili najkasnije 7og u jutro budu u Beogradu.

Predlozi za izmjenu pravila kao i ostali predlozi imaju se predložiti do konca augusta tajniku udruženja.

Učesnici skupštine neka prijave broj članova (dame ili gospoda) do 15. VIII. i to: Za Srbiju g. načelniku min. Stamenoviću; za Sloveniju g. ing. Ružiću (Ljubljana); za Bosnu g. šumarniku Bajiću (Sarajevo); za Hrv., Slav., Dalm. tajniku J. Š. U. g. ing. Marinoviću (Zagreb). *Predsjedništvo.*

¹ Vrlo ćemo rado ustupiti mesta raspravama te o tom pitanju otvoriti anketu u Šumarskom listu. Op. ur.

Službene vijesti.

Osobne vijesti.

U ime njegovog veličanstva Aleksandra I po milosti Božjoj i volji Narodnoj kralja Srba, Hrvata i Slovenaca a na osnovi ovlašćenja (čl. 59. Ustava) ministarski savet kraljevine Srbija, Hrvata i Slovenaca.

Na predlog Ministra Šuma i Rudnika, a na osnovu čl. 38. Uredbe od 27. juna 1921. godine o izmenama i dopunama Uredbe o Ustrojstvu Ministarstva Šuma i Rudnika od 15. marta 1919. godine, i o organizaciji šumarske struke u Kraljevini Srbija, Hrvata i Slovenaca, postavlja:

za inspektora I. klase Glavne Rudarske Direkcije Dorda M. Okanovića, inspektora iste klase Opštег Odelenja Ministarstva Šuma i Rudnika — po potrebi službe.

Ministar Šuma i Rudnika neka izvrši ovaj Ukaz.

U Beogradu, 5. maja 1922. god.

Predsednik Ministarskog Saveta, Zastupnik Ministra Inostranih Dela

Nik. P. Pašić, s. r.

(Slijede potpisi svih ostalih Ministara).

Ministar Šuma i Rudnika: *Z. Rađajlović, s. r.*

*

U ime Његовог Величанства Александра I., по милости Божјој и вољи Народној краља Срба, Хrvата и Словенаца а на основи овлашћења (59. Устава) Министарски Савет Краљевине Срба, Хrvата и Словенаца.

На предлог Министра Шума и Рудника, а на основу чл. 38. Уредбе од 27. јуна 1921. год. о изменама и допунама Уредбе о Устројству Министарства Шума и Рудника од 15. марта 1919. год. и о организацији шумарске струке у Краљевини Срба, Хrvата и Словенаца поставља:

за инспектора II. класе Општег Одељења Министарства Шума и Рудника Војислава Ј. Јовановића, инспектора исте класе Генералне Дирекције Шума, по потреби службе.

Министар Шума и Рудника века изврши овај Указ.

У Београду, 5. маја 1922. године.

Председник Министарског Савета,

Заступник

Министар Шума и Рудника.

Министра Иностраних Дела,

Ж. Рађајловић, с. р.

Ник. П. Пашић, с. р.

(Слиједе потписи свију осталих министара).

*

Šumarski odsjek Ministarstva Šuma i Rudnika u Zagrebu podijelio je Miki Neraliću broj 359 iz Oštaria iznos od 50 Din (petdeset Dinara) u ime nagrade za uhvaćena i uništena dva mlada vuka.
Broj: 1088.

Umrli su:

Ing. Andrija Geschwind
šumarski nadsavjetnik.

3. aprila o. g. preminuo je u Mostaru ovaj odlični suradnik na polju šumarstva. Preminuo je nakon 29 godišnjega službovanja u ovim zemljama. Nije išao širokim putem sviju, nego stazom, kojom se samo pojedinci veru, stazom, koja vodi najvišim vrhuncima. Uz svoje dužnosti bavio se je neprestano intenzivno šumarskom znanosti te se može kazati, da skoro nema knjige, koju ga ne samo da je pročitao, nego i temeljito proučio. Čovjek željezne energije, ne-pokolebit — ljudina.

Rođen je god. 1868. u Tenu u Českoj kao sin nadšumara. Svršio je šumarsku visoku školu u Beču i dvije godine na kulturnoj tehnici. Kao činovnik položio je god. 1901. na visokoj šumarskoj školi u Beču ispit za nastavnika na šum. srednjim školama (gospodarstvena grupa). Kao kot. izvjestitelj bio je u Županju u Rogatici; od god. 1904.—1917. kod šum. odsjeka u Sarajevu, a od tada kao okružni šumarski izvjestitelj u Mostaru.

Osobito se je bavio pošumljivanjem krša i entomologijom, oboje sa vanrednim uspjehom. Kao okružnomete šum. izvjestitelju u Mostaru bilo mu je podvrženo ukupno pošumljivanje hercegovačkoga krša.

U entomologiji ovjekovečio se je, otkrivši nove vrsti kukaca. Bio je priznat suradnik najodličnijih listova kao: »Zentralblatt für das gesamte Forstwesen«, »Naturwissenschaftliche Zeitschrift für Land- und Forstwirtschaft« i »Wiener Forst- und Jagdzeitung«.

Žao mi je, da radi pomanjkanja potrebnoga materijala i vremena zasada nemogu da dadem zaokruženi pregled ukupnoga rada ovoga vrsnoga stručnjaka.

Za ilustraciju intenzivnosti njegovog rada navest će samo ukratko, što je sve — i to samo koliko je meni poznato — objelodanio od godine 1920. do smrti u »Centralblatt für das gesamte Forstwesen« (»C«) i »Oesterreichische (Wiener Allgemeine) Forst- und Jagd-Zeitung« (»F«).

Godine 1920. izašla je u »C« opširna rasprava o preporodnoj sjeći šikara na kršu pod naslovom: »Die Technik der Wesselyschen Resurrektionshiebe in den Laubholzkrüppelwaldresten des Karstes«.

Rasprava pokazuje osobito i na prvi pogled — kao i sve, što je Geschwind pisao — široki horizont ovoga stručnjaka. Strogo sistematski poredani materijal iz ovoga područja pošumljivanja krša, propleten je dragocijenim fitobiološkim i entomološkim opažanjima. Način pisanja je rigorozno znanstven; svaka je tvrdnja opširno obrazložena. Rasprava je zasluzila, da što prije bude prevedena na naš jezik, da bude pristupačnija širim krugovima.

Sličnoga su sadržaja članci u »F« o raznim gospodarstvenim metodama odgajanja šume i iskorištavanja šumskoga zemljišta u hercegovačko-dalmatin-skome kršu.

Prvi je od ovih članaka bio izašao još godine 1917. pod naslovom: »Die Lazina-Wirtschaft im herzegovinisch-dalmatinischen Karstflitorale«. God. 1921. episuje Geschwind pod naslovom: »Einige forstliche Wirtschaftsmethoden im herzegovinisch-dalmatinischen Karst« razne načine, kako narod u tome pod-

ručju u ogradama odgaja šumu, žukvu (*Spartium junceum L.*), kadulju (pelin, *Salvia officinalis L.*) te kako se pripravlja teren za travu i brst.

God. 1920. izašlo je u »F.« uputstvo o dubrenju rasadnika u kršu pod naslovom: »Aus der Praxis der Saatschuldüngung im bosnisch-herzegowinischen Karstgebiete.« Način je potpuno originalan, strogo primijenjen okolnostima krša.

God. 1921. izašao je u »F.« članak: Die Eichenwurzelbrutpolster im bosnisch-herzegowinisch-dalmatinischen Karste, u kome navada za uzrok tome, da u kršu često susrećemo niske žbunovite guste rekbi jastuke hrastovine to, da su to izdanci iz tankih žila, koji, i ako se zaštite od ogrizavanja marve, nemaju sposobnosti, da se normalno razviju.

God. 1920. obradio je Geschwind u »F.« gospodarenje (ako ga smijemo takovim nazvati!) u našim šikarama, koje precizira kao niske (izdanačke) šume, kojima se gospodari prebornom sjećom. Naslov je tome članku: »Der plenter- oder femelwaldartige Niederwald.«

God. 1921. izdao je u »C.« dvije fitobiološke rasprave i to: »Ein Beitrag zur Biologie der Panzer- oder weissrindigen Kiefer (*Pinus leucodermis Ant.*)« i »Die Bedeutung des Zwergwacholders (*Juniperus nana Wild.*) für den Gebirgswald.« Obe rasprave donose skroz nova dragocjena opažanja — ispušteno je sve, što je već bilo pristupačno putem raznih monografija.

Interesantno je, da je prva rasprava nastala nusredno prigodom studija o životinjskim štetnicima i parazitnim gljivama na ovoj vrsti bora. Rezultat ovih istraživanja žalivože nije objelodanjen — smrt je cijenjenoga druga zatekla pri ovome radu.

U Hercegovini je Geschwind na zanovijeti (*Cytisus Weldenii Vis.*) otkrio i biološki opisao dvije nove species *Philocophthorus*, koje je profesor Seitner godine 1920. opisao u »C.« i nazvao *Philocophthorus Geschwindi* n. sp. i *Philocophthorus hercegovinensis* n. sp.¹

Ovo je tek meni poznati objelodanjeni rad od zadnje dvije godine, a koliko je toga još čekalo da se objelodani!

Smrt nam ga je otela iznenada, srušila ga usred rada. Žalimo ga kao jednoga od naših najboljih stručnjaka, dobrog druga i čovjeka, kojemu je eto suđeno, da počiva u onome kršu, za koji je — kako lijepo navodi ing. Julije Fröhlich u »Wiener Allgemeine Forst- und Jagdzeitung« — uložio rad svoga života.

Lahka mu zemlja! Vječna mu uspomena!

Prof. Drag. Vesely.

*

† **Љубомир Бајовић**, privremeni podšummar III. kl. vršilač dužnosti šef-a Šumske Uprave u Pečići umro je 20. maja ove godine, posle dводневne teške bolesti i to odmah po predaji dužnosti i pri polasku na put za Leškovac где je bio premештен. Pokojnik je bio iz reda оних наших šumarskih službenika, koji su učili viši praktički šumarski kurs u Beogradu. Pojavljuju mu dužnost, prema mestu i prilikama с којима се има рачунати, вршио

God. 1919. napisao je Geschwind u »F.« članak: »Das Vorkommen und die Ausbreitung des Schakals in der Hercegovina«; god. 1916.: Über die Ausbreitung und wirtschaftliche Bedeutung des Eichenmehltaupilzes in Bosnien und der Herzegovina.«

je na zadовољstvo претпостављених му. Према својим подчињеним био је коректан, а у грађанству је имао леп глас. Учествовао је у свима миналим ратовима као резервни официр и одликован је последњи пут чином резервног капетана прве класе. Умро је још као млад човек од 32 год. старости. Оставио је после себе супругу и једно мушки дете. Шумарска служба губи у њему једног вредног радника, војска једног добrog војника, а породица свога хранитеља. Заслужно је да му се каже: Бог да га прости и лака му прна земља!

J.

Broj 2767/1922.

NATJEČAJ.

U smislu naredjenja šumarskog odsjeka ministarstva šuma i rudnika u Zagrebu od 10. 7. 1922. broj 6499, raspisuje se natječaj za popunjene izpraznjenih mesta i to jedno mjesto kontrolnog nadlugaru sa sjedištem u Pitomači i četiri mesta srezkih lugara u području kotarske šumarije u Koprivnici, Novigradu-Pođr., Gjurgjevcu i Rači.

Beriva su:

a) nadlugarā plaća godišnje 1300 Din, putni paušal 300 Din, propisane dnevnice za vanjsko službovanje, 4 metrička hvata ogrievnih drva u dvor postavljenih, 4 jutra deputatnog zemljista, za odijelo paušal 100 Din;

b) srezkih lugara: plaća 1000 Din, tri metrička hvata ogrievnih drva na panju, dva jutra deputatnog zemljista, paušal za odijelo 75 Din.

Nadlugar i lugar imadu k tomu dodatak na skupoću prema postojećoj naredbi.

Molbama propisno biljegovanim koje se imadu predložiti do konca augusta ove godine ima se priložiti:

Krstni list, svjedočba o državljanstvu kraljevine SHS, svjedočba o položenom lugarskom ispitnu, liječnička svjedočba o podpunom zdravlju i svjedočba o ponašanju.

Prednost imadu jugoslovanski dobrovoljci i invalidi.

ŠUMSKO-GOSPODARSTVENI URED IMOVNE OPĆINE GJURGJEVAČKE

U Bjelovaru, dne 15. jula 1922.

KOTARSKI URED U BUGOJNU.

Broj: 5671/22.

Bugojno, dne 17/7. 1922.

OGLAS DRAŽBE.

Kod kotarskog ureda u Bugojnu, prodavaće se dne 5. augusta 1922. u 10 sati prije podne putem javne usmene i pismene dražbe 200 m³ bukovog ogrijevnog drveta u šumi »Trišnjevac« od starih, šupljih i prezrelih stabala.

Isklična cijena iznosi 12 Dinara po prostornom metru na panju.

Svaki nudioč ima položiti prije dražbe vadij od 240 Dinara, inostranci 420 Dinara u gotovom ili državnim bonovima.

Pismene ponude sa vadijem treba poslati zapečaćene gornjem u uredu, a moraju stići najdulje do 5. augusta 1922. u 10 sati.

Stoji svakome reflektantu slobodno da šumu prije dražbe pregleda.

Pogodbe kupnje i prodaje izložene su na uvid kod kotarskog ureda u Bugojnu.

Direkcija Šuma bira slobodno između usmenih i pismenih ponuda i može sve bez navedenja razloga odbiti. Kotarski predstojnik: n. z. Trafimov, v. r.

Natječaj.

Za podjeljenje potpora iz zaklada za uzgoj djece šumarskih činovnika za školsku godinu 1922./23. raspisuje se ovime natječaj.

Prema § 2. zakladnice imaju pravo na te potpore, djeца, odnosno siročad aktivnih i umirovljenih činovnika krajših imovnih općina, zemaljskih šumarskih činovnika gradskih, upravnih općina i zemljšnjih zajednica, koja kao redoviti učenici polaze više djevojačke škole ili ženski licej, strukovne muške ili ženske škole, te srednja ili ovima nalika učilišta (gimnazije, realne gimnazije, učiteljske, više trgovачke i nautičke škole i t. d.) zatim djeца činovnika pomenutih kategorija, koja polaze kao slušatelji visoke škole (sveučilišta, više tehničke škole, rudarske, šumarske, gospodarske ili veterinarske visoke škole odnosno akademije i t. d.); nadalje njihova djeца, koja su upisana kao redoviti učenici na kojoj akademiji obrazovanih umjetnosti ili na kojem glazbenom zavodu, te napokon djeца, koja su pitomeći kojega vojničkog uzgojnog ili obrazovnog zavoda, u koliko možda ne uživaju ondje posve besplatno mjesto.

Za dječa, koja polaze ili kane polaziti srednje i ovima nalika učilišta, ima molbenicu predložiti njihov otac ili tutor ter istoj priložiti:

1. Krsni list učenika;

2. Svjedočbu o uspjehu u naucima u prošlom školskom godištu, te

3. po nadležnom općinskom odnosno gradskom poglavarstvu izdanu svjedočbu o imućvenom stanju djeteta i njihovih roditelja.

Slušatelji visokih i ovima sličnih zavoda mogu svoje molbe i sami predložiti, a treba da im prilože osim krsnog lista i svjedočbe o svom imućvenom stanju i imućvenom stanju svojih roditelja, još i svoje kolokvijalne svjedočbe za minulo poljeće, odnosno svjedočbu o zadnjem položenom državnom ispitu.

Molitelji treba da u molbi naznače svoje obitavalište i stan, ter zavod kojeg će polaziti dotični učenik, odnosno slušatelj, za kojega se potpora moli.

Nebiljegovane molbenice imaju se predložiti Šumarskom odsjeku Ministarstva Šuma i Rudnika, Zagreb, Kipni trg broj 9., najkasnije do 16. kolovoza 1922.

Na zakašnjele i ne valjano obložene molbe ne će se uzeti nikakav obzir.

U Zagrebu, dne 5. srpnja 1922.

ДИРЕКЦИЈА ШУМА У САРАЈЕВУ.

Број: 16.959/22

Сарајево, дне 15. јула 1922.

Д. III.

Оглас.

Код дирекција шума у Сарајеву продајаће се дне 14. августа 1922 у 10 сати путем јавне усмене и писмене дражбе око 4000 метричким центима буниковог коријења и око 1000 метричким центима буниковог лишћа у подручјима срезова Кључ, Јајце, Гламоч и Бос. Петровац односно у подручјима шумске управе у Дрвару, Кључу и Шипову.

Исклична цијена изнада 1 (један) Динар за један килограм осушеног коријења и $\frac{1}{2}$ (半个) Динара за један килограм осушеног листа бунике.

За годину 1922 плаћање достало је оне цијене, које се получе на овој дражби за килограм буниковог коријења односно листа, дочим ће за све остale године трајања уговора плаћати 12% од продајне тржне цијене за килограм сухог буниковог коријења а 50% од продајне тржне цијене за килограм сухог буниковог листа.

Рок искоришћавања траје 10 година те почиње са 1. јулом 1922 а свршава концем Децембра 1931.

Сваки пудиоц мора да положи прије почетка усмене дражбе таксenu марку од 20 Динара и вадиј од 50.000 Динара у готовом или у ваљаним вриједносним папирима.

Писмене понуде снабдијевене са вадијем и биљеговане са таксеном марком од 20 Динара треба послати запечаћене Дирекцији Шума у Сарајеву где морају стићи најкасније до 14. Августа 1922 у 10 сати а да се спријечи отварање морају да носе споља напис:

»Понуда за купњу буниковог коријења и листа.«

Неће се узети у обзир најкадне усмене или писмене понуде и очитојања. Сваком рефлектанту стоји на вољи, да прије дражбе прегледа предјеле искоришћавања.

Услови купње и продаје изложени су на увид код Дирекције шума у Сарајеву, где се могу за вријеме уредских часова добити и поближе информације.

Господину Министру Шума и Рудника пристоји право, да бира слободно између стављених понуда односно, да све и једну одбије без наведења разлога.

Broj 6271—1922.

Oglas

o polaganju državnog ispita za samostalno vodjenje šumarskog gospodarstva.

Na temelju privremene naredbe Ministarstva Šuma i Rudnika, glavne šumarske direkcije, od 22. oktobra 1919, broj 15.462. raspisuje se ovime natječaj za polaganje državnoga ispita za samostalno vodjenje šumarskog gospodarstva.

Molbe za polaganje tog ispita imaju kandidati predložiti Šumarskom odjeku Ministarstva Šuma i Rudnika u Zagrebu, najkasnije do 10. septembra ove godine i to oni, koji se nalaze u javnoj službi putem svoje pretpostavljene oblasti, a ostali putem nadležne političke oblasti.

Molbi valja priložiti:

1. Krsni list.

2. Svjedodžbu zrelosti i svjedodžbu o svršenim šumarskim naukama na sveučilištu Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u Zagrebu.

Kandidati, koji su šumarske nauke svršili na kojoj drugoj visokoj školi, imaju dokazati, da su položili sve propisane ispite iz onih predmeta, iz kojih se ispit polaže na sveučilištu Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u Zagrebu.

3. Svjedodžbu o neporočnosti, izdanoj po nadležnoj političkoj oblasti.

4. Kratki opis života.

5. Svjedodžbu, da je molitelj nakon svršenih nauka bar godinu dana bio u praktičnoj šumarskoj službi kod kojeg uredjenog šumskog gospodarstva.

Лицитација храстових и других дрвета.

Дирекција Шума у Апатину продајаће на основи одобрења Министарства Шума и Рудника бр. 15220, од 16. јуна о. г. **на дан 18. августа 1922.**
у 11 часова путем јавног писменог (оферти) надметања и друга дрвета и то:

Плананска сејна шума	Назив шуме Број шумаске парцеле кат. јут.	Врста дрвета					Дрвна маса			Проце-њена вредност динара	Удаљеност шуме од км	
		храст	брест	цер	траб	јавор клен и остало	грађа	храст	брест	траб		
		број табала (д' вета)					м³					
I.	115.8	6078	615	5538	3428	424	2417	646	113	24243	2,714.560	Лучавског приста-
IV.	128.5	4852	1655	4211	2224	1086	2338	607	80	24069	2,416.038	ништа Ново Село 8,- жел. ст. Бач. 11.-
V.	27.4	1672	691	46	2289	63	1503	524	98	5961	1,263.032	
Свега:	271.7	12602	2961	9795	7941	1573	6258	1777	291	54273	6,393.630	

Лицитација ће се одржати у канцеларији Дирекције Шума у Апатину.

УСЛОВИ:

1. Примаће се само писмене запечатане понуде, које се морају пратити дирекцији шума до 10 часова одређеног дала за лицитацију. Овако затворене понуде морају носити натпис »Понуда«, морају бити таксиране са 20 динара; снабдевене са кауцијом у износу од 5% процењене вредности у готовом новцу или вредносним хартијама, којима држава признаје ваљаност: уверењем да је понуђач платио порез за раније године и последње полуодигрите Депешом или накнадно поднете понуде, прописно нетаксиране неће се узети у обзир.

2. Понуда се може ставити засебно на сваку поједину парцелу а и кумултивно за све парцеле.

3. У понуди треба нагласити да су понуђачу сви услови добро познати и да их у целоти прихваћа.

4. Купац мора са сечом, израдом и извозом бити готов до 1. априла 1924. год.

5. Купац је обавезан извршити извесне оправке на неким зградама, а према израђеним најртима дирекције шума, где ће добити и ближа обавештења.

6. Министар Шума и Рудника задржава себи право прихваћања понуде без обзира да ли је она и највећа.

7. Ближи услови могу се видети: у Генералној дирекцији Шума у Београду и дирекцији шума у Апатину.

Дирекција Шума.

Kotarski ured u Jajcu.

Broj 753-22.

Dne 25. jula 1922.

Oglas.

Kod kotarskog ureda u Jajcu prodavat će se u ponedjeljak dne 21. augusta 1922 u 10 sati do podne putem javne usmene i pismene dražbe oko 700 (sedamsto) m³ četinjastog drveta od izvala, vjetroloma, sušika i ostataka neizradenog drveta u šumskom predjelu »Sovič-planina«.

Isklična cijena je 40 (četrdeset) dinara po m³ bez obzira, da li je tehničko ili ogrijevno drvo.

Svaki nudioč ima položiti prije početka dražbe vadij u gotovom novcu, uložnoj knjižici, ili državnim bonovima i to domaći 2800, a stranci 5600 dinara.

Reflektanti mogu šumu prije dražbe razgledati, te uvjete kupnje i prodaje uvidjeti kod kotarskog ureda u Jajcu, soba šumskog referenta.

Direkcija šuma u Sarajevu bira slobodno između usmenih i pismenih ponuda i može sve bez navedenja razloga odbiti.

Privr. kot. upravitelj: *Dr. Ehrenreich v. r.*

Načelnik sreza fočanskog.

Foča, 14. jula 1922.

Broj: 7029/1922.

Oglas.

Kod srezkog načelstva u Foči prodavaće se u utorak 29. augusta 1922 u 10 sati putem javne usmene i pismene dražbe 2500 prostornih metara bukovog ogrijeva na panju u šumi Vučevice.

Isklična cijena iznosi 15 (petnaest) dinara po prostornom metru, bez obzira na kvalitet do 7 cm dobljine.

Svaki nudioč ima položiti prije početka dražbe vadij u iznosu od 3750 dinara u gotovom ili u državnim bonovima.

Pismene ponude treba slati zapečećene sreskom načelstvu u Foču sa naznakom: »Ponuda za kupnju ogrijeva u šumi Vučevice« i to najdalje do 29. augusta 1922 u 10 sati.

Dostalac dužan je uplatiti 10 % kupovine u korist Jugoslavenskoga šumarskoga udruženja.

Svakome reflektantu slobodno je drvo prije dražbe pregledati.

Pogodbe kupnje i prodaje mogu se zaznati kod potpisatoga načelstva soba broj: 7.

Ministarstvo Šuma i Ruda bira slobodno između usmenih i pismenih ponuda i može svakoga odbiti bez navoda razloga.

Šumska uprava u Sjetlini.

Broj: 683.

OGLAS.

Šumska uprava u Sjetlini prodavat će u subotu 9. septembra 1922 u 11 sati putem javne usmene i pismene dražbe oko 350 prost. metara izradjenog i 650 prost. metara stojećeg bukovog ogrevnog drveta u šumi »Melac« uz iskličnu cijenu od 18.75 dinara za jedan prost. metar izradjenog i 10 dinara za jedan prost. metar stojećeg drveta.

Drvo može svaki reflektant u šumi pregledati.

Prije početka dražbe dužan je svaki reflektant položiti kod ove uprave vadji u iznosu od 1307 dinara kao i takšenu marku od 20 dinara.

Pasmene ponude obložene gornjim vadijem, taksenom markom od 20 dinara kao i svaki prilog biljegovat sa 2 dinara, te natpisom »Ponuda na 350 prost. met. izradjenog i 650 prost. met. stojećeg ogrevnog drveta u šumi »Melac« imadu se zapečaćene najkasnije do 8. septembra o. g. ovoj upravi pripislati.

Dražba se neće održavati, ako istoj nepristupe makar tri ozbiljna kupca. Kupac je obvezan platiti 0.1 % cijelokupne kupovnine Jugoslav. šumarskom udruženju u Zagrebu.

Uvjeti kupnje i prodaje izloženi su na uvid kod ove uprave.

Direkcija šuma bira slobodno između usmenih i pismenih ponuda i stoji joj pravo sve bez navadjanja razloga odbiti.

Do rješenja vezani su nudioci na svoje ponude.

Sjetlina, dne 21. jula 1922.

Sjeme akacije.

Tko želi imati dobro klijavog sjemena akacije (bagrema) za sjetvu u idućem proljeću, neka to prijavi do konca mjeseca rujna t. g. kr. kotarskoj oblasti u Dvoru, uz istodobnu naplatu od dvadeset i tri (23) Dinara po kilogramu.

Šumarski odsjek minist. šuma i rudnika Zagreb.

Sjeme crnogorice.

Šumska uprava u Tesliću proizvodi u državnoj sušari u Pribiniću sve vrsti sjemenja domaćih četinjača.

Obzirom na dobar rod šišarica u ovoj godini preporuča se svim državnim i privatnim šumskim upravama i preduzećima.

Narudžbe i upiti upućuju se Šumskoj upravi u Tesliću (Bosna).

6. Samostalno sastavljeni i sopstvenim mišljenjem popraćeni strukovni opis posala, kojima se je molitelj bavio i koji je vidio za vrijeme svoje praktične službe.

Ovaj opis ima biti potvrđen po predpostavljenom šumarskom uredniku.

Ispit će se obdržavati pred naročito postavljenim ispitnim povjerenstvom dne 18. septembra i ostalih dana u prostorijama Šumarskoga doma u Zagrebu.

Šumarski odsjek Ministarstva Šuma i Rudnika.

U Zagrebu, dne 7. srpnja 1922.

Broj 4187/1922.

Objava licitacije.

Na dan 7. Septembra u 11 sati pre podne, prodavaće se u kancelariji Kr. Direkcije Šuma u Vinkovcima, javnom ofertalnom licitacijom, njemačka bačvarska roba, uz početnu cenu po 1 (jednom) akovu.

A. roba I. klase: Dinara 45 (četrdeset i pet):

Grupa br. I. smeštenu na stovarištu kod željezničke stanice Novska.

"	II.	"	"	"	"	"	"
"	III.	"	"	"	"	"	"
"	IV.	"	"	"	"	"	"
"	V.	"	"	"	"	"	Rajić.
"	VI.	"	"	"	"	"	Medare-Dragalić.

B. roba II. klase Dinara 25 (dvadeset i pet):

Grupa br. VII. smeštenu na stovarištu kod željezničke stanice Novska.

"	VIII.	"	"	"	"	"	"
"	IX.	"	"	"	"	"	"
"	X.	"	"	"	"	"	"
"	XI.	"	"	"	"	"	Rajić.
"	XII.	"	"	"	"	"	Medare-Dragalić.

U svakoj grupi I—VI ima oko 20.000—25.000—30.000 akova, a onim VII—XII. svakoj 1.000—2.500 akova. Roba je u glavnom 1—15 akovska, a debljina $\frac{6}{4}$ i $\frac{7}{4}$.

USLOVI.

1. Oferti se podnašaju zasebice za svaku gore navedenu grupu robe, bila ta I. ili II. klase, tako, da ponudjena cena po jednom akovu ima biti čitljivo ispisana kako ciframa tako i pismenima. Ponude na dve, više ili sve grupe (kumulativno) ne važe. Oferti imaju biti taksirani sa 20 Dinara te priležati kaucije u gotovom novcu ili u državom zagarantovanim hartijama od vrednosti i to za grupe:

I. klase, na svaku pojedinu 300.000 Din. (tri stotine hiljada).

II. klase, na svaku pojedinu 10.000 Din. (deset hiljada).

U ofertu ima biti izjavljeno, da su detaljni uslovi prodaje poznati i da ih nudjač u celosti prihvata.

Oferti, kasnije ili telegrafski podnešeni, te oni, nedovoljno ili nikako taksirani, ne uzimaju se u obzir.

2. Detailna lista o broju akova duge i dana, u svakoj pojedinoj grupi dobiće se, na zahtev interesenata, pre same licitacije, kod Kr. Direkcije Šuma u Vinkovcima te za grupu br.: I.—V. i VII.—XI. kod Kr. Šumske Uprave u Rajiću, a za grupu br.: VI.—XII. kod kr. Šumske Uprave Nova Gradiška.

3. Kvalitativno pregledavanje robe dozvoljeno je na stovarištu uz uslov, da se pre toga, ovo najavi nadležnoj Šumskoj Upravi. Kod toga mogu se izbijati iz poredjaja, kako pojedini komadi, tako i pretresti na pojedinim mestima, ceo poredjaj, a nakon toga sve postaviti u prvašnje stanje reda o trošku pregledača.

4. Kupac ima robu bezuslovno preuzeti u roku od 8 dana, od dana obaveštenja, da je licitacija odobrena. Rešenje o izvršenoj licitaciji doneće se za 3 dana. Kupovina se plaća na dva puta. Prva polovica — obračunata na osnovi liste — za 8 dana, od od dana obaveštenja, da je licitacija odobrena, a pre preuzimanja robe, a druga, za 14 dana nakon preuzimanja robe, a pre početka utovara.

5. Detailni uslovi prodaje mogu se saznati, za radno vremena, u kancelariji kr. Direkcije Šuma u Vinkovcima te kr. Šumskih Uprava Rajić i Nova Gradiška.

Vinkovci, dne 17. Jula 1922. god.

KR. DIREKCIJA ŠUMA.

Oglas.

Kod šumske uprave u Srednjem prodavaće se u subotu 5. augusta o. g. u 10 sati putem javne usmene i pismene dražbe oko 1500 m^3 crnogoričnih sušika u odjelima 34, 36, 37, 38, 39, 40 i 41 šumskog predjela Grab sa prosječnom iskličnom cijenom od 9 Din (devet dinara) za kubni metar na panju.

Drvo se može u svaku dobu u šumi progledati.

Svaki nudioc mora prije početka dražbe položiti vadij u iznosu od 1350 dinara bilo u gotovom bilo u državnim bonovima kao i taksenu marku od 20 Din. Strani podanici polažu vadij u dvostrukom iznosu. Pismene ponude providene su jamčevinom od 10% ponudene cijene i taksenom markom od 20 Din moraju stići upravi do 10 sati 5. augusta.

Posebni uvjeti prodaje mogu se pregledati kod šumske uprave u Srednjem.

Direkcija Šuma bira slobodno među ponudama i može sve bez navađanja razloga odbiti.

Do rješenja vezani su svi nudioci na svoje ponude.

Šumska uprava.

„SLAVEKS“

dion. društvo za šumsku industriju, Zagreb.

Proizvadja i eksportira: Rezanu hrastovinu najbolje slavonske kakvoće sa pilane Brod n./S. Parenu i neparenu bukovu gradju znamenite kakvoće sa pilane Pakrac.

„SLAVEKS“

société anonyme d' exploitation forestière,
Zagreb.

Produit et exporte: Sciage Chêne, de meilleure qualité de Slavonië de sa scierie de Brod s./S. Sciage Hêtre de la célèbre provenance de Pakrac de sa scierie de Pakrac (Slavonie) Etuvagé égal. Usine de talons en bois de Hêtre.

SLAVONIJA

društvo na dionice
za industriju drva

ZAGREB, Mažuranićev trg 11.

Telefon broj 20 - 56 i 17 - 22.
Osnovano godina 1904.
Zaposleno 1200 radnika.

Brzojavi : „SLAVONIJA“.
Dionička glavnica K 80,000.000.
Pričuvna glavnica K 37,500.000.

Parna pilana, tvornica furnira, pokućtva, sjedala za stolice i parketa u Brodu na Savi.

Izrađuje razanu gradju iz svih vrsti tvrdog drveta, naročito iz slavonske hrastovine, zatim furnire iz svih vrsti domaćog i eksotičnog drveta te iz vočaka. Sjedala za stolice i parketa iz hrastovine i bukovine.

Proizvadja masivno pokućtvo iz bukovine, hrastovine, brestovine, jasenovine i javorovine.

Podružnice i zastupstva u Beogradu, Brodu n. S., Wienu, Pragu, Brnu, Budapešti, Segedinu, Oradea Mare (Nagyvárád), Aradu i Bukareštu.

Ljubljana Fr. Ševčík Židovska ul.8
puškar in trgovec z orožjem

Ustanovljeni l. 1882.

Kr. prodaja smodnika (baruta).

Na drobno in debelo.

Najveće skladište raznovrsnih pušaka, repetirpištolja, samokresa te lov. pribora i municije. Upozorujem osobito na glasovite sulske zatvorene puške i trocjevkse. Bogat izbor finih opreme za lovece.

Oružje i municiju samo uz dozvolu za nošenje oružja.

Raspšišilje se po cijeloj državi.

Hajdeće skladište raznovrsnih pушака, repetirпиштоља, самокреса те ловачког прибора и муниције. Упозорујем особито на гласовите сулске затворене пушке и троцјевке. Богат избор финих опрема за ловце.

Оружје и муницију само уз дозволу за ношење оружја.

Распошиље се по цијелој држави.

PREKO 80% KLIJAVOSTI!

Kod nabave sjemenja

Crnog bora (pinus austriaca)

obratite se na domaću tvrtku

D. DUBRAVČIĆ, Nerežišće (Brac)

Cijene umjerene!

Sjeme zravo i čisto!

„TEGMA“

INDUSTRIJSKO I TRGOVINSKO D.D.

MIHANOVIĆEVA 2 ZAGREB TELEFON INT. 18-60

ODIO za građevni materijal - ODIO za željeznički materijal
- ODIO za centralna grijanja - ODIO za mineralna ulja -
TEHNIČKI ODIO

Glavno zastupstvo i skladište tvrtki :

Schoeller-Stahlwerke A.-G. Ternitz : Martin-čelik, čelik za alat,
čelik za brzotokarenje, spec. čelik. Svjetle osi za prenos: Transmisijske.

Josip Winter & Co., Radebe g - Sachsen : Vodokazne cijevi.
Tehnička stakla.

„K B“ A.-G., Wien : Elektromotori. Ventilatori. Ekshaustrori.
Elektromaterijal.

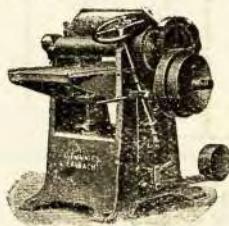
„Watproof“ A. - G., Prag: Watproof, Asfalt, Tektina, Xyloleum,
Drvcement.

Plinsko ulje, Petrolej, Cilindersko ulje, Strojna ulja, Vatrene cijevi
za kotlove, Cijevi za plin, Staklarski kit, Krovna ljepenka, Sani-
tarni uredjaji, Šarafi, Zakovice, Usadnici.

Šinje i sav ostali materijal za normalne i uskotračne željeznice.

Strojeve za svakovrsnu obradu drveta

Gatre, skobelnike,
tesarske stolove,
kružne i pasne
pile i dr.

Turbine

izradjuju najsolid-
nije i najjeftinije:

Strojne tovarne in livarne d. d. Ljubljana.

KISELJAK

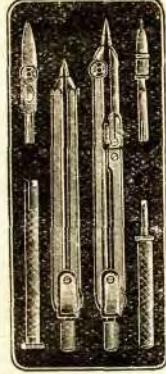
tehnička poslovni-
ca i veletrgovina.

Zagreb, Preradovićeva ul. br. 9. Tel. 18.

Beograd, Palata Beogradske zadruge. Tel. 18-34.

Strojevi, alat, potrošni materijal. Velika skladišta
u Zagrebu.

Čelika, pila, transmisijske, spredicijalnih šumskih potrebština.

Radionica za preciznu mehaniku
VILJEM SEQUARDT

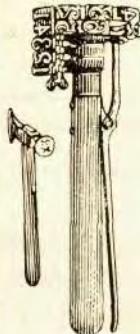
Ljubljana, Dalmatinova ulica 5.

Teodoliti, tahimetri, nivelačioni poljski i šumarski mjeraci instrumenti, nivel, letve, trasirke, libele, busole, mjeraci lanci i vrpece, planimetri, pantografi, ombrografi, ombrometri, visinski barometri, aneroidi, brojčani čekići, šumska kladiva i sve šumarske instrumente i potreštine, crtači pribor, precizna šestila, tuši, svjetlobni prozirni i milimetarski papiri.

Brušenje risačih pera i sve popravke točno i solidno. Zagamčeno precizna rektifikacija geodetskih instrumenata.

Za šumske industrije i trgovce drva:

Pravi Göhlerovi kolobroji, šumski čekići, čekići za daske, klupe za mjerjenje,

vrpce za mjerjenje, brojevi iz ocjeli u svim veličinama najbolje vrsti kod

ŠANDORA SCHNELLERA, rezbara

ZAGREB, Strossmayerova ulica 6.

Našička tvornica tanina i paropila d. d. Zagreb

Mihanovićeva ulica 2. Telefon 5—11, listovni i brzjavni naslov Taninpila. Pilane u Sušine-Gjurgjenovcu, Andrijevcima, Ljeskovici, tvornice tanina, bačava, parketa i pokućstva u Sušine-Gjurgjenovcu, ispostave u svim većim mjestima. — Proizvadja sve vrsti tvrdog gradjevnog i stolarskog drva, gorivo drvo, parkete, bačve za vino i pivo usvim veličinama.

Cijene oglasima Šumarskog lista jesu:

1/1 strana 250 (dvijestopdeset) Din. 1/4 strane 62·50 (šestdesetidva $\frac{50}{100}$) Din.
1/2 strane 125 (stodvajsetipet) Din. 1/8 strane 31·25 (tridesetijedan $\frac{25}{100}$) Din.

Sakupljači oglasa dobivaju 20—25 % nagrade.

Zrinjski trg 17

„DOM“

Telefon 4—42

DIONIČKO DRUŠTVO ZA DRVENE GRADNJE

Tvornica: Černomerec ZAGREB Brzoj. naslov: „Dom“

Radione za drvene konstrukcije i blanjanje, parna pilana. Tvornica za izradbu vrata, prozora, parketa i nutarnjih uredaja. — Poduzeća za specijalne drvene gradnje, te izradbu drvenih kuća u rastavljenom i stabilnom stanju. — Radione za pokućstvo i za vrt po stanovitim tipovima. — Konstrukcione radione za izložbene zgrade te dvorane.

Preporuča svoju specijalnu tvornicu za izradbu jednoličnih kuća, prozora, vrata, parketa kao i jednoličnog pokućstva, baraka te svih vrsti konstrukcija izrađenih po stanovitim tipovima. — U svrhu pojefiniranja i normaliziranja gradjevno-stolarskih radnja specijalizirali smo vlastiti pogonski odjel za jeftinu izradbu na veliko te izrađujemo normalna okovana i neokovana vrata sa ili bez opšava i pošva u veličinama od $0'65 \times 2'00$ m, te $0'90 \times 2'00$ m, i dvokrilna $1'25 \times 2'25$ m svjetlosti; nadalje prozora $1'00 \times 1'77$ m, $1' - \times 1'35$ m, $1' - \times 1'02$ m, $0'90 \times 1'50$ m, $0'95 \times 1'90$ m, $1'50 \times 1'90$ m, stalno na zalihi, prema tomu uz svakodobnu dobavu.

Prvo jugoslavensko d. d. za šumsko gospodarstvo i industriju.

Centrala: Zagreb, Gjorgjićevo ulica 2/II.

Poduzeća:	Parna pilana i tvornica kutija u Podgradcima kod Bosanske Gradiške. Vlastelinstvo Sirač kraj Daruvara.
Producija:	sve vrsti jelovog rezanog materijala i gradjevne robe, bukovi rezani materijal pareni i nepareni, bukovo gorivo drvo, bukove podvlake, bukovi drveni ugljen i dr.
Uprrava:	Podgradci, p. Bos. Gradiška, Bosna.
Željezn. postaja:	Okučani i Jasenovac.
Otprema robe:	sa pilane do Bos. Gradiške vlastitom šumskom željeznicom, u Bos. Gradišći vlastito skladište na sav. obali. Otpremanje Savom preuzima se dijelom i vlastitim plovnim sredstvima.

Šumska industrija

FILIPA DEUTSCHA SINOVI

Vrhovčeva ul. 1

Z A G R E B

Telefon broj 47

PARNA PILANA U TUROPOLJU.

Export najfinije hrastovine. — Na skladištu ima velike količine potpuno suve hrastove gradje svih dimenzija.

UTEMELJENA GODINE 1860.

**Industrija drva i parna pilana
VINKO AUGUSTIN, CELJE (SLOVENIJA).**

Parna pilana u Št. Jurju ob južni željezničici izrađuje pravovrsne paralelne smrekove daske. Preuzima komisije iz smreke i bukve.

ПРОМЕТНА БАНКА

а. д. БЕОГРАД

На углу Кнез Михајлове и улице Књегиње Љубице.

Телеграм-адреса: ПРОМЕТНА БАНКА, БЕОГРАД.

Телефон број 229 и 1430.

Капитал 5,000.000 — динара. Резервни фонд преко 4,500.000 динара.

Банка се бави свим банкарским пословима, **експлоатацијом шума и индустријом дрвета**, бродарством, експлоатацијом каменог угља из рудника „Тресибаба“, вађењем песка, шљунка и т. д.

Прима улоге на штедњу уз најповољније услове.

Финансира трговачка и индустријска прелузећа.

„CROATIA“ dioničko društvo za industriju drva
u Zagrebu, Zrinjski trg 17

Proizvadja i eksportira raznovrsni drveni materijal.

Specijalna proizvodnja u Siraču kraj Pakraca:
bukov pareni in nepareni rezani materijal.

HRVATSKA SVEOPĆA KREDITNA BANKA

DIONIČARSKO DRUŠTVO — ZAGREB, ILLICA 25 u vlastitoj palači.

PODRUŽNICE: ČAKOVEC, KARLOVAC I VARAŽDIN.

Afilacije: Gradska štediona d. d. Koprivnica, Banka i štediona, Ludbreg i Veliko-Bečkerečka štedionica, d. d. Veliki Bečkerek. — Potpuno uplaćena dionička glavnica K 50,000.000—. Pričuve K 25,000.000—. Preuzima uz najpovoljnije ukamaćenje uloške na knjižice, u tekućem računu i na blagajničke doznačnice.
— Svi poslovi, koji zasjecaju u bankovnu struku provadjavaju se najkulantnije.
— **Robno odjeljenje.** — Brojevi telefona: Zagreb 6-21, 7-37, 14-25 i 15-90.
Čakovec 23. Karlovac 79. Varaždin 18. — Brzopostavni naslov: Kredit.

JADRANSKA BANKA • BEOGRAD.

Dionička glavnica: Din. 60,000.000--. Rezerva: Din. 30,000.000--.

PODRUŽNICE:

Bled, Cavtat, Celje, Dubrovnik, Hercegnovi, Jelsa, Jesenice, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Prevalje, Sarajevo, Split, Šibenik, Tržič, Zagreb.

Amerikanski odio.

Naslov za brzojavke: JADRANSKA.

Afiliirani zavodi:

JADRANSKA BANKA: Trst, Opatija, Wien, Zadar.

FRANK SAKSER STATE BANK, Cortlandt Street 82, New-York City.

BANCO YUGOSLAVO DE CHILE, Valparaiso, Antofogasta, Punta Arenas, Puerto Natalos, Porvenir.

CENTRALNA BANKA D. D. ZAGREB STROSSMAYEROVA ULICA 2.

Telegrafska adr.: Centrobanka. Telefon: 3-07, 5-56 i 7-13.

Uplaćena dionička glavnica K 100,000.000.

Pričuve K 10,000.000.

PODRUŽNICE I ISPOSTAVE:

Ivanec, Klanjec, Krapina, Maribor, Novi Sad, Požega, Pregrada, Stubica don., Varaždin, Veliko Trgovište.

Prima štedne uloške uz najpovoljnije uka-maćenje te ih isplaćuje bez obzira na bilo kakove ustanove o moratoriju - Obavlja sve burzovne transakcije uz najkulantnije uvjete. - Financira trgovачka i industrijalna poduzeća. - Posjeduje izravne veze na svim inozemnim tržištima.

Prva Hrvatska Štedionica

U ZAGREBU.

Osnovana godine 1846.

Osnovana godine 1846

Dionička glavnica :

K 160,000,000.—

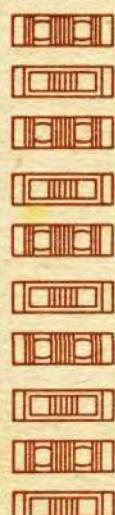
Pričuve :

K 100,000,000.—

Ulošci preko

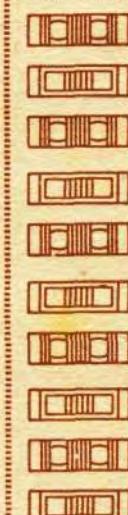
K 1.200,000,000.—

Mjenjačnica u Zagrebu.

Podružnice :

Beograd, Bjelovar, Brod na Savi,
Celje, Crkvenica, Čakovec, Da-
ruvar, Delnice, Djakovo, Gjur-
gjevac, Ilok, Karlovac, Kraljevica,
Križevci, Mitrovica, Nova Gra-
diška, Ogulin, Osijek; Požega,
Rijeka, Senj, Sisak, Subotica,
Sušak, Sv. Ivan Zelina, Varaždin,
Velika Gorica, Vinkovci, Viro-
vitica, Vukovar, Zagreb Ilica
117 a, Zemun.

Ispostave :

Osijek donji grad, Vinica.

PRIMA uložke na uložne klijizice i na tekući račun.

ESKOMPTIRA mjenice i devize.

OBAVLJA burzovne naloge te izplate na vsa tu-
i inozemna mjesta.

IZDAJE čekove i kreditna pisma.

FINANCIRJA trgovačka, obrtna i industrijalna
poduzeća.

OBAVLJA sve štedioničke i bankovne poslove
najkulantnije.